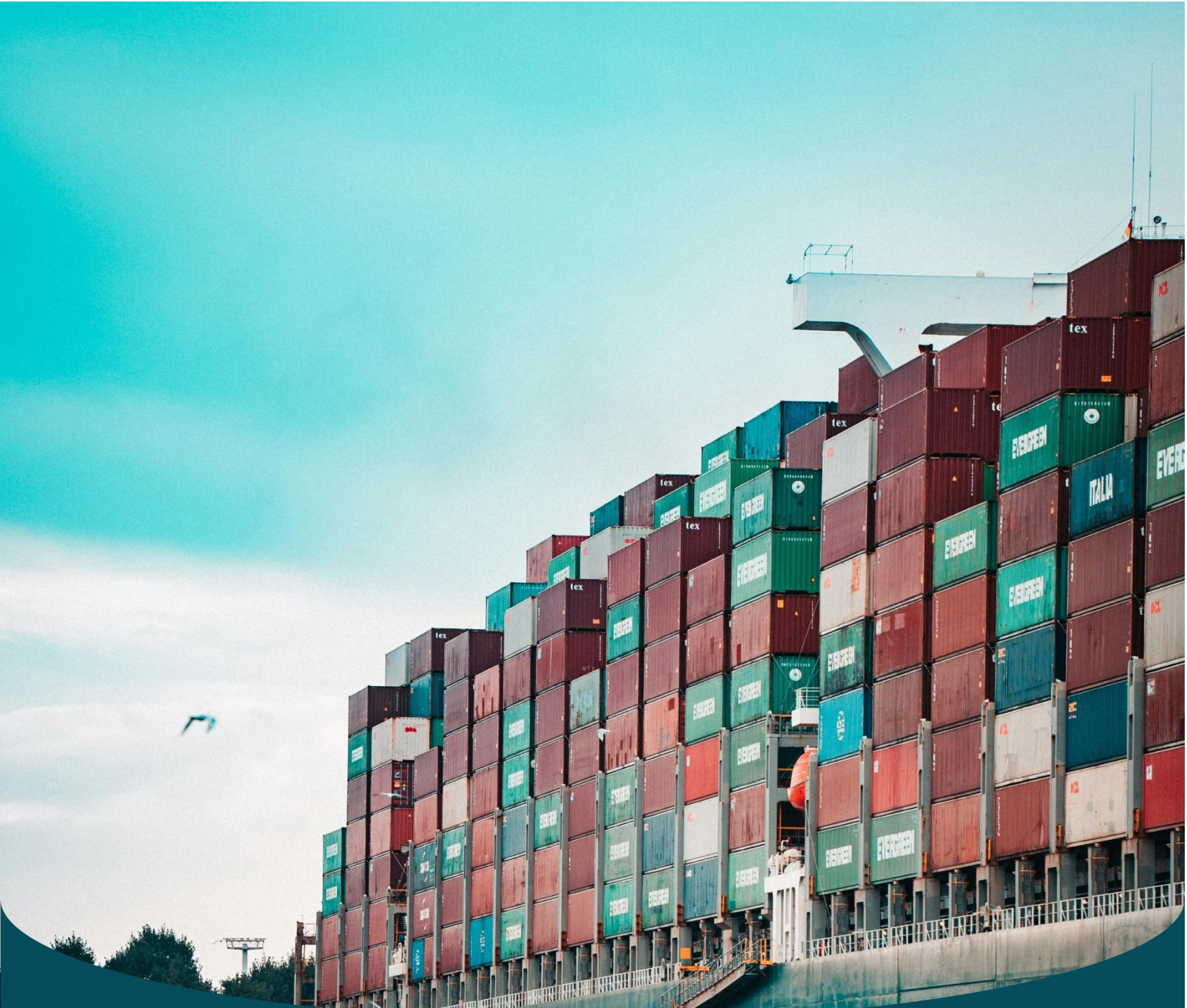

A large container ship is shown from a low angle, with its deck stacked high with colorful shipping containers in shades of red, green, and blue. The ship is moving through the water, and the sky is a clear, bright blue. The image is partially obscured by a dark teal curved shape at the bottom.

Grønne offentlige indkøb

Fra vilje til virkning

Indholdsfortegnelse

Forord	3
1. Indledning.....	5
2. Hovedkonklusioner	6
3. Anbefalinger	9
4. Status for bæredygtige offentlige indkøb i Danmark	10
5. Barrierer for bæredygtige offentlige indkøb	31
6. Fra politik til praksis: Læringer fra nabolande og internationale cases.....	37
7. Metode.....	43
8. Kilder.....	44
Internationale case eksempler	47

Forord

Vi befinder os i en tid, hvor ambition og handling må gå hånd i hånd. De globale mål – Verdensmålene – er stadig vores fælles kompas for, hvordan vi kan skabe en fremtid, der er bæredygtig, retfærdig og levedygtig for kommende generationer. Men intensiverede klimaforandringer, geopolitisk usikkerhed og økonomiske ubalancer gør det mere påtrængende end nogensinde at sikre, at de ambitiøse mål ikke blot forbliver fine intentioner, men omsættes til konkret handling – også i den offentlige sektor.

Offentlige institutioner har et særligt ansvar og samtidig et unikt værktøj gennem deres indkøb og forbrug. Med offentlige indkøb for hundredvis af milliarder kroner årligt spiller staten, regioner og kommuner en nøglerolle i at forme markeder, påvirke leverandørkæder, tilskynde til bæredygtig innovation, påvirke privat forbrug – og ikke mindst reducere eget ressourceforbrug. Det potentiale afspejler både ansvaret og muligheden for at agere som frontløbere i den grønne omstilling – som selvfølgelig skal være socialt ansvarlig.

Analysen bag nærværende rapport viser, at både markedet og de offentlige indkøbere faktisk vil den grønne retning. Leverandørerne står klar med mange af de nødvendige løsninger, og indkøbsafdelingerne ønsker at bruge deres position til at skabe forandring og handle mere bæredygtigt. Men de mangler ofte rammer, incitamenter og tydelige mål at navigere efter. Der er således i stigende grad vilje til og forventning om, at Danmark forpligter sig til konkrete og bindende mål for bæredygtige offentlige indkøb. Det er ikke længere nok med strategier og hensigtserklæringer; der skal handling til, som gør bæredygtighed til et reelt styrende kriterium på linje med pris og effektivitet.

Derfor er tiden inde til at tage næste skridt. Vi skal gøre det nemmere – og naturligt – for offentlige aktører at vælge grønt og være socialt ansvarlige. Vi skal opstille klare mål, fælles standarder og et politisk mandat, der sikrer, at bæredygtige indkøb ikke blot er et ideal, men en integreret del af vores praksis.

Vi håber, at rapporten vil bidrage til fornyet politisk orientering og styrket besluthedsrum – både på Christiansborg og i kommunernes og regionernes hverdagspraksis.

Tak til alle, der har bidraget – indkøbschefer, brancheeforeninger, leverandører og øvrige interessenter – for jeres åbenhed og indsigt. Jeres perspektiver har været et centralt grundlag for både nuancering og anbefalinger i nærværende analyse.

God læselyst.

Christian Damholt, erhvervspolitisk konsulent, Fagbevægelsens Hovedorganisation

Felix Dalker, seniorchefkonsulent, Dansk Industri

Lene Dammand Lund, rektor, Det Kongelige Akademi

Mads Falkenfleth, direktør og stifter, WELA

Malene Jæpelt, fagchef for offentlig-privat samarbejde, Dansk Erhverv

1. Indledning

Denne rapport præsenterer resultaterne af analysen Bæredygtige offentlige indkøb, udarbejdet for 2030-Panelet. Rapporten udspringer af panelets ønske om at skabe et solidt vidensgrundlag for politisk udvikling og praksisnær handling på et område, der rummer et betydeligt potentiale for grøn omstilling. Med et samlet forbrug på omkring 442 mia. kr. årligt har den offentlige sektor markant indflydelse på markedets udvikling, ressourceforbrug og udledninger. Rapporten belyser derfor, hvordan det kan understøttes, at cirkulær økonomi og reduktion af forbrugsudledninger integreres bedre i indkøbspraksisser på tværs af stat, regioner og kommuner, og hvordan offentlige indkøb kan anvendes strategisk som løftestang for bæredygtig udvikling.

Rapportens formål og kontekst

Formålet med analysen er at skabe ny viden om status, barrierer og potentialer for bæredygtige offentlige indkøb i Danmark – og at omsætte denne viden til konkrete, handlingsorienterede anbefalinger til især Folketingets politikere. Analysen understøtter en række af FN's Verdensmål, der hænger sammen – og ikke mindst verdensmål 12 om ansvarligt forbrug og produktion og delmål 12.7 om fremme af bæredygtige offentlige indkøb. Det skal pointeres, at grøn omstilling ikke må ske på bekostning af social ansvarlighed, og om end rapporten primært har fokus på den miljømæssige side af de offentlige indkøb, skal det implicit forstås, at social ansvarlighed skal vægtes på lige fod.

Rapporten skal bidrage til, at politikere, beslutningstagere og indkøbsansvarlige får et mere helhedsorienteret billede af udfordringerne samt inspiration fra nationale og internationale erfaringer. Dermed understøtter rapporten 2030-panelets ambition om at styrke Danmarks evne til at levere på verdensmålene gennem en målrettet og systematisk omstilling af den offentlige indkøbspraksis.

Metode og tilgang

Analysen er gennemført som en tværfaglig mixed methods-undersøgelse, der kombinerer desk research, kvalitative interviews og casestudier. Kortlægningen har omfattet nationale strategier, kommunale og regionale indkøbspolitikker, nyere rapporter og analyser, samt internationale erfaringer fra bl.a. Holland og Sverige. Gennem interviews med nøgleaktører er der indsamlet viden om praksis, incitamentsstrukturer og barrierer. Denne viden er suppleret med danske eksempler på best practice og innovative tilgange, der illustrerer, hvordan barrierer kan overvindes i praksis. Analysen munder ud i syntetiserede resultater og anbefalinger, der kobler politiske rammer med praktiske løsninger.

Læsevejledning

Rapporten er opbygget, så den kan anvendes som grundlag for både strategiske beslutninger og prioritering af indsatser. I tillæg er der udarbejdet 6 cases fra lande, vi i Danmark kan sammenligne os med og lære af. Rapporten er struktureret således:

- Kapitel 2 samler de vigtigste fund i ét overblik.
- Kapitel 3 præsenterer anbefalinger i form af handlingsrettede forslag til beslutningstagere på nationalt niveau.
- Kapitel 4–5 omhandler status i Danmark og herunder udviklingen i bæredygtige offentlige indkøb samt centrale juridiske, organisatoriske, markeds- og kompetencemæssige udfordringer.
- Kapitel 6 giver et indblik i internationale eksempler på effektfulde virkemidler; herunder 2 'nabolandstjek' for Sverige og Holland. Bagerst i rapporten kan 6 internationale cases findes i deres fulde længde.

2. Hovedkonklusioner

Kortlægningen viser et offentligt indkøbssystem, hvor viljen til grøn omstilling blandt indkøbere og leverandører er tydelig, men hvor praksis endnu ikke helt følger ambitionerne. Både på statsligt, regionalt og kommunalt niveau bør grønne indkøb stå højt på den politiske dagsorden, og markedet står i mange tilfælde klar med løsninger. Alligevel viser kortlægningen, at mange udbud og indkøb stadig gennemføres uden reelle miljøkrav.

Der er ingen væsentlige juridiske barrierer for at efterspørge grønne og cirkulære produkter, om end juraen kan udfordre. Barriererne ligger snarere i mangel på incitamenter, ressourcer og koordinering. Samtidig peger både offentlige aktører og leverandører på behovet for bindende mål og en fælles national retning, som kan skabe stabilitet og fremdrift og understøtte en mere ensartet prioritering.

Endelig viser kortlægningen, at næste (igangværende) skridt i udviklingen bliver de mere komplekse, cirkulære og innovative indkøb. Det kræver både adfærdsmæssige ændringer, nye samarbejdsformer og stærkere værktøjer, men potentialet er stort – og både marked og myndigheder udtrykker klar vilje til at gå den vej.

Nedenfor udfoldes de mest centrale konklusioner.

Offentlige grønne indkøb bør stå højt på dagsordenen, men i praksis sker mange udbud og indkøb uden miljøhensyn.

Det er nødvendigt, at grønne indkøb får en markant plads på den politiske og strategiske dagsorden i både stat, regioner og kommuner. De fleste offentlige organisationer har i dag klare hensigtserklæringer om at fremme bæredygtighed gennem deres indkøb, og der er bred enighed om, at det offentlige forbrug skal bidrage til den grønne omstilling. Mange ildsjæle arbejder på den grønne dagsorden i indkøbsfunktionerne, og især de store kommuner og regionerne gennemfører mange udbud med miljømæssige mindstekrav og innovative tilgange til at opnå ressourcebesparelser og fremme cirkulær økonomi. Alligevel viser kortlægningen, at der fortsat er et betydeligt gab mellem ambition og handling, ligesom der savnes retning at prioritere ud fra. I praksis gennemføres en stor del af de offentlige indkøb uden egentlige miljø- eller klimahensyn, eller hvor miljøaspekterne kun vægter meget lavt i den samlede vurdering.

Konsekvensen er, at den offentlige købekraft ikke udnyttes fuldt ud som drivkraft for den grønne omstilling, selvom potentialet er betydeligt. Omstillingen kræver en systematisk omsætning af hensigter til konkrete krav og handlinger i de enkelte udbud.

Leverandørerne ser velvilligt på grønne indkøb og vil gerne handle på mulighederne.

Leverandørsiden udviser stor interesse for at levere grønne produkter og løsninger, og flere leverandører peger på, at de ikke kan lykkes med deres grønne omstilling uden det offentlige som kunde. Efterspørgslen fra det offentlige er helt afgørende for at skabe volumen og investeringssikkerhed.

Der er dog også et behov for tydeligere rammer og mere forudsigelighed i kravene, så markedet kan udvikle løsninger målrettet de offentlige behov. Kort sagt: Viljen er til stede på begge sider af bordet, og det giver et stærkt udgangspunkt for at gøre grønne indkøb til et effektivt redskab i den grønne omstilling – forudsat at retning, viden og incitamenter følger med.

Der er så godt som ingen barrierer i jura eller i anden regulering for at efterspørge mere miljøvenlige produkter og serviceydelser – barriererne skal findes andre steder.

Analysen viser, at lovgivningen og de udbudsretlige rammer i dag giver gode muligheder for at gennemføre grønne indkøb. Der er bred enighed blandt både indkøbere og leverandører om, at reglerne ikke er den væsentlige hindring for at stille miljø- og klimakrav i offentlige udbud. EU's udbudsdirektiver og de nationale regler understøtter grønne og cirkulære hensyn, og det er fuldt muligt at indarbejde krav til miljø, klima, livscyklus og sociale forhold i udbudsprocesserne.

Barriererne ligger derfor ikke i juraen, men i praksis – i hvordan reglerne tolkes og anvendes, og hvilke prioriteringer der reelt foretages. Mange indkøbere oplever fortsat, at de mangler tid, kompetencer og data til at bruge de grønne muligheder aktivt. Derudover spiller økonomiske incitamenter og styringslogikker en stor rolle: offentlige indkøb bliver ofte målt på pris og effektivitet frem for på klimaeffekt og totalomkostninger.

Flere aktører peger også på, at der er behov for bedre vejledning og fælles værktøjer, så de grønne muligheder i lovgivningen bliver lettere at omsætte i konkrete udbud. Det gælder især i mere komplekse områder som cirkulære løsninger og innovationsprojekter, hvor juridisk sikkerhed og fleksibilitet skal gå hånd i hånd.

Mange af aktørerne er klar til, at der bliver sat bindende mål og en mere fælles retning.

Et tydeligt tema i kortlægningen er, at mange aktører gerne ser en mere samlet og forpligtende ramme for de grønne indkøb. Kommuner, regioner og erhvervsliv giver udtryk for, at de ikke er imod bindende mål – tværtimod. De ser et behov for en fælles retning og klare forventninger, så arbejdet med grønne og cirkulære indkøb bliver mere ensartet og målrettet på tværs af landet.

Flere peger på, at den nuværende frivillige tilgang skaber uens praksis: nogle organisationer er meget langt, mens andre kun er i begyndelsen. Uden fælles målsætninger bliver det vanskeligt at følge udviklingen, sammenligne resultater og prioritere indsatsen der, hvor effekten er størst. Både regioner og kommuner udtrykker, at de gerne vil forpligtes – hvis målene ledsages af retvisende data, realistiske opgørelsesmetoder og rimelig rapportering. De ønsker nationale mål, som giver retning, men samtidig fleksibilitet til lokal tilpasning.

Også markedet efterspørger klare rammer. Virksomhederne har brug for forudsigelighed i den offentlige efterspørgsel, så de kan investere målrettet i grønne og cirkulære løsninger i tråd med en efterspørgsel.

De cirkulære indkøb kan have en større kompleksitet, markedet fremstår mindre modent på området, og det indebærer i højere grad adfærdssændringer hos de offentlige ansatte. Men de offentlige instanser kan lægge 'brug og smid væk' kulturen på hylden, og markedet vil gerne deltage i fælles innovationsprocesser.

Overgangen fra traditionelle grønne indkøb til mere cirkulære og innovative løsninger rummer et stort potentiale, men også nye udfordringer. Cirkulære indkøb adskiller sig fra de gængse grønne tilgange ved, at de kræver samarbejde, nytænkning og ændrede arbejdsgange – både i de offentlige organisationer og hos leverandørerne. Flere indkøbere peger på, at cirkulære løsninger ofte er mere komplekse at planlægge og gennemføre. De kræver mere dialog med markedet, længere tidshorisonter og måske et brud med de vante indkøbslogikker. Derudover kan de udfordre eksisterende budget- og styringssystemer, fordi gevinsterne typisk opnås over længere tid eller i andre dele af organisationen end der, hvor investeringen foretages. Markedet for cirkulære løsninger er fortsat under udvikling, men både virksomheder og leverandører udtrykker interesse for at deltage i fælles innovationsprocesser.

For de offentlige aktører betyder det, at der skal ske adfærdsændringer. Indkøbere, brugere og beslutningstagere skal vænne sig til at tænke i værdi over tid frem for ejerskab her og nu. Det handler om at lægge "brug og smid væk"-kulturen bag sig og i stedet skabe systemer, hvor ressourcer holdes i kredsløb. Kortlægningen viser, at viljen til at gå den vej er til stede – både hos indkøberne og på markedet. Men udviklingen kræver støtte til kompetencer, data, værktøjer og økonomiske rammer, der gør det muligt at afprøve og skalere nye, cirkulære løsninger.

3. anbefalinger

Kortlægningen viser, at der er stor vilje og et betydeligt potentiale for at styrke de grønne og cirkulære offentlige indkøb, men at de eksisterende rammer og prioriteringer ikke i tilstrækkelig grad understøtter omstillingen fra vilje til virkning. På den baggrund peger analysen på fire centrale anbefalinger, som tilsammen kan skabe retning, handlekraft og resultater i den offentlige sektor.

1. Indfør bindende reduktionsmål for CO2 og for materielt forbrug for offentlige indkøb på alle tre niveauer – stat, regioner og kommuner

Der er bred enighed blandt både offentlige aktører og leverandører om, at politiske visioner og fælles pejlemærker for reduktion af forbrug og udledninger er nødvendige for at skabe retning og fremdrift. De eksisterende strategier og initiativer har sat fokus på grønne indkøb, men deres frivillige karakter giver en ujævn indsats på tværs af landet. Reelle mål – ledsaget af retvisende data og realistiske opgørelsesmetoder – vil kunne skabe en mere ensartet tilgang, gøre det lettere at følge udviklingen og samtidig give markedet klare signaler om efterspørgslen.

2. Lad det offentlige skabe rammerne for udviklingsprocesser der, hvor de er meget komplekse og har brug for styring og sæt midler af i en pulje til innovationsprojekter

Cirkulære og innovative indkøb kræver ofte samarbejde på tværs af sektorer og fagområder – fx i byggeri, transport eller sundhedssektoren. Her er der behov for, at staten og de centrale aktører tager en mere aktiv faciliterende rolle, hvor de samler de relevante parter, driver fælles udviklingsprojekter og sikrer fremdrift i de mest komplekse områder. Ved at tage ansvar for de største og mest tværgående indsatser kan det offentlige accelerere innovationen og mindske risikoen for de enkelte organisationer. Samtidig bør der etableres en national innovationspulje, som kan finansiere afprøvning af nye løsninger og støtte samarbejdsprojekter mellem offentlige og private aktører. Puljen vil gøre det muligt at teste og skalere cirkulære koncepter, uden at den enkelte kommune eller region står med hele risikoen og ressourcebyrden.

3. Understøt i højere grad totalomkostningsberegninger og livscyklusanalyser med tilgængelige værktøjer

Selvom begreber som total cost of ownership (TCO) og livscyklusvurdering (LCA) er velkendte, er de vanskelige at omsætte i praksis. Indkøbere efterspørger mere brugervenlige og ensartede værktøjer, som gør det muligt at dokumentere og sammenligne de grønne effekter i evalueringen af tilbud. Ved at udvikle og stille fælles digitale værktøjer og standarder til rådighed kan man gøre de grønne vurderinger til en integreret del af indkøbsprocessen – frem for et særskilt, ressourcekrævende tillæg. Det vil samtidig styrke datagrundlaget for nationale opgørelser og gøre det lettere at måle reelle miljøgevinster.

4. Understøt kompetenceløft for indkøbere på alle niveauer

Et gennemgående tema i analysen er, at mange indkøbere mangler tid og ressourcer til at arbejde systematisk med grønne og cirkulære løsninger – selvom viljen er til stede. Der er derfor behov for at investere fra statslig side i et målrettet kompetenceløft blandt indkøbere på alle forvaltningsniveauer, som både styrker den tekniske viden om grønne kriterier og den strategiske forståelse af, hvordan indkøb kan drive omstilling.

4. Status for bæredygtige offentlige indkøb i Danmark

De offentlige indkøb har et stort potentiale for at fremme Danmarks grønne omstilling og cirkulære økonomi. Siden strategien "Grønne indkøb for en grøn fremtid" blev lanceret i 2020, er der iværksat og videreført en række initiativer og værktøjer i staten, som skal gøre bæredygtighed til en integreret del af indkøbspraksis. Ligeledes har mange kommuner og regioner arbejdet strategisk og operationelt med dagsordenen og har implementeret en lang række spændende og virkningsfulde tiltag.

Alligevel viser udviklingen, at afstanden mellem ambition og handling fortsat er betydelig, og ressourceforbruget og klimaaftrykket forbundet med de offentlige indkøb er fortsat højt¹. Dette kapitel giver en samlet status over centrale strategier og incitamenter i stat, regioner og kommuner – og giver et grundlag for at vurdere, hvordan visionerne kan omsættes til mere konsekvent og cirkulær handling i praksis.

Den nationale strategi for grønne offentlige indkøb

"Den offentlige sektor skal være i front i den grønne omstilling. Derfor sætter regeringen nu for første gang i Danmark en ambitiøs grøn retning for de 380 mia. kr., som det offentlige køber ind for hvert år. Med Grønne indkøb for en grøn fremtid lægger vi sporene til en fremtid, hvor de offentlige indkøb har et markant lavere klimaaftryk og bidrager til de danske klimamål."

Strategi for grønne offentlige indkøb, 2020

I 2020 lancerede regeringen strategien "Grønne indkøb for en grøn fremtid"², som sætter retningen for den grønne omstilling af de offentlige indkøb. Strategien bygger på tre spor – implementering, udvikling samt viden og værktøjer – og skal føre til, at de offentlige ind-

køb har et markant lavere klimaaftryk. Målet er, at det oplagte valg skal være det grønne valg i de offentlige indkøb. Samlet set viser strategien i udgangspunktet en vilje fra politikernes side til at bruge offentlige indkøb som redskab i den grønne omstilling.

Der er ikke udarbejdet en evaluering af strategien, men Klimarådet peger i sin Statusrapport og virkemiddelkatalog 2025 på, at flere af målene fra strategien "Grønne indkøb for en grøn fremtid" endnu ikke er fuldt realiseret.³ Økonomistyrelsens oversigt over implementeringsstatus viser dog, at der er blevet gennemført en række af strategiens initiativer. Det omfattede i 2021 en ny fællesstatslig fødevarepolitik med grønne krav i kantinedriften, krav om LED-belysning som standard i statens institutioner, klimakompensation for alle

¹ Se bl.a. Klimaaftrykket af offentlige indkøb 2024, Energistyrelsen <https://oes.dk/media/45729/oes-goi-layoutet-003.pdf>

² Grønne indkøb for en grøn fremtid – strategi for grønne offentlige indkøb, 2020, Finansministeriet https://fm.dk/media/uwljq2tl/groenne-indkoeb-for-en-groen-fremtid-strategi-for-groenne-offentlige-indkoeb_web.pdf

³ Klimarådet, Virkemiddelkatalog, status 2025 <https://klimaraadet.dk/da/virkemiddel/retningslinjer-og-vaerktoejer-groenne-offentlige-indkoeb>

statslige flyrejser og indførelse af energikrav til minsterbiler. Samtidig blev der iværksat kompetenceudvikling for statslige indkøbere og en styrkelse af Sekretariatet for Grønne Indkøb (som dog er bortfaldet i 2025). Derudover trådte et nyt cirkulære om energieffektivisering i kraft, og der blev udviklet anbefalinger for grønne datacentre. I 2022 blev arbejdet udbygget med en revitalisering af webplatformen Den Ansvarlige Indkøber, udarbejdelse af en vejledning i grønne udbud og et rådgivningsprogram for SMV'er gennem Erhvervshusene. I 2023 blev Charter for godt og grønt indkøb samt Vejledende krav til fokus på længere levetid via garanti lanceret, mens eksempelvis modeller til brug for værdibaserede kontrakter med grønne incitamenter ikke er udviklet og implementeret. Standardisering og strukturering af grønne data i e-handel skulle lanceres i 2025, men status er ikke offentliggjort, og monitorering af grøn indkøbsadfærd og måling af udviklingen i grønne indkøb er ikke gennemført endnu.⁴

Miljøministeriets Sekretariat for Grønne Indkøb og dermed sekretariatsbetjeningen af Partnerskab for Offentlige Grønne Indkøb (POGI) blev fjernet ved udgangen af 2024⁵, mens betjeningen af Forum for Bæredygtige Indkøb har fået fjernet den statslige finansiering og videreføres af IKA⁶. Den Ansvarlige Indkøber videreføres i regi af IKA, Miljøstyrelsen, Erhvervsstyrelsen og KL. I november 2025 er det offentliggjort, at Co-Pi (Center for Offentlig-Privat Innovation) og FOPS (Forum for Offentligt-Privat Samarbejde) begge lukkes ved udgangen af 2025.

Fælles for tiltagene i regeringens 2020 strategi er, at de bindende krav og tiltag kun vedrører statens indkøb, mens der ingen er for kommuners eller regioners grønne indkøb. Dernæst indeholder strategien ingen konkrete, tidsbestemte målsætninger. Fraværet af krav og tiltag til regioner og kommuner afspejler sig i de vurderinger af strategiens relevans, der er givet af Danske Regioner i forbindelse med udarbejdelsen af denne rapport. Fra Danske Regioner forlyder det, at det er et godt og vigtigt initiativ at udarbejde en national strategi, men at den konkrete strategi ikke har fyldt meget i kommunerne eller regionerne. Begge organisationer var oprindeligt interesserede i det spor i strategien, der omhandlede data og systematiske målinger af CO₂-udledninger, men det er et af de områder, der sidenhen ikke har flyttet sig i regi af strategien. Det er ellers et område, hvor der fortsat er stor efterspørgsel fra både regioner og kommunerne, og hvor et stærkere datagrundlag kan bidrage til bedre prioritering og målretning af indsatserne⁷. En mere udviklet dataindsats vil

Implementeringssporet rummer en række tiltag, der skal skabe grøn handling i statens egne indkøb på kort sigt. Her indgår blandt andet målsætninger som, at *"det grønne valg bliver obligatorisk"* og at *"hele produktets levetid skal vægtes i økonomiske vurderinger."* Ambitionen er at ændre konkrete indkøbsbeslutninger her og nu.

Udviklingssporet fokuserer på den langsigtede omstilling af statens indkøb frem mod 2030, med initiativer som *"alle offentlige indkøb skal være miljømærkede i 2030," "bedre grønne data i e-handel"* og *"grønne transportkrav til leverandører."* Her ligger en række visionære målsætninger, hvor mange af dem forudsætter både teknologisk udvikling og markedsmodning.

Videns- og værktøjssporet skal understøtte omstillingen ved at sikre systematisk opfølgning og dokumentation. Her indgår fx *"årlig beregning og fremskrivning af klimaaftrykket"* samt digitale værktøjer og vejledninger, herunder TCO-modeller og vidensportalen *Den ansvarlige indkøber*. (Finansministeriet, 2020)

⁴ Overblik over implementering af strategi for grønne offentlige indkøb, Økonomistyrelsen <https://oes.dk/indkoeb/strategi-for-groenne-offentlige-indkoeb/implementering-af-strategi-for-groenne-offentlige-indkoeb/>

⁵ <https://denansvarligeindkoer.dk/pogi>

⁶ https://www.ika.dk/nyheder/vis-nyhed?tx_ttnews%5Btt_news%5D=5819&cHash=5a24f6df0413b6f449e209b31e87795c

⁷ Interview med KL og Danske Regioner, oktober 2025

desuden kunne understøtte dokumentation af effekter og skabe et mere fælles grundlag for at følge udviklingen på tværs af offentlige organisationer.

Erhvervsorganisationerne Dansk Erhverv og Dansk Industri vurderer begge, at strategien bør opdateres og lanceres i regi af den nuværende regering, så der sikres et tydeligt ejerskab og fornyet fremdrift⁸. Fra Dansk Erhverv pointeres det yderligere, at det er skuffende, at strategien ikke er bindende men frivillig for kommunerne og regionerne. Der mangler politiske rammer, som aktørerne kan sigte efter. Også de virksomheder, der er interviewet i forbindelse med udarbejdelse af rapporten tilkendegiver, at det vil være fordelagtigt med faste mål og en højere grad af ensretning af prioriteringerne i de offentlige grønne indkøb⁹, ligesom flere af de interviewede indkøbsorganisationer udtrykker samme ønske.

Strategien har et overvejende fokus på reduktion af CO₂-udledninger og kun i mindre grad et fokus på reduktion af ressourceforbrug og understøttelse af en mere cirkulær økonomi. Et eksempel på et relevant tiltag for cirkulær praksis er udarbejdelsen af Vejledende krav til fokus på længere levetid via garanti¹⁰, ligesom de tiltag, der vedrører opkvalificering og videndeling kan have haft fokus på temaet. Det er dog tydeligt, at strategien primært retter sig mod klimadagsordenen.

Samlet set kan det konkluderes, at både kommuner, regioner og leverandører fremhæver behovet for opdatering, forpligtelse og et mere fælles ejerskab til indsatsen. Særligt efterlyse en tydeligere retning og et bedre datagrundlag, der kan skabe gennemsigtighed i resultater og fremdrift. Strategien har i høj grad fokuseret på klima og CO₂-reduktion, men mindre på cirkularitet, ressourceforbrug og livscyklusperspektiv, som i stigende grad vurderes nødvendige for at opnå reelle, langsigtede gevinster.

Status og erfaringer fra regionernes grønne indkøbsindsats

Regionerne spiller en aktiv rolle i den grønne omstilling af offentlige indkøb, som det fremgår af deres fælles strategi for indkøb frem mod 2025, "Vi handler for patienterne – Effektive indkøb der hjælper både patienter og klima". Regionernes klima- og ressourceaftryk er stort; ikke mindst grundet ansvaret for udbud og indkøb til hospitalerne. Således indkøber regionerne medicinsk udstyr, lægemidler, tekstiler og meget andet til hospitalerne for cirka 30 milliarder kr. om året¹¹. Ifølge strategien vil regionerne "bidrage til, at Danmark bliver mere grønt, mindre klimabelastende og understøtter FN's verdensmål gennem grønne indkøb"¹². Strategien peger på konkrete initiativer som indarbejdelse af grønne og cirkulære krav i udbud og indkøb, fastsættelse af mindstekrav til bæredygtighed, samt udvikling af pilotudbud med fokus på grønne og cirkulære krav. 2020-2025 strategien var den første indkøbsstrategi fra Danske Regioner, der omfattede miljø som et indsatsområde, og den lægger vægt på, at grønne indkøb skal blive normen, ikke undtagelsen.

⁸ Interviews med DI, september 2025 og DE, oktober 2025

⁹ Interviews med Abena, Hørkram, Atea og Textilia, oktober 2025

¹⁰ Vejledende krav til fokus på længere levetid via garanti, Miljøstyrelsen, 2023, https://denansvarligeindkoeb.dk/sites/default/files/2023-02/Vejledning-Levetidsforlaengende-krav-20-01-2023_MST_WA.pdf

¹¹ Danske Regioner, 2025 <https://www.regioner.dk/regional-udvikling/groenne-hospitaler/indkoeb/>

¹² Regionernes indkøbsstrategi 2020-2025, Danske Regioner <https://www.regioner.dk/media/14561/indkoebsstrategi-final.pdf>

Indsatsområder i Danske Regioners strategi

- Gennemføre pilotudbud med fokus på grønne og cirkulære elementer.
 - Fremme innovative løsninger inden for affalds- og emballagehåndtering.
 - Modne markedet ved at stille klare grønne krav.
 - Udvikle fælles grønne kravspecifikationer inden for relevante og modne områder, herunder emballage.
 - Påvirke det fællesoffentlige indkøbssamarbejde med staten og kommunerne i en mere grøn retning.
 - Fremme folkesundheden gennem grønne indkøb i samarbejde med leverandører og større partnerskaber.
 - Sikre en bæredygtig indkøbspraksis i forhold til FN's verdensmål, herunder definere konkrete verdensmålsinitiativer i relation til udbud og indkøb og følge op på dem løbende.
- (Danske Regioner, 2020)

Regionerne samarbejder om grønne indkøb på tværs i regi af Regionernes Fælles Indkøb (RFI) og er organiseret gennem en arbejdsdelingsmodel, hvor regionerne i fællesskab udvælger områder til fællesudbud, hvorefter de enkelte udbud gennemføres af én udvalgt region på vegne af de øvrige regioner. Herudover samarbejder regionernes indkøbsafdelinger om flere fælles tiltag som Category Management, forsyningssikkerhed, grønne og bæredygtige krav samt innovative og værdibaserede projekter, som understøtter fællesudbuddene. Udover dette gennemfører regionerne hver især en lang række udbud på egen hånd.¹³

Både Region Midt og Region Sjælland beretter i interviews¹⁴ gennemført i forbindelse med udarbejdelsen af denne rapport, at grønne offentlige indkøb spiller en central rolle i den regionale klima- og miljøindsats. I Region Midt er arbejdet med grønne indkøb stærkt forankret i organisationen. Regionen har et grønt team på omkring 20 medarbejdere, som screener alle kommende udbud for relevans ift. miljø og klima og involveres i alle større udbud for at vurdere både produkternes klimaaftryk og de adfærdsmæssige implikationer på hospitalerne. Ifølge regionen er der stor vilje hos både indkøbere og leverandører til at bidrage til den grønne omstilling, og bæredygtighed vægtes i et samspil med pris, kvalitet og leveringssikkerhed.¹⁵

Region Sjælland har de seneste år arbejdet målrettet med at styrke kompetencerne på området og har blandt andet udviklet en drejebog for grønne indkøb, som skal støtte medarbejdere i at tænke bæredygtighed ind i alle faser af indkøbsprocessen – fra behovsafdækning til kontraktopfølgning. Regionen oplever dog, at der fortsat mangler systematisk kontraktstyring og opfølgning på effekten af de grønne krav, og at resultaterne derfor risikerer at udeblive.¹⁶

Region Sjælland har de seneste år arbejdet målrettet med at styrke kompetencerne på området og har blandt andet udviklet en drejebog for grønne indkøb, som skal støtte medarbejdere i at tænke bæredygtighed ind i alle faser af indkøbsprocessen – fra behovsafdækning til kontraktopfølgning. Regionen oplever dog, at der fortsat mangler systematisk kontraktstyring og opfølgning på effekten af de grønne krav, og at resultaterne derfor risikerer at udeblive.¹⁶

Fra Danske Regioner forlyder det, at man ikke oplever, at prioriteterne er så forskellige på det grønne område, regionerne imellem, og at der generelt har været en meget stor prioritering af det grønne. Der er selvfølgelig forskel på regionernes størrelse, antallet af medarbejdere og graden af modenhed på området, men Danske Regioners oplevelse er, at det ikke er svært at blive enige om kriterierne. Man kan tilpasse til lokale forhold i implementeringen.¹⁷

¹³ Interview med Danske Regioner, oktober 2025

¹⁴ Interview med Region Midt og Region Sjælland, begge oktober 2025

¹⁵ Interview med Region Midt, oktober 2025

¹⁶ Interview med Regions Sjælland, oktober 2025

¹⁷ Interview med Danske Regioner, oktober 2025

En fælles udfordring for regionerne er det store forbrug af engangsartikler på hospitalerne, som udgør en væsentlig del af det samlede klimaaftryk. Flere regioner arbejder målrettet med at reducere dette forbrug gennem nye indkøbsstrategier, cirkulære løsninger og innovationsprojekter, men de peger samtidig på en række strukturelle og praktiske barrierer, der gør det vanskeligt at omsætte ambitionerne fuldt ud i praksis. De grønne initiativer kræver ofte ændrede arbejdsgange, nye samarbejdsformer og ekstra ressourcer – for eksempel når der skiftes fra engangs- til flergangsprodukter eller indføres krav om reparation og genbrug. Det forudsætter både organisatorisk opbakning og tid til at teste og tilpasse nye løsninger i en kompleks driftsvirkelighed; altså et betydeligt ressourcetræk.

Case – Region Midt: Fra engangs-udstyr til cirkulær strategi

Region Midt satte i 2017 og igen i 2022 fokus på miljøudfordringerne ved engangs-kirurgiudstyr på baggrund af analyser, som viste, at der prismæssigt ikke var den store forskel på de to typer, mens der var et kæmpe ressourcepild ved engangsinstrumenterne. Analyserne viste bl.a., at for saksens vedkommende var der ingen markant prisforskel mellem engangs- og flergangsudstyr, når man medregnede totalomkostninger, herunder vask, sterilisering, vand og energi. Den store gevinst lå derfor primært i ressourcebesparelser og reduceret affald. Flergangsinstrumenter udleder således cirka 90 procent mindre CO₂ end engangs, men økonomisk er der dog kun få procent at spare i indkøb og drift. På den baggrund tilpassede Region Midt sine indkøbsstrategier, og der blev gennemført pilot-projekter, hvor eksisterende kontrakter vurderedes ud fra livscyklus og mulighed for genbrug. Regionens mål var at flytte indkøb fra engangs- til flergangsløsninger og derved understøtte en cirkulær tankegang i sundhedsvæsenet.

(Kilde: Miljøstyrelsens Rejsehold 2017, Region Midt 2022 <https://www.rm.dk/om-os/aktuelt/nyheder/nyheder-2022/juni-22/ny-analyse-flergangs-metalinstrumenter-udleder-op-til-90-procent-mindre-co2-end-engangs/>)

Danske Regioners fællesregionale initiativ "Grønne Hospitaler" fastlægger indkøb som ét af tre centrale handlingsspor – sammen med cirkulær økonomi og adfærd samt energi, transport og bygninger. Inden for indkøb anerkendes det, at en stor del af hospitalernes klimaaftryk står i leverandørkæder og køb af medicinsk udstyr, varer og services, og strategien peger derfor på behovet for partnerskaber med markedet samt systematisk indarbejdelse af miljø- og klimakrav i udbud og kontrakter.¹⁸ DI fremhæver, at der med fordel kan hentes inspiration til en national strategi i "Grønne Hospitaler", hvor der arbejdes datafokuseret, med fælles konkrete mål for reduktion af CO₂-udledningen og ikke mindst en cirkulær omstilling af forbruget.

Sammenfattende vurderer de interviewede regioner, at de grønne ambitioner er høje, og at arbejdet med bæredygtige indkøb er i klar fremdrift. Men implementeringen bliver stadig hæmmet af manglende sammenhæng mellem ambitioner og hhv. økonomiske og ressourcemæssige vilkår og de praktiske rammer for udbud og drift. Der er i overvejende grad enighed om, at fælles nationale mål og stærkere styringsværktøjer kan være behjælpelige til at sikre kontinuerlige og effektfulde indsatser på området.¹⁹

¹⁸ Grønne Hospitaler, en fællesregional strategi, Dansk Regioner, 2023

¹⁹ Interview med Region Midt, Region Sjælland og Danske Regioner, alle oktober 2025

Status og erfaringer fra kommunernes indsats for grønne indkøb

Kommunerne spiller en helt central rolle i den grønne omstilling, idet de hvert år køber varer og tjenesteydelser for mere end 110 mia. kr.²⁰ Det gør dem til den offentlige instans med størst omfang af indkøb og udbud og den aktørgruppe med det største klima- og ressourceaftryk i den samlede offentlige sektor. Indkøbene dækker alt fra dagligdags driftsopgaver til store anlægsprojekter, og netop derfor rummer de et enormt potentiale for at reducere belastningen af klima, miljø og biodiversitet, hvis de tænkes strategisk og bæredygtigt.

Kommunernes fælleskommunal indkøbsstrategi i regi af KL – "Sammen om indkøb og forbrug" – er med til at sætte en retning for kommunernes indkøb og forbrug frem mod 2030²¹. I strategien lægger KL vægt på, at kommunernes indkøb både skal levere kvalitet og værdi for borgere og medarbejdere og samtidig reducere klima- og miljøpåvirkningen fra indkøb og forbrug. Strategien definerer tre centrale pejlemærker: 1) kommunerne skaber kvalitet og værdi gennem indkøb, 2) kommunerne reducerer klima- og miljøpåvirkning, og 3) kommunerne frigør råderum og skaber tid til kerneopgaven gennem effektivisering af indkøbspraksis. For at realisere disse mål fremhæves blandt andet behovet for data og metodeudvikling, samarbejde med virksomheder samt systematisk opfølgning og kontraktstyring. Strategien peger også på et indkøbs- og forbrugshierarki, hvor kommunerne opfordres til først at gentænke behov, derefter reducere forbrug og fremme genbrug, reparation og længere levetid, før valg af nyt produkt.

Sammenfattet er KL's tilgang, at grønne indkøb ikke blot handler om miljømærker i enkeltindkøb, men om at bruge kommunernes samlede købsmønster som en strategisk løftestang til bæredygtighed, værdiskabelse og frigjort kapacitet.

En opgørelse gennemført af Dansk Industri af, hvilke områder kommunerne typisk har fokus på i deres grønne indkøb, viser, at det især er inden for transport, energi og

Indsatsområder i KLs strategi

- Med afsæt i data skal der arbejdes systematisk med indkøbs- og forbrugsadfærd, så der anspores til og foretages aktive valg, der understøtter et mere klima- og miljøvenligt indkøb indenfor tilgængelige ressourcer.
- Der skal købes mindre nyt, genbrug skal fremmes, og forbruget skal reduceres, hvor det er hensigtsmæssigt.
- Forbruget skal flyttes fra produkter og services med høj klima- og miljøbelastning til områder med lavere klima- og miljøbelastning, eksempelvis på transportområdet, fødevarerområdet eller i forhold til genbrugte produkter og kemi.
- Totalomkostninger og cirkularitet skal i endnu højere grad i fokus, hvor det er muligt, så materialer bliver genanvendt, mængden af affald begrænses, og materialer kan genanvendes efter brug.
- Hele værdikæden i en produktion skal tænkes i en grøn og økonomisk effektiv retning – fra materialebrug og -udvikling, til hvorvidt produkter flyves eller sejles til landet, til lager- opbevaring og efterbruget.
- Styrket samarbejde og dialog tværkommunalt, gennem SKI og med virksomhederne om, hvilke krav i udbudssituationen og initiativer i kontraktperioden, der skaber størst mulig klima- og miljøeffekt.
(2024)

²⁰ Aftale om kommunernes økonomi for 2026, Finansministeriet <https://fm.dk/media/qejffa21/aftale-om-kommunernes-oekonomi-for-2026-a.pdf>

²¹ Sammen om indkøb og forbrug, Fælleskommunal indkøbsstrategi 2024-2030, KL <https://www.kl.dk/media/02hfqrda/indkoebsstrategi-sammen-om-indkoeb-og-forbrug.pdf>

byggeri²². Disse sektorer udgør samtidig nogle af de væsentligste kilder til den kommunale CO₂e-udledning, og derfor giver det mening, at det netop er her der sættes ind først, når klimadagsordenen har stor fokus hos både politikere og borgere.

Flere kommuner er allerede begyndt at opstille konkrete målsætninger for grønne indkøb og klimaneutral drift; bl.a. inden for transportområdet. Ifølge Dansk Industris analyse²³ har langt størstedelen af kommunerne nu fastsat tidshorisonter for, hvornår de forventer at opnå en emissionsfri bilpark og fuldt grøn kollektiv trafik. Ifølge IKA (Foreningen af Offentlige Indkøbere) er handlingerne det vigtige, når der arbejdes med klimatiltag i indkøbene; ikke ambitiøse målsætninger koblet med meget usikre målinger og data. Fra interview med IKA til rapporten forlyder det, at "det er unødvendigt at måle på det hele. Det er et never ending sisufos arbejde at nå en retvisende udregning, der er forbrugsbaseret på enhedsniveau. Risikoen er også, at man aldrig kommer til at tale adfærd, for man kan altid kritisere regnemetoden, og så dør energien i den snak. Der er for meget berettiget tvivl. Det må være at foretrække, at der kommer snusfornuft ind. Vi skal snakke bæredygtighed der, hvor det batter noget og kredse samtalen om at måle ind der, hvor det har noget resonans, og der er virkelighedsfornuft. Målepunkter kan være, hvor stor reduktion er der sket i indkøb af rødt kød, hvilken vækst har vi i bælgrugter, og hvor stor en andel af flåden er elbiler? Dertil medtage og fokusere på ikke-indkøb og at forlænge levetid. Så undgår vi at tale det ihjel med diskutabile målemetoder og usikre data."²⁴

Et vigtigt spor i kommunernes grønne indkøb er brugen af miljø- og bæredygtighedsmærker som Svane-mærket, EU-Blomsten eller Økologimærket. Indtil videre har 41 kommuner opsat mål for at integrere sådanne mærkningsordninger i deres indkøb.²⁵ På den måde kan kommunerne sikre, at deres indkøb lever op til dokumenterede miljø- og klimastandarder uden at skulle udvikle kriterierne fra bunden, ligesom dokumentations- og opfølgingsopgaver varetages af en anden aktør (Miljømærkning Danmark) og dermed fritager kommunerne for en ressourcetung opgave.

Selvom disse initiativer er betydningsfulde, er det dog værd at bemærke, at de i høj grad er rettet mod specifikke områder eller produktkategorier. Indsatsen er derfor afgrænset frem for helhedsorienteret. Udfordringen er at bevæge sig fra enkeltstående grønne tiltag til mere sammenhængende indkøbsstrategier, hvor bæredygtighed indgår som et grundlæggende princip på tværs af alle kommunens indkøb. Der er fortsat potentiale for flere målsætninger, der mere generelt forpligter kommunerne til at prioritere grønne løsninger og cirkularitet, når de køber varer og tjenesteydelser.

Rapporten fra Dansk Industri peger samlet set på et misforhold mellem intention og handling. Ni ud af ti kommuner angiver, at de har fokus på klima- og miljøhensyn, men kun 14 kommuner har fastsat konkrete målsætninger for deres grønne indkøb. Samtidig viser tendensen en geografisk skævhed, da det primært er kommuner i den østlige del af landet, der opstiller målbare ambitioner.

²² Snævert fokus i kommunernes grønne indkøbsmål, Dansk Industri, 2025 <https://www.danskindustri.dk/globalassets/kampagnesites/offentlig-privat-samarbejde/analyser/gronne-indkob/di-analyse-2025-snavert-fokus-i-kommunernes-gronne-indkobsmal.pdf?v=251023>

²³ Ibid

²⁴ Interview med IKA, sekretariat og formandskab, oktober 2025

²⁵ Ibid

De målsætninger, der faktisk er formuleret, retter sig især mod:

- Specifikke indkøbsområder (fx byggeri, energi, transport)
- Krav og konkurrenceparametre i udbud (mærkningsordninger, innovationsklausuler, TCO m.m.)
- Produktspecifikke krav og levering (genanvendelse, cirkulær økonomi samt logistik og leverancer)
- Overordnede indkøbs- og adfærdsmål (fx klima- og miljøaftryk fra indkøb og forbrugsadfærd)

Kun få kommuner arbejder ifølge DI-rapporten med mere gennemgribende forpligtelser i deres målsætninger, såsom generelle CO₂e-reduktionsmål for indkøbsområdet, krav om cirkulære løsninger eller grønne konkurrenceparametre i udbuddene.

Der er reelt set ikke mange i den enkelte, gennemsnitlige kommune, der arbejder med indkøb, og ikke mange har en bæredygtighedskonsulent i indkøbsfunktionen. Kvalitative interviews med kommuner til denne rapport tegner dog et billede af, at de grønne indkøb er et stort opmærksomhedspunkt for de kommunale indkøbere, og at der er stor fokus på at udvikle grønne og cirkulære minimumskrav og tildelingskriterier, så videt det opleves muligt. I Aarhus Kommune vurderer man at ligge langt fremme i arbejdet med grønne og cirkulære indkøb. Kommunen oplever generelt, at de nationale strategier og rammer ikke fungerer som løftestang for Aarhus Kommune, men snarere som et niveau, der ligger under de ambitioner, kommunen allerede selv arbejder efter. Som et eksempel på en tilgang baseret på minimumskrav, stiller Aarhus Kommune krav om ansvarlig oprindelse af træ- og papirprodukter i samarbejde med FSC Danmark med fokus på certificeret bæredygtigt træ og papir – både for miljø og social ansvarlighed. På transportområdet har Aarhus Kommune udarbejdet en oversigt over minimumskrav til køretøjer for leverandører, der udfører transport- og vare-/tjenesteydelser for kommunen. Kravene gælder fx energiklasser og emissionsfrihed for bestemte køretøjstyper fra 1. januar 2021.²⁶ Som eksempel på mere innovative tilgange er Aarhus Kommune i færd med et innovationsprojekt om bæredygtige bleer i samarbejde med andre kommuner, hvor der arbejdes med hele produktets livscyklus og miljøpåvirkning.

Eksempel 1 – Aarhus Kommune: Innovationsprojekt om bæredygtige bleer

Aarhus Kommune arbejder aktuelt med et innovationsprojekt om bæredygtige bleer i samarbejde med andre kommuner. Projektet tager udgangspunkt i den store mængde affald, som bleer udgør i pleje- og sundhedssektoren, og undersøger mulighederne for at udvikle produkter af nye, komposterbare materialer – herunder både selve bleen, emballagen og transportkasserne. Målet er at bevæge sig væk fra den traditionelle tilgang til udbud, hvor kravene alene beskriver produktets funktion, og i stedet se på hele produktets livscyklus og miljøpåvirkning. Projektet repræsenterer en mere helhedsorienteret og innovativ indkøbspraksis, hvor kommunen – i tæt dialog med leverandører og samarbejdspartnere – søger nye løsninger, der kan reducere ressourceforbrug og affaldsmængder markant.

(Kilde: Interview med Aarhus Kommune, 23. oktober 2025 samt <https://aarhus.dk/nyt/borgmesterens-afdeling/2024/marts/bleprojekt-2030>)

²⁶ Aarhus Kommunes krav til transport i indkøb og udbud, <https://aarhus.dk/media/cihdmaji/krav-til-indkoebt-transport.pdf>

Herning Kommune er også et eksempel blandt flere på en kommune, der arbejder intensivt med grønne indkøb i praksis.

Eksempel 2 – Herning Kommune: Ambitiøse grønne krav i udbud af forbrugsartikler

Herning Kommune satte i 2024 et markant eksempel inden for grønne indkøb ved at gennemføre et stort udbud af forbrugsartikler med fokus på bæredygtighed og innovation. Kommunens klimaplan fastlægger målet om 70 % CO₂-reduktion inden 2030 og klimaneutral drift inden 2045, og udbuddet blev udformet som et middel til at omsætte denne ambition til konkrete krav. I udbudsprocessen blev kriterierne vægtet med 40 % for bæredygtighed og innovation, 40 % for kvalitet og 20 % for pris – væsentligt anderledes end traditionelle prisdrevne udbud. Tilbudsgiverne skulle dokumentere, hvordan de ville bidrage til kommunens mål om CO₂-reduktion over kontraktperioden, herunder ved hjælp af LCA-beregninger, miljømærkede produkter og dedikerede medarbejdere til miljøstyring. Leverandøren ABENA fik kontrakten og indgik i et partnerskab med kommunen, hvor innovation og løbende udvikling er kerneelementer. Dette partnerskab indebærer, at både sortiment og produkters miljøprofil justeres løbende – ikke blot ved kontraktstart.

(Kilde: Herning Kommune rykkede på bæredygtigheden i udbud af forbrugsartikler, Dansk Industri, 2025 <https://www.danskindustri.dk/offentlig-privatsamarbejde/gode-eksempler/gode-eksempler-arkiv/gode-eksempler-nyhedsarkiv/2025/herning-rykkede-pa-baeredygtigheden-i-udbud-af-forbrugsartikler/>)

Samlet set kan det konkluderes, at viljen og engagementet til at arbejde med grønne indkøb i kommunerne fremgår stort, og at mange kommuner har taget betydelige skridt mod mere bæredygtige indkøb – både gennem konkrete krav i udbud, udvikling af grønne minimumsstandards og afprøvning af innovative løsninger. De seneste år har vist, at kommunerne ikke blot følger nationale initiativer, men ofte går foran og driver udviklingen selv, som det blandt andet ses i Aarhus og Herning. Samtidig viser analyserne, at indsatsen stadig er præget af, at mange grønne tiltag i kommunernes indkøb er begrænset til bestemte sektorer eller produktkategorier, mens helhedsorienterede og tværgående mål er mindre typiske i kommunerne.

Grønne indkøb gennem SKI – status og tendenser

Som national indkøbscentral spiller Statens og Kommunernes Indkøbsservice (SKI) en rolle i at gøre det lettere for offentlige organisationer at købe grønt. SKI's rammeaftaler dækker en række produkter og services som kontorartikler, it-udstyr, fødevarer og byggetjenester og bruges af både stat, regioner og kommuner, med kommuner som det overvejende tungeste kundesegment. Gennem sit arbejde kan SKI dermed påvirke den offentlige efterspørgsel og fungere som en vigtig løftestang for den grønne omstilling i indkøbspraksis. Det er dog vigtigt at være opmærksom på, at SKI kun dækker en lille del af det offentlige forbrug. I alt er det 3,4 pct. af det samlede offentlige indkøb, der foretages på SKI-aftaler.²⁷

På SKI's rammeaftaler stilles der krav til leverandørerne på to niveauer. For det første indeholder alle aftaler generelle krav til leverandørernes samfundsansvar. Det omfatter overholdelse af menneskerettigheder, arbejdstagerrettigheder og miljøhensyn i overensstemmelse med FN's retningslinjer for menneskerettigheder og virksomheder, OECD's retningslinjer for multinationale virksomheder og ILO-konventionerne. Disse krav fremgår af et fælles CSR-bilag, der bygger på FN Global Compacts ti principper om menneskerettigheder,

²⁷ <https://www.ski.dk/videnssider/fakta-om-ski/>

arbejdstagerrettigheder, miljø og antikorrupition. For det andet stilles der specifikke miljø- og bæredygtighedskrav på de enkelte aftaleområder. Det kan eksempelvis være krav om økologiske produkter på fødevarerområdet, certificeret træ og møbelstoffer på møbelaftaler, miljømærkede rengøringsmidler eller emballage med reduceret plastforbrug og øget genanvendelsesgrad.²⁸

Kravene udvikles i dialog med offentlige organisationer, eksperter, brancheaktører og leverandører.

SKI anvender en værdikædetilgang, hvor hele produktets livscyklus gennemgås for at identificere, hvor grønne krav og adfærdsregulerende tiltag kan gøre størst forskel. For at gøre grønne valg lettere i hverdagen har SKI bl.a. integreret filtrering efter miljømærker i sin e-handelsplatform, så brugerne kan finde svanemærkede og FSC-certificerede varer direkte. Aktuelt indeholder databasen mere end 1,5 mio. produkter, hvoraf knap 100.000 er mærket. To grønne SKI-mærkater gør det muligt også at identificere produkter, der lever op til de samme miljøkrav som officielle mærkeordninger, men som ikke selv bærer et certificeret mærke. Når et produkt tildes et SKI-mærkat i SKI's katalog, kan det integreres i e-handelssystemerne på samme måde som varer med fx Svanemærket eller EU-Blomsten. Det udvider de offentlige institutioners mulighed for at vælge grønne produkter og løsninger.²⁹

Omfanget af offentlige grønne indkøb

Kvantitative analyser af danske offentlige udbud viser, at grønne kriterier i praksis kun anvendes i begrænset omfang. Ifølge en kortlægning af over 3.400 udbud fra 2021–2022 indgik grønne tildelingskriterier kun i omkring 6 % af udbuddene, mens yderligere ca. 30 % indeholdt grønne minimumskrav – eksempelvis krav om miljømærker eller certificeringer. Det betyder, at langt størstedelen af de offentlige indkøb fortsat gennemføres uden, at miljø- og klimahensyn spiller en reel rolle i selve konkurrencegrundlaget.³⁰ *Antallet af udbud* siger dog reelt ikke noget om, hvor stor en volumen af de offentlige indkøb, der sker med miljøhensyn, eller hvor stor en del af klima-, miljø- og ressourcebelastningen fra indkøb, der er omfattet, men det viser en tendens.

²⁸ <https://www.ski.dk/videnssider/sadan-arbejder-ski-med-gronne-indkob/>

²⁹ <https://mmdb.ski.dk> samt <https://www.ski.dk/videnssider/ski-maerkater-gor-det-lettere-at-vaelge-gront/>

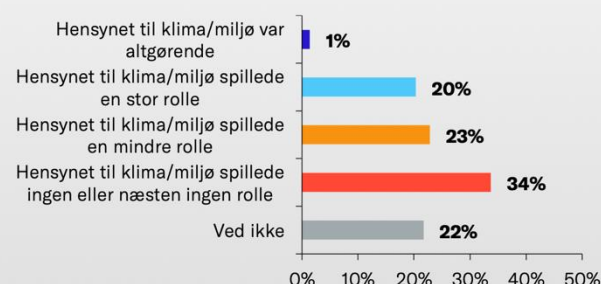
³⁰ Petersen et al., "Offentlige indkøb kan skubbe på den grønne omstilling", Administrativ Debat, 2023 <https://tids-skrift.dk/administrativ-debat/article/view/139688/183734>

Dansk Erhverv spurgte i 2023 medlemsvirksomheder, der leverer til det offentlige, hvilken rolle klima og miljø spillede i det seneste udbud, de har givet tilbud på. Resultaterne fra undersøgelsen er klare: Kun omkring hver femte virksomhed vurderer, at miljøhensynet spillede en stor eller afgørende rolle i den konkrete opgave. Omvendt svarer hver tredje virksomhed, at hensynet til klima og miljø spillede ingen eller næsten ingen rolle. Det betyder, at selv i et marked, hvor bæredygtighed står højt på dagsordenen, ser mange leverandører ikke grønne kriterier som et centralt element i de offentlige udbud. Samtidig viser undersøgelsen, at der er stor vilje blandt virksomhederne til at agere: næsten halvdelen (45 %) ønsker, at offentlige ordregivere stiller konkrete krav om reduktion af CO₂-udledningen i udbud.³¹

Et tilsvarende billede gør sig gældende blandt medlemsvirksomhederne hos Dansk Industri. I 2023 viste en undersøgelse blandt de af medlemmerne, der handler med offentlige, at kun én ud af seks vurderer, at offentlige kunder generelt køber grønt ind, mens to ud af tre virksomheder mener, at offentlige indkøbere altid bør stille ambitiøse grønne krav i deres udbud.³²

De interviewede leverandører til denne rapport oplever generelt, at miljø- og klimahensyn kun indgår i en mindre del af de offentlige udbud, de deltager i. Det fremhæves, at kravene oftest er enkeltstående – eksempelvis miljømærker eller emballagekrav fremfor mere helhedsorienterede eller systemiske, som eksempelvis cirkulære krav kan være det.

Hvis du tænker på den seneste offentlige opgave, som din virksomhed bød på, hvilken rolle spillede hensynet til klima og miljø så i vurderingen af tilbuddet?

Kilde: Dansk Erhvervs medlemsundersøgelse, marts 2023.
Note: n = 359. Kun virksomheder, der sælger til det offentlige.

Hos ABENA fremgår det, at nogle kommuner og regioner er begyndt at stille tydelige grønne krav, men at der fortsat er stor variation mellem ordregivere, og mange udbud vægter stadig pris højest. Ligeledes oplever ABENA, at der er meget fokus på forhold, der er tæt knyttet til kontraktens genstand, mens der er mindre fokus på en egentlig reduktionsdagsorden. Hos ABENA har man et stort ønske om at indgå i samarbejder med de offentlige kunder, der i langt højere grad fokuserer på at skabe reduktioner sammen. Men ud over spændende samarbejder med regioner og enkelte kommuner, kommer de offentlige grønne indkøb ofte til at handle om mere produkt nære forhold som miljømærker³³.

Atea beskriver et lignende billede: miljøkrav forekommer oftere end tidligere, og nogle kommuner stiller meget høje krav, men de udgør stadig et mindre element i den samlede vurdering, og vægtingen af pris dominerer ofte.³⁴

Textilia oplever, at der i nogle udbud nu efterspørges miljøcertificeringer og krav om cirkularitet, men det gælder langt fra alle, og mange udbud er stadig udformet efter mere traditionelle parametre, hvor

³¹ <https://www.danskerhverv.dk/siteassets/mediafolder/dokumenter/01-analyser/analysenotater-2023/danske-virksomheder-er-klar-til-gronne-krav-i-offentlige-udbud.pdf>

³² <https://www.danskindustri.dk/offentlig-privatsamarbejde/analyser/arkivmappe---analyser/analysearkiv/2023/10/virksomhederne-onsker-flere-og-bedre-gronne-offentlige-indkob/>

³³ Interview med ABENA, oktober 2025

³⁴ Interview med Atea, oktober 2025

bæredygtighed vægter lavt. Der ses dog oftere miljøkrav, og de offentlige indkøbere ser ud til at lære af hinanden.³⁵

Hos Hørkram vurderes det, at grønne krav ikke er normen i udbuddene, og der opleves stor forskel på, hvordan det vægtes. Der er få kommuner, der går forrest, og det ses mest der, hvor kommunerne er store nok til at have flere administrative indkøbsressourcer. "De grønne indkøb er for en stor dels vedkommende som de plejer at være. Der sker en udvikling, men der er mangel på guidning fra politik side. Der er henstillinger og anbefalinger, men det er frivilligt, og 'vi kunne godt tænke os'. Men bæredygtighed er bredt og komplekst, og man kan ikke forlange, at de enkelte kommuner og indkøbere har specialistviden nok til at navigere i kompleksiteten", lyder det fra Hørkram.³⁶

Samlet set viser interviewene, at grønne krav endnu ikke er normen i offentlige udbud, men at der er en bevægelse i retning af flere miljøkrav, særligt i brancher, hvor dokumentation og standarder er veludviklede. Denne kløft mellem virksomheders vilje og de faktiske krav, de møder, understreger, at der er et betydeligt uudnyttet potentiale i de offentlige indkøb – både hvad angår klima og miljø. For at omsætte ambitionerne til handling kræver det, at ordregivere aktivt integrerer miljø- og klimahensyn som væsentlig tildelingsparameter eller minimumskrav i udbuddene, og at markedet gives klare signaler og forudsigelighed.

Opgørelse af effekterne af de offentlige grønne indkøb

Effekten af de offentlige grønne indkøb kan måles gennem udviklingen i klimaafttrykket fra den samlede offentlige efterspørgsel. Selvom grønne indkøb i stigende grad italesættes som et strategisk virkemiddel i stat, regioner og kommuner, viser de seneste beregninger, at det samlede aftryk fortsat ligger højt – og endda er steget siden lanceringen af regeringens strategi i 2020.

Energistyrelsen har således siden 2020 opgjort udledningerne fra offentlige indkøb på tværs af sektorer og leverandørkæder i 2019, 2020 og 2021 samt en fremskrivning frem til 2030. I 2021 blev klimaafttrykket beregnet til 16 millioner ton CO₂e, hvilket svarer til en stigning på 12 pct. siden 2019. Stigningen skyldes især investeringer i byggeri og anlæg samt øgede udgifter til lægemidler og medicinsk udstyr under covid-19.³⁷

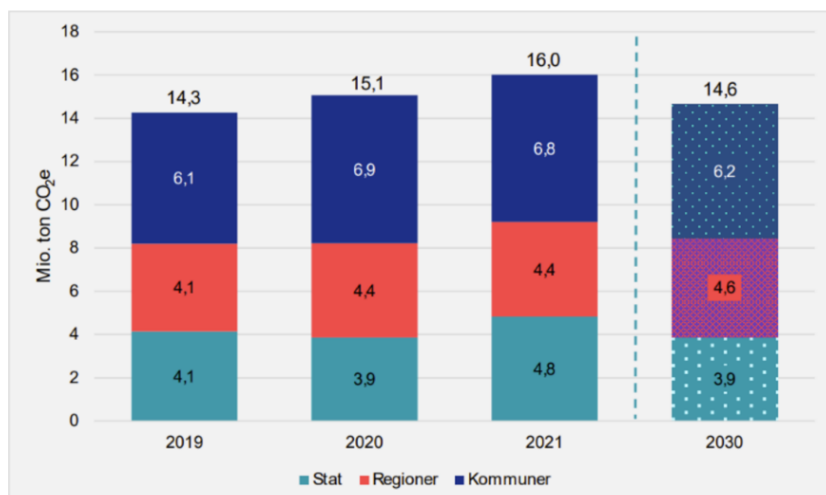
I 2021 stod staten for 30 pct. af klimaafttrykket fra de offentlige indkøb, mens regionerne og kommunerne udgjorde henholdsvis 27 pct. og 42 pct. Den høje andel fra kommunerne hænger sammen med, at de har en større samlet indkøbsvolumen som følge af de opgaver, de varetager.

Fremskrivninger peger på, at klimaafttrykket vil være 14,6 millioner ton CO₂e i 2030. Det er 0,34 millioner ton højere end i 2019, men 1,4 millioner ton lavere end i 2021. Her er 2019 valgt som baseline, da resultaterne for 2020 og 2021 var præget af de særlige forhold under covid-19.

³⁵ Interview med Textilia, oktober 2025

³⁶ Interview med Hørkram, oktober 2025

³⁷ Danmarks globale klimapåvirkning – Global afrapportering 2023 (GA23): Klimaafttryk af de offentlige indkøb, Energistyrelsen, 2023

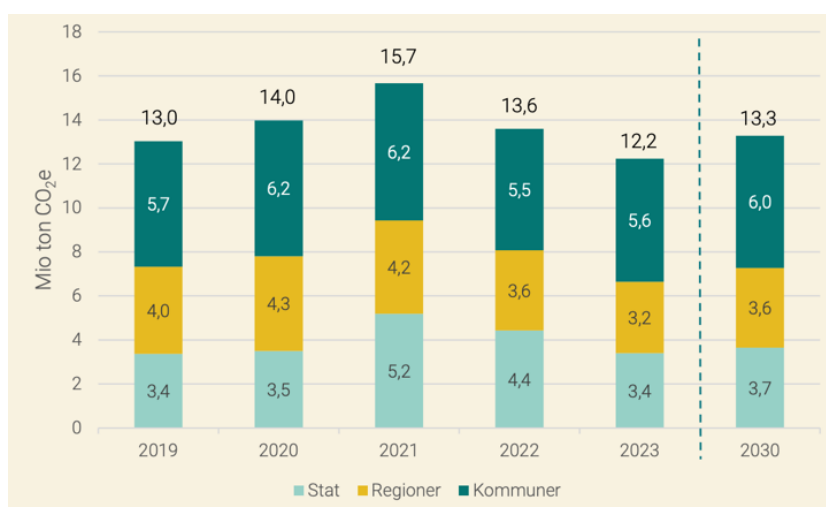

Klimaafttrykket af statens, regionernes og kommunernes indkøb i 2019, 2020, 2021 og fremskrevet til 2030. (Kilde Energistyrelsen 2023)

Nye opgørelser viser, at klimaafttrykket fra offentlige indkøb i 2023 er beregnet til ca. 12,2 mio. ton CO₂e. Opgørelsen af klimaafttrykket i 2023 adskiller sig dog metodisk fra opgørelserne fra 2019–2022, da det tidligere monetære indkøbsdata delvist er erstattet af indkøbsdata i antal indkøbte enheder for transportmidler og IT-udstyr. Når man beregner klimaafttrykket (CO₂ m.m.) fra indkøb, har man i 2023 ændret metode i forhold til årene 2019–2022.

Før brugte man altså monetære indkøbsdata, og klimaafttrykket blev beregnet ud fra prisen. Fra 2023 bruger man i stedet delvist antal indkøbte enheder for nogle kategorier – fx hvor mange biler, cykler eller computere, der er købt.

Tallene ser således ud med den nye metode og data til beregning af klimaafttrykket:

Klimaafttrykket af statens, regionernes og kommunernes indkøb i 2019, 2020, 2021, 2022, 2023 og fremskrevet til 2030. Danmarks Globale Klimapåvirkning 2025, Energi-

Opgørelser baseret på monetære indkøbsdata har den fordel, at de er lettere at indsamle og kan dække bredt på tværs af varegrupper, fordi alle indkøb registreres i kroner. Ulempen er dog, at priser ikke nødvendigvis afspejler det reelle klimaafttryk; en dyrere vare kan således have samme eller lavere udledning som en billigere. Derfor er opgørelsen nu baseret på enhedsdata, hvor man beregner klimaafttrykket ud fra antallet af indkøbte varer, hvilket giver et mere præcist billede, når der findes gennemsnitlige klimaafttryk pr.

produkt, og metoden er mindre følsom over for prisudsving. Til gengæld er enhedsdata mere ressourcekrævende at indsamle og kan være vanskelige at skaffe på tværs af alle varetyper, ligesom der kan opstå usikkerhed, hvis variationen i produkternes udledning inden for samme kategori er stor.

Selvom de seneste beregninger viser et fald i klimaafttrykket fra de offentlige indkøb siden 2021, er resultaterne fortsat præget af store forskelle mellem sektorer og metodiske ændringer i opgørelsesgrundlaget. Den nye tilgang med brug af enhedsdata giver et mere retvisende billede af de faktiske udledninger for visse produktgrupper, men viser også, hvor komplekst det er at dokumentere effekten af grønne indkøb på tværs af hele den offentlige sektor.

Et blik på udvalgte sektorer – hvordan udvikler indkøbene sig i en cirkulær retning?

Danmark har udarbejdet nationale strategier og handlingsplaner for cirkulær økonomi og grønne indkøb, hvor eksempelvis byggeri og anlæg samt tekstiler er udpeget som prioriterede områder³⁸. Tværs over sektorer ses i udvalgte udbud en bevægelse fra traditionelle indkøb mod mere funktionelle, livscyklus- og værdikædeorienterede krav. Samtidig gælder det, at omfanget af cirkulære udbud og graden af implementering varierer markant mellem sektorer og mellem regionale og kommunale indkøbsfunktioner. Mangel på kompetencer, markedssortiment, standarder og volumen er centrale barrierer for, at udbud kan blive cirkulære.³⁹

Danmarks Circularity Gap Report fra 2023⁴⁰ viser, at Danmark kun er fire procent cirkulær, hvilket betyder, at langt størstedelen af de materialer, der forbruges, ikke bliver genbrugt, men ender i lineære forløb fra udvinning til affald. Rapporten peger samtidig på, at danskernes materialeforbrug er blandt de højeste i verden med omkring 24,5 tons pr. indbygger årligt, hvilket både overstiger EU-gennemsnittet og ligger langt over det niveau, der anses for bæredygtigt. Analysen i gap-rapporten fremhæver, at Danmarks høje ressourceforbrug i høj grad er forbundet med miljøbelastninger uden for landets grænser, fordi mange materialer udvindes og bearbejdes i andre lande. Skal udviklingen vendes, kræver det både politiske tiltag, klare incitamenter og stærkere krav til virksomheder og offentlige indkøb, så cirkulære løsninger ikke blot bliver pilotprojekter, men en integreret del af økonomien.

Circularity Gap rapporten understreger dog også, at der er store muligheder for at øge cirkulariteten, særligt i sektorer som byggeri, tekstil og fremstillingsindustrien, hvor potentialet for genbrug, genanvendelse, længere produktlevetid og cirkulære forretningsmodeller er stort.

I afsnittene nedenfor præsenteres en kort status for cirkulære indkøb inden for fire områder: Byggeri og anlæg, fødevarer, tekstiler og arbejdstøj, samt IT og elektronik.

1. Byggeri og anlæg

Indkøb i bygge- og anlægssektoren udgør en af de største klima- og ressourcepåvirkninger i den offentlige sektor. Ifølge Social- og Boligstyrelsen udleder alene nybyggeriet i Danmark ca. 3,2 mio. tons CO₂e⁴¹.

Den danske gennemgang "Indicators for Circular Construction" peger på, at offentlige udbud i Norden – herunder Danmark – gradvist indfører funktionelle krav som genanvendelse af materialer, modulopbygning, brug af total cost of ownership (TCO) og begyndende præference for flergangs- eller genanvendte

³⁸ Handlingsplan for cirkulær økonomi – National plan for forebyggelse og håndtering af affald 2020–2032, Miljøministeriet 2021 <https://mim.dk/media/s0rpgnej/handlingsplan-for-cirkulaer-oekonomi.pdf>

³⁹ Kristensen et al: Circular public procurement practices in Danish municipalities, 2021

⁴⁰ The Circularity Gap Report – Denmark, 2023 <https://www.circularity-gap.world/denmark>

⁴¹ <https://www.sbst.dk/nyheder/2024/byggeriets-klimapaavirkning>

byggematerialer samt LCA/LCC i byggeprojekter.^{42 43} Der er således en bevægelse mod mere cirkulære krav i statslige og kommunale indkøb. Alligevel understreges det, at markedet for cirkulært byggeri stadig er underudviklet, og at offentlige indkøbere oplever barrierer i form af uklart mandat, mangel på fælles data, "det vi kan og plejer", højere up front omkostninger og kompleks lovgivning⁴⁴. Potentialet er dog betydeligt: Hvis offentlige bygherrer i højere grad går forrest med krav om design for adskillelse, materialepas og genbrug af komponenter, kan sektoren blive en drivkraft for en mere cirkulær byggemarked og reducere en væsentlig del af de samlede offentlige udledninger.

2. Fødevarer

Offentlige indkøb af fødevarer er et område med stor volumen og stort potentiale for cirkulær omstilling – ikke mindst i relation til reduktion af spild⁴⁵. Projektet "Public Food Procurement" fremhæver, at strategisk indkøb i skole- og institutionskost kan have en række gevinster – herunder forebyggelse af madspild, afkortning af forsyningskæder og reduktion af de offentlige fødevarerindkøbs miljøpåvirkning⁴⁶.

I Danmark er fødevarerindkøb integreret i den nationale strategi for grønne indkøb som en mulighed for at reducere miljøpåvirkningen fra sektoren i regi af statens egne indkøb. I regioners og kommuners egne politikker og strategier er det også et hyppigt tema; især i relation til omlægning af økologi.

Flere kommuner indfører krav og processer, der fokuserer på at kortlægge, måle og handle på madspild i hele fødevarekæden – fra indkøb og produktion til forbrug og bortskaffelse.⁴⁷ Som et eksempel har Københavns Kommune indarbejdet i deres mad- og måltidsstrategi, at kommunens indkøb og lagerstyring skal understøtte madspildsreduktion – eksempelvis gennem bedre planlægning, optimal udnyttelse af råvarer, og samarbejde med overskuds-vareorganisationer samt målinger og rådgivning i produktionen⁴⁸. Erfaringer – som fra Københavns Kommune – peger på, at styrket data, tværfagligt samarbejde og leverandørdialog er afgørende for at omsætte ambitioner til målbare resultater inden for reduktion af madspild.

I interviewet med Hørkram til denne rapport peges der på, at fødevarerproduktionen udgør den største årsag til de globale miljøforandringer, og at forskning viser, at en transformation hen i mod sunde kostvarer og bæredygtige fødevarer systemer er helt nødvendigt for at indfri verdensmålene og Paris aftalen. Men området er komplekst, fortælles det fra Hørkram, og der savnes klare retningslinjer og operationelle mål for

⁴² Indicators for circular construction – The role of public procurement, Nordic Council of Ministers, 2024 <https://pub.norden.org/nord2024-029/>

⁴³ Circular economy country profile 2024 – Denmark, ETC-CE Report 2024, European Environment Agency https://www.eea.europa.eu/en/topics/in-depth/circular-economy/country-profiles-on-circular-economy/circular-economy-country-profiles-2024/denmark_2024-ce-country-profile_final.pdf/@download/file

⁴⁴ Grønne offentlige indkøb – en uudnyttet katalysator for klimareduktioner i byggeri og anlæg, Rådet for Grøn Omstilling, 2023 <https://rgo.dk/udgivelse/groenne-offentlige-indkoeb-en-uudnyttet-katalysator-for-klimareduktioner-i-byggeri-og-anlaeg/>

⁴⁵ Cirkulær omstilling i Danmark, 2030 Panelet 2023 <https://www.2030-panelet.dk/wp-content/uploads/2024/10/Cirkulaer-omstilling-i-Danmark-barrierer-for-ansvarligt-forbrug-og-produktion.pdf>

⁴⁶ The power of public food procurement, Concept Note, 2024, https://www.milanurbanfoodpolicypact.org/wp-content/uploads/2024/06/CopenhagenConference_The-power-of-public-food-procurement_Concept-brief_12062024.pdf

⁴⁷ Current Practices and Opportunities for More Sustainable Public Food Procurement: A Qualitative Study among Danish Municipalities and Regions, Dahl Lassen et al, 2023,

⁴⁸ Københavns Kommunes Mad- og Måltidsstrategi https://maaltider.kk.dk/sites/default/files/2021-11/mad_og_maaltidsstrategi_2019_Low.pdf

forbrugssammensætningen, som de offentlige indkøbere kan anvende til at navigere efter. Hørkram oplever, at mange offentlige indkøbere handler i bedste mening, men i vid udstrækning er overladt til sig selv, når de skal vurdere, hvad der er "grønt". Det betyder, at der i flere led i værdikæden bruges uforholdsmæssigt meget tid på detaljer, som kun udgør en mindre del af klima- eller ressourceaftrykket. Der er eksempelvis stort fokus på forhold som emballagers plasttype og andelen af genanvendt materiale i disse plastiktyper, noget der sjældent er data på. Emballager og plastiktyper anerkendes som et vigtigt tema, men det bemærkes at emballagen udgør en forholdsmæssigt mindre del af fødevarernes klimaaftik – da selve produktionen af fødevarerne står for op til 90 pct. for nogle varekategorier, samt at emballagen også omstilles via det udvidede producentansvar.

Hørkram oplever ligeledes krav som indsigt i data om dæktryk, hvilket der skal følges op på og dokumenteres ved kontraktupfølgingsmøder. Der anvendes således ressourcer på krav uden om selve fødevarerne, selvom de store miljømæssige gevinster vurderes at ligge i en ændret forbrugssammensætning. Hørkram efterlyser politisk retning og klare prioriteringer for et mere bæredygtigt sammensat fødevarerforbrug, som gør det muligt for de offentlige indkøbere at fokusere på det, der virkelig batter. Miljømål kunne ifølge Hørkram være økologiprocent i de offentlige indkøb, begrænsning af forbruget af bundtrawlede fisk, og reduktion af madspild.⁴⁹

3. Tekstiler og arbejdsbeklædning

Indkøb af tekstiler og arbejdstøj i den offentlige sektor fremstår som et felt med relativt lav cirkulær modenhed, trods stor opmærksomhed på området. Eksempelvis vurderes kun ca. 10 pct. af de tekstiler, som købes af offentlig sektor og erhvervslivet i Danmark, genbrugt eller genanvendt efter første brug⁵⁰. Disse tal er dog fra 2018.

Projektet CircularTex har udviklet anbefalinger til kommuner for cirkulært indkøb af tekstiler – herunder fokus på funktionelt udbud, markedsdialog og en model med leasing eller serviceydelser i stedet for køb. I samme projekt afdækkes også barrierer for cirkulære tekstilindkøb. Barriererne vurderes at være kortsigtede kommunale budgetter, kultur og organisatoriske afstande, forskellige og modsatrettede interesser, uklarhed om cirkulære muligheder i udbud og indkøb, samt manglende viden og kompetencer.⁵¹

Den danske indsats under InnoMission har etableret en mission-dreven partnerskabsordning, hvor et af fire temaer er "cirkulær økonomi med fokus på plast og tekstiler". Under dette tema samarbejder universiteter, GTS-institutter, designere og industriklynger om at udvikle teknologier og forretningsmodeller, der kan genanvende tekstiler og gøre tekstilsektoren mere cirkulær. I TRACE Roadmap 2025 beskrives et pilotspor, hvor "municipal collaborations develop circular procurement strategies for textiles" med sigte på at reducere affald og ressourceforbrug, hvilket viser, at offentlige indkøb indgår som et konkret værktøj i missionens tekstilspor.⁵²

⁴⁹ Interview med Hørkram, oktober 2025

⁵⁰ Mapping of textile flows in Denmark, Miljøstyrelsen 2018

⁵¹ Praktiske anbefalinger for cirkulære offentlige indkøb af tekstiler, CircularTex, https://www.trace-im4.dk/media/tkbj-riri/praktiske-anbefalinger_web.pdf

⁵² TRACE, InnoMission 4, Roadmap update 2025

Virksomheden Textilia oplever en positiv udvikling i de offentlige indkøb af vask og leje af tekstiler. Flere kommuner er begyndt at stille grønne og cirkulære krav og lære af hinandens erfaringer. Tidligere skabte krav om nyt arbejdstøj ved kontraktstart – uanset om leverandøren blev skiftet eller ej – et stort overskud af ellers brugbart tøj, men flere har nu ændret praksis, så eksisterende tekstiler kan genbruges og videreføres mellem kontrakter. Det gør det muligt at forlænge tøjets levetid yderligere og reducere ressourcetilførsel.⁵³

Case – Andengenerationstøj i Køge Kommune

Arbejdstøj er et af de områder, hvor der er gennemført veldokumenterede forsøg med cirkulære udbud og indkøb med fokus på design til længere levetid, genbrug af fibre og recirkulering af udtjente tekstiler. Da Køge Kommune skulle genudbyde arbejdstøj til ældreplejen og tandplejen, ønskede man at afprøve nye måder at tænke bæredygtighed ind i indkøbet. Traditionelt har kontrakter betydet, at der blev produceret helt nyt tøj ved hvert kontraktsskifte – selv når det eksisterende tøj stadig var i god stand. Det medførte et unødigt ressourceforbrug og miljøbelastning. I det nye udbud valgte kommunen at åbne for levering af ”andengenerationstøj”, dvs. brugte og istandsatte tekstiler, frem for at kræve nyproduktion. Der blev ikke stillet faste krav om genbrug, men leverandørerne fik frihed til at foreslå de mest bæredygtige løsninger inden for rammerne af funktionalitet, hygiejne og holdbarhed. Allerede i opstartsfasen udgjorde 25 % af tøjet andengenerationstøj, og andelen forventes at stige til 50 % inden for to år. Projektet har fået positiv modtagelse blandt medarbejdere og inspireret andre kommuner til at interessere sig for udbudsmaterialet.

(Kilde: Klimaansvar gennem indkøb og forbrug, 11 kommunale eksempler. CO-PI og KL, 2025)

<https://www.kl.dk/media/205nsidw/klimaansvar-gennem-indkoeb-og-forbrug-11-kommunale-eksempler.pdf>

Miljøkriterier indgår næsten altid i tilbudsevalueringerne ifølge Textilia, men vægtes forholdsvis lavt, og pris har fortsat større betydning. Dertil stiller kommunerne meget forskellige og ofte specialiserede krav, som ikke altid matcher produkternes reelle egenskaber. Det hæmmer udbredelsen af cirkulære løsninger, fordi leverandører skal tilpasse sig mange lokale særkrav. Textilia oplever desuden, at opfølgning på miljø- og cirkularitetskrav er sjældent, selvom de gerne ser, at kontrakterne følges tættere. Textilia peger på barrierer for grønne indkøb som manglende politisk prioritering, økonomiske hensyn, der trumfer miljøhensyn. Dertil skal kunderne efterspørge tekstiler med genanvendte tekstilfibre, ellers er det ikke troværdigt at tale om grønne løsninger inden for tekstilserviceløsninger.⁵⁴

Sammenfattende viser erfaringer, at offentlige tekstilindkøb fortsat befinder sig i en tidlig fase af den cirkulære omstilling. Enkelte kommuner, som Køge, demonstrerer dog, at nye modeller kan omsættes til praksis – fx gennem brug af andengenerationstøj og markedsdialog frem for faste krav.

Projekter som CircularTex og erfaringerne i Køge Kommune peger på, at potentialet er stort, men at det kræver langsigtede økonomiske rammer, bedre data og opkvalificering af indkøbere for at gøre cirkulære løsninger til standard. Udviklingen bevæger sig gradvist fra enkeltstående forsøg til mere systematiske tilgange, hvor funktion, levetid og ressourceforbrug vægtes på linje med pris og levering.

⁵³ Interview med Textilia, 2025

⁵⁴ Ibid

4. IT og elektronik

Elektronik og IT-udstyr er et af de mest miljøbelastende indkøbsområder i den offentlige sektor, både på grund af det høje ressourceforbrug i produktionen og den relativt korte levetid på udstyret. Produktionen af enheder som computere, tablets, skærme og telefoner kræver store mængder energi og sjældne metaller, ofte udvundet under miljø- og arbejdsforhold med betydelig belastning. Samtidig genererer området en voksende mængde elektronikaffald, hvor mange komponenter og ressourcer går tabt, selvom de kunne genbruges eller genanvendes.

For at reducere belastningen arbejder nogle offentlige organisationer med at forlænge levetiden på IT-udstyr, eksempelvis gennem reparation, opgradering og gensalg af brugte enheder. Der er desuden begyndt at komme fokus på TCO-beregninger og krav om miljømærkede produkter i udbud, herunder brug af standarder som TCO Certified og EPEAT. Samtidig eksperimenteres der med leasing- og take-back-modeller, hvor leverandøren har ansvar for at håndtere udstyret cirkulært efter brug.

Case – Cirkulære IT modeller i Københavns Kommune

Københavns Kommune har som led i sin klimaplan sat fokus på at forlænge levetiden for kommunens 26.000 computere for at reducere klimaaftryk og omkostninger. Et nyt asset management-system giver overblik over alt IT-udstyr og skaber incitamenter for afdelingerne til at returnere brugte computere, som herefter reparerer, opgraderes og genbruges. Kommunen stiller krav om TCO-certificeret udstyr, energieffektivitet og mulighed for reparation gennem SKI-aftaler. Desuden er logistikken optimeret med samlede leverancer med ellastbiler og genbrugelig emballage. Resultatet er, at computerens levetid er forlænget fra fire til seks år, og færre enheder går tabt. Det har reduceret udgifterne til nyindkøb og givet en årlig indtægt på omkring 800.000 kr. gennem videresalg af brugt udstyr. Samtidig mindskes kommunens CO₂-aftryk markant gennem genbrug og korrekt genanvendelse.

(Kilde: Klimaansvar gennem indkøb og forbrug, 11 kommunale eksempler. CO-PI og KL, 2025)

<https://www.kl.dk/media/205nsidw/klimaansvar-gennem-indkoeb-og-forbrug-11-kommunale-eksempler.pdf>

IT leverandøren Atea fremhæver i interview, at der ligger et stort, uforløst potentiale i at forlænge levetiden på offentligt IT-udstyr og pointerer, at der hersker en forkert opfattelse af, hvad en brugt computer er. "I praksis kan man ikke se forskel på en ny og en brugt enhed, og medarbejdere, der får brugt udstyr, er ikke andenrangspersonale", lyder budskabet. De fleste anvender ifølge Atea kun standardprogrammer som Office-pakken og har derfor ikke særlige tekniske behov, som kræver nyt udstyr. Atea vurderer således, branchen er klar og moden til at levere refurbished løsninger – mange leverandører har været klar med tilbud i flere år – men det er stadig unødigt svært at få hul på markedet. Atea tager årligt over 700.000 enheder tilbage, som blandt andet videresælges til skoler i Tyskland og England, hvor man anerkender, at skolebørn ikke behøver nyt udstyr til deres behov. Der er dog en udfordring i at levere helt ensartede mængder, men det er ikke nødvendigt, at hele et indkøb består af brugt udstyr. Man kunne ifølge Atea starte med fx 10 pct. refurbished computere og gradvist øge andelen. Det er realistisk at finde 500–1.000 ens enheder, fortæller IT leverandøren. "Det er en lavthængende frugt, da IT-udstyr stadig har betydelig værdi efter 3–4 år, og den største CO₂-udledning ligger i produktionen. Mange kommuner og regioner er allerede i gang, men der står

stadig store mængder gammelt IT-udstyr ubrugt i offentlige kældre, som burde bringes tilbage i cirkulation.”⁵⁵

Atea oplever stor forskel på, hvordan kommuner og regioner stiller krav – nogle stiller høje og ambitiøse krav, mens andre fortsat vægter pris højest. Der efterlyses mere ensartede og bindende mål for bæredygtighed, så alle indkøbere bevæger sig i samme retning. I Danmark ser Atea fortsat for få udbud og kontrakter med reelle krav til CO₂-beregninger, take-back og baseline-målinger. Der gøres en del for at recirkulere computere, men indsatsen er ikke systematisk nok. Når sådanne krav stilles, oplever de dog et markant løft i samarbejdet og effekten.⁵⁶

Området cirkulær IT/IKT-udstyr rummer fortsat stort potentiale – især hvis flere offentlige aktører følger trop med fælles krav til genbrug, reparation og take-back og stiller større krav til dokumentation af miljøeffekter i hele produktets livscyklus. Som de to cases i rapporten fra Norge og Irland viser, kan nationale rammeaftaler med fokus på genbrug og genfremstilling give markante klima- og ressourcegevinster, samtidig med at de styrker markedet for cirkulære løsninger. Begge lande har vist, at tydelige krav og incitamenter til leverandører – som fx profitdeling ved genbrug, krav om take-back-ordninger og dokumentation af CO₂-besparelser – skaber tillid og professionalisering i markedet. Erfaringerne peger på, at når den offentlige efterspørgsel samles og operationaliseres gennem fælles retningslinjer, rammeaftaler og ensartet rapportering, kan området hurtigt modnes og bidrage væsentligt til reduktion af klimaaftryk og affald fra IT-udstyr.

Anvendelse af andre innovative metoder i udbud og indkøb

Innovative udbuds- og indkøbsmetoder spiller en central rolle i arbejdet med at gøre offentlige indkøb mere grønne og cirkulære. Hvor traditionelle udbud ofte fokuserer på pris og specifikationer, åbner de innovative metoder for dialog, samarbejde og fleksibilitet – og dermed for løsninger, der både fremmer miljømål og understøtter innovation i markedet.

Flere offentlige organisationer eksperimenterer i dag med funktionsbaserede krav, hvor fokus ikke er på produktet i sig selv, men på den funktion eller effekt, der ønskes opnået. Det giver leverandørerne frihed til at foreslå nye teknologier og cirkulære løsninger – for eksempel, hvordan en bygning kan opfylde energikrav eller hvordan et produkt kan holdes i brug længst muligt. Denne tilgang bruges i stigende grad i både byggeprojekter, servicekontrakter og driftsaftaler. En af udfordringerne ved metoden er at etablere en saglig og gennemsigtig evalueringsmodel.

⁵⁵ Interview med Atea, oktober 2025

⁵⁶ Interview med Atea, oktober 2025

Case – Region Midt: Udvikling af scoringsmodel for bæredygtige sundhedsprodukter

Region Midt har taget initiativ til at løse en væsentlig udfordring i offentlige indkøb: Hvordan vurderer og sammenligner man produkters bæredygtighed på en objektiv og håndterbar måde? Casen illustrerer, hvordan offentlige indkøbere kan bevæge sig ud over standard miljøkrav til at stille præcise, funktions- og databaserede krav – og hvordan sådan innovation kan skabe både klimaeffekt og et styrket marked for bæredygtige løsninger. I samarbejde med leverandører har regionen således udviklet en innovativ scoringsmodel, der analyserer produkters klimabelastning på materialeniveau (f.eks. forholdet mellem plastik og metal) og dermed identificerer de grønne løsninger. Modellen blev anvendt i et fællesregionalt udbud af engangs-bronkoskoper og resulterede i en konkret CO₂-reduktion på omkring 65 tons i kontraktperioden. Modellen er skalerbar og planlægges anvendt på flere produkttyper inden for sundhedsvæsenet.

(Kilde: Dansk Industri artikel "Regionerne undgår udledning på 65 ton CO₂: Prisvindende model identificerede det grønneste engangsbronkoskop", 2025 <https://www.danskindustri.dk/offentlig-privatsamarbejde/nyheder/nyheder---arkiv/nyhedsarkiv/2025/2/regionerne-undgaar-65-ton-co2-prisvindende-model-identificerede-det-gronne-engangsbronkoskop/>)

En anden metode er innovationspartnerskaber, hvor det offentlige indgår i et tæt samarbejde med leverandører om at udvikle løsninger, der endnu ikke findes på markedet. Her kombineres udvikling og efterfølgende indkøb i én samlet proces. Det reducerer risikoen for både indkøber og leverandør og sikrer, at innovationen rettes mod reelle behov.

Case – Region Hovedstaden skruer op for grønne og innovative indkøb gennem OPI

Region Hovedstaden har igangsat Det Grønne Living Lab. Formålet er dels at afprøve nye og mere bæredygtige produkter på hospitalerne i samarbejde med leverandører og personale, dels at nedbringe forbruget af engangsprodukter på hospitalerne gennem proces- og adfærdssændringer – fx på operationsstuen. Ved at observere personalets arbejdsgange på bl.a. Bornholms og Bispebjerg Hospitaler får indkøberne indsigt i, hvordan produkter bruges i praksis, og hvor der kan findes grønne alternativer. Initiativet er en del af regionens nye indkøbsstrategi, hvor innovation og bæredygtighed går hånd i hånd. Fem grønne indkøbsrådgivere er ansat til at drive indsatsen på tværs af regionen. Et centralt fokus er at reducere brugen af engangsartikler og i stedet udvikle flergangsløsninger i samarbejde med leverandørerne. Målet er at skabe et paradigmeskifte i sundhedssektoren, hvor grønne indkøb bliver en integreret del af hospitalernes drift og udvikling – ikke et særskilt projekt. (Kilde: CO-PI, 2022 – "Region Hovedstaden skruer op for grønne, innovative indkøb")

Ønsker en ordregiver at gøre brug af miljømæssige forbedringer i eksisterende kontrakter – hvis en leverandør videreudvikler et produkt eller en service, så den bliver mere miljøvenlig – uden at kontrakten skal genudbydes, er der muligheder i anvendelsen af delydelsesreglen⁵⁷, der giver mulighed for, at ordregiver kan tildele særskilte delkontrakter uden udbud. Det kræver, at en række betingelser er opfyldt vedrørende kontraktens værdi og dens andel af den oprindelige kontrakt, og metoden har derfor begrænsninger.

⁵⁷ Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen, Udbudsloven, Vejledning om udbudsreglerne, december 2024

Case – Aarhus Kommune: Fra skumklude til klimaklude via delydelsesreglen

Aarhus Kommune har taget et konkret skridt mod mere bæredygtig drift ved at erstatte de traditionelle skumvaskeklude, som anvendes i plejehjem og institutioner, med en ny papirbaseret "klimaklud". Kommunen brugte tidligere omkring 16 millioner skumklude om året, og initiativet blev derfor et markant bidrag til at reducere miljøbelastningen fra forbruget af engangsprodukter. Udviklingen af den nye klud skete i samarbejde med leverandøren, og løsningen har vist sig at have op til 80 procent lavere CO₂-udledning end den eksisterende. Den nye klud har samme funktionalitet og prisniveau, men en væsentligt bedre miljøprofil. Projektet blev til gennem en tæt dialog mellem indkøb, drift og leverandør, hvor hverdagsrutiner og brugssituationer blev analyseret for at sikre, at produktet kunne fungere i praksis. For at gøre det muligt at skifte produkt hurtigt, benyttede kommunen udbudslovens delydelsesregel, så overgangen kunne ske inden for de eksisterende kontrakter – uden at gennemføre et helt nyt udbud.

(Kilde: Circular Economy Beyond Waste, 2023 <https://www.cebeyondwaste.eu/presse-og-nyheder/nyheder/farvel-til-skumklude-og-engangsemballage/>)

Et andet fremspirende redskab er Total Cost of Ownership (TCO) og Life Cycle Costing (LCC), som gør det muligt at vurdere tilbud ud fra produktets samlede økonomiske og miljømæssige livscyklus – fra produktion til bortskaffelse. Flere offentlige indkøbere anvender i dag TCO-modeller som beslutningsgrundlag og bl.a. med udgangspunkt i Miljøstyrelsens værktøjer, men udbredelsen hæmmes stadig af manglende data, værktøjer og standarder, der kan håndtere komplekse produktkategorier.

Endelig vinder produkt-som-service-modeller (Product-as-a-Service – PaaS) frem i offentlige indkøb. Her betaler den offentlige myndighed ikke for ejerskab, men for brug – fx leasing af arbejdstøj, belysning, møbler eller IT-udstyr. Denne model flytter ansvaret for vedligeholdelse, reparation og genanvendelse over på leverandøren, hvilket fremmer cirkulære forretningsmodeller, øger incitament for at producere kvalitet og reducerer ressourceforbruget.

For at realisere potentialet fuldt ud er der behov for stærkere vejledning, erfaringsudveksling, flere ressourcer og støtte til risikohåndtering, så flere offentlige indkøbere får mod og mulighed for at anvende metoder, der både fremmer innovation, bæredygtighed og økonomisk ansvarlighed.

5. Barrierer for bæredygtige offentlige indkøb

Selvom rammerne for grønne og cirkulære indkøb i dag er til stede, viser kortlægningen, at visse praktiske og strukturelle barrierer fortsat bremser udviklingen. Barriererne handler i lav grad om de juridiske rammer eller manglende vilje og i højere grad om økonomi, prioritering, kompetencer og kapacitet. Samtidig skaber fragmenteret styring og uens praksis store forskelle i, hvor langt de offentlige organisationer er kommet.

Dette kapitel samler de væsentligste barrierer, som indkøbere og leverandører peger på, og giver et billede af, hvor det i praksis er svært at gøre de grønne valg til de naturlige valg.

Juridiske og regulatoriske barrierer

Selvom det ofte fremhæves som en udfordring, viser analyser og erfaringer, at der kun er få egentlige juridiske barrierer for at stille grønne og cirkulære krav i offentlige udbud. EU's udbudsdirektiv giver allerede mulighed for at integrere miljø- og klimahensyn i alle faser af udbudsprocessen – fra kravspecifikation og tildelingskriterier til kontraktvilkår. Offentlige indkøbere kan dermed lovligt efterspørge produkter og ydelser, der fremmer bæredygtighed, så længe kravene er relevante for kontrakten, proportionale og gennemsigtige.

De udfordringer, der opleves som juridiske barrierer, handler i praksis ofte om usikkerhed i fortolkningen af reglerne og manglende erfaring med at anvende de muligheder, der findes. Mange indkøbere er tilbageholdende med at bruge grønne tildelingskriterier, fordi de frygter at overskride grænserne for, hvad der kan betegnes som sagligt eller proportionalt. Samtidig opleves der i visse tilfælde modstrid mellem grønne hensyn og andre politiske eller økonomiske mål, fx effektiviseringskrav eller laveste pris.

Derudover skaber frygten for klager og juridiske tvister en forsigtighedskultur. Mange indkøbere undlader at stille ambitiøse miljøkrav af frygt for klagesager indbragt ved Klagenævnet for Udbud. Endelig er der en generel fortolkningsusikkerhed i feltet. Reglerne fremstår komplekse og vejledningerne ofte uklare. Det betyder, at mange offentlige aktører ender med at prioritere juridisk sikkerhed og økonomisk kontrol frem for bæredygtighed.

Der findes også områder, hvor den nuværende regulering reelt begrænser fleksibiliteten i forhold til den cirkulære omstilling. Ét eksempel er reglerne om ændringer af kontrakter, som kan gøre det vanskeligt at indføre nye, mere miljøvenlige produkter eller services i en igangværende kontraktperiode uden at gennemføre et nyt udbud. Fra Region Midt pointeres det, at hvis leverandøren ikke kan opfylde et givent miljøkrav nu, lægges der en udviklingsplan ind, så de kan investere i kontraktperioden. Det kan man i de tilfælde, hvor man kender udviklingen. Udfordringen kommer der, hvor man har et produkt, der er meget innovativt, eller hvor udviklingen ikke er forventet, og det derfor bliver noget nyt, man skal ind og købe i løbet af kontraktperioden. Det kræver et nyt udbud.⁵⁸ Det betyder, at indkøbere i praksis kan være bundet til forældede løsninger, selv når markedet tilbyder bedre alternativer. En mulighed er, som nævnt, at anvende

⁵⁸ Interview med Region Midt, oktober 2025

delydelses-reglen, men det kræver, at vilkårene omkring kontraktstørrelse og andel af samlet kontraktbe-
løb kan overholdes.

En anden regulatorisk barriere er manglen på fælles standarder og dokumentationskrav for miljø- og kli-
maperformance. Uden ensartede retningslinjer for, hvordan bæredygtighed skal dokumenteres og evalue-
res, kan det opleves som juridisk risikabelt at sammenligne tilbud og stille bindende krav. Der er derfor et
vist behov for vejledning og afklaring, som kan hjælpe ordregivere med at udnytte den fulde juridiske
ramme for grønne indkøb. Det gælder bl.a. præcisering af, hvordan funktionskrav, livscyklusomkostninger
og øvrige miljøpræstationer kan evalueres i udbud.

Flere aktører – både indkøbere og leverandørerne selv – peger på et ønske om at kunne vurdere virksom-
hedens samlede bæredygtighedsprofil; ikke kun produktets egenskaber. Region Midt udtaler bl.a. i den
henseende, at produkter ofte er meget ens, så det opleves, at leverandørerne byder ind med det samme.
Her kunne det ifølge regionen være ønskværdigt at kunne tildele point for virksomhedens mere generelle
bæredygtighedsperformance for derigennem at belønne de, der har gjort tiltag.⁵⁹

Institutionelle, organisatoriske og økonomiske rammer

De økonomiske styringsregler i den offentlige sektor udgør en væsentlig barriere for bæredygtige indkøb.
Kommuner og regioner er forpligtede til at sikre effektiv brug af offentlige midler, hvilket i praksis ofte betyder,
at der lægges mest vægt på laveste pris frem for miljø- og klimahensyn. Selvom udbudsloven giver mulig-
hed for at vælge det økonomisk mest fordelagtige tilbud ud fra TCO'er og LCC'er, bliver denne mulighed
sjældent brugt. Mange indkøbere vælger i stedet enkle prisbaserede modeller, fordi de er nemmere at do-
kumentere og juridisk mere sikre.⁶⁰ Ligeledes mangler der fortsat ressourcer til, at offentlige aktører selv kan
drive og koordinere de nødvendige tværgående udviklingssamarbejder, som skal understøtte en cirkulære
omstilling.

Region Sjælland oplever, at grønne krav på en række forbrugsområder ændrer på konkurrencebilledet og
påpeger bl.a., at offentlige indkøb måles på besparelser, hvilket fremmer kortsigtede økonomiske valg som
eksempelvis større pakningsstørrelser, hvilket giver lavere stykpris, men i nogle situationer også mere spild⁶¹.
Fra Danske Regioner forlyder det, at økonomiske barrierer vurderes at være blandt de mindst problematiske:
Regionerne evaluerer ikke altid efter laveste pris. Det er heller ikke altid, at produkterne er dyrere, fordi de er
grønne, og hvis de er, må regionernes medarbejdere teste det hos politiske niveau.⁶² Andre interviewede
aktører konkluderer dog, at økonomiske barrierer er en realitet.

De fleste offentlige institutioner arbejder i praksis med årlige budgetcyklusser, hvor midler skal anvendes
inden for det enkelte regnskabsår. Denne styringsform betyder, at investeringer med et længere økonomisk
og miljømæssigt afkast ofte er svære at prioritere, fordi de ikke passer ind i den korte budgethorisont. Ifølge
Økonomistyrelsen justeres budgetterne løbende som en del af den årlige styringsproces, hvilket understøtter
denne kortsigtede økonomiske prioritering.⁶³

⁵⁹ Ibid

⁶⁰ Bl.a. Circular public procurement practices in Danish municipalities, Kristensen et al, 2021

⁶¹ Interview med Region Sjælland, oktober 2025

⁶² Interview med Danske Regioner, oktober 2025

⁶³ <https://oes.dk/it-og-oekonomistyring/sammenhaengende-oekonomistyring/budgettering/?com>

Derudover mangler der økonomiske incitamenter til at vælge bæredygtige løsninger, da besparelserne ofte realiseres i andre budgetområder end der, hvor udgiften afholdes. Denne struktur skaber en økonomisk ubalance, hvor bæredygtige valg sjældent belønnes i det nuværende budgetsystem. Samlet set medfører de økonomiske regler, at kortsigtet pris og budgetoverholdelse prioriteres højere end langsigtede gevinster og samfundsmæssig bæredygtighed.

Implementering af cirkulære løsninger kan også være udfordret af økonomiske og/eller ressourcemæssige barrierer. Det kan således koste ude i driften at skifte til eksempelvis flergangsartikler, som kræver arbejdsgange i form af eksempelvis vask. Økonomien i det ligger uden for indkøbet og ovre hos driften. Som supplement til denne problemstilling kan det være svært at få lov at ansætte de "kolde hænder", der skal understøtte; det kan eksempelvis være teknikere til reparation, fortæller det fra Region Sjælland.⁶⁴ Det understøttes af Aarhus Kommune, der fortæller, at politikerne i kommunen gerne vil lade et indkøb koste mere, hvis det har god effekt på klima, men at der kan være barrierer i det klassiske kassetænkningssystem, hvor lønkrone ligger i én kasse, og der er forskel på de varme og de kolde hænder, og hvad man her kan prioritere.⁶⁵

Også de organisatoriske rammer kan udgøre en barriere. Mange kommuner og regioner har en decentral indkøbsstruktur, hvor ansvaret er fordelt på flere forvaltninger og institutioner. Det betyder, at de strategiske grønne mål ikke altid omsættes konsekvent i praksis. Forskellige tolkninger og lokale prioriteringer medfører, at grønne krav anvendes ujævnt og i nogle tilfælde slet ikke. Samtidig mangler der ofte en klar ansvarsfordeling og governance-struktur for, hvordan bæredygtighed integreres i hele indkøbsprocessen – fra behovsafdækning til kontraktstyring.

Kapacitet og kompetencer

Manglende kapacitet og kompetencer er gennemgående barrierer for at udbrede grønne og cirkulære indkøb i den offentlige sektor. Selvom der i de senere år er kommet flere kurser, vejledninger og netværk, er ressourcerne i mange indkøbsorganisationer fortsat begrænsede. Særligt i kommunerne, hvor indkøbsfunktionerne ofte er små og kan være decentralt organiseret, er det vanskeligt at frigøre tid og kompetencer til at arbejde systematisk med miljøvurderinger, livscyklusberegninger (LCA/LCC) og udvikling af grønne tildelingskriterier.

En stor del af de kommunale indkøbere har primært økonomisk og juridisk baggrund og efterspørger værktøjer, der kan omsætte de grønne ambitioner til konkrete udbuds krav. Det opleves som komplekst at vurdere, hvordan bæredygtighed kan integreres i udbud uden at øge risikoen for fejl, klager eller administrative byrder. Kommuner påpeger i interviews, at de mangler adgang til praktisk rådgivning og eksempler på, hvordan grønne krav kan skrives juridisk korrekt og samtidig give reel effekt.

Også på regionalt niveau er udfordringen tydelig. Regionerne har ofte både et mere udviklet indkøbssamarbejde og bæredygtighedsmedarbejdere til rådighed, men oplever stadig mangel på specialiseret faglighed inden for emner som cirkulær økonomi og innovationsbaserede udbud. Det kræver tværfaglige kompetencer at kunne gennemføre markedsdialog, vurdere miljødata og håndtere funktionelle krav i komplekse forsyningskæder.⁶⁶

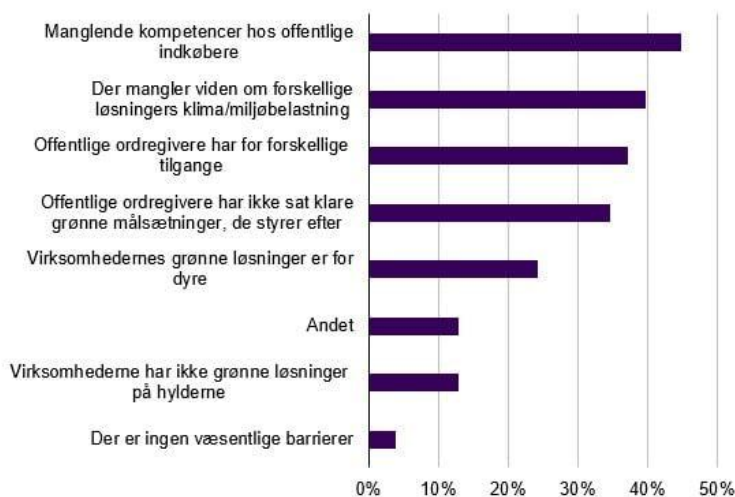
⁶⁴ Interview med Region Midt, oktober 2025

⁶⁵ Interview med Aarhus Kommune, oktober 2025

⁶⁶ Interview med Danske Regioner, oktober 2025

Manglende kompetencer hos offentlige indkøbere blandt de væsentligste barrierer for grønne offentlige indkøb

Hvilke forhold tror du udgør de væsentligste barrierer for grønne offentlige indkøb?

Anm.: N = 78. Respondenterne havde op til 3 svåmuligheder, hvorfor værdierne ikke summer til 100. Svåmulighederne er forkortet i figuren for illustrativ bekvemmelighed og fremgår i deres fulde længde i afsnittet "Fakta om undersøgelsen" nedenfor.

Kilde: Eget spørgeskema og DI-beregninger

I en rundspørge, DI har lavet, peger mange virksomheder på, at de offentlige indkøbere mangler kompetencer til at gennemføre grønne indkøb, som det ses af figuren til højre. 45 pct. af virksomhederne angiver, at manglende kompetencer hos de offentlige indkøbere er blandt de væsentligste barrierer for grønne offentlige indkøb. Derudover vurderer 40 pct., at der mangler viden og data om, hvordan forskellige løsninger påvirker klima og miljø.⁶⁷

Flere af de interviewede regioner og kommuner peger også på, at kompetencemanglen ikke kun handler om faglig viden, men om kapacitet – ganske enkelt antallet af hænder. Mange indkøbere har ansvar for et bredt spektrum af opgaver og oplever, at arbejdet med grønne krav og innovationsudbud bliver en ekstraopgave frem for en integreret del af

kerneopgaven.

Ressourceniveau betyder desuden, at der ofte mangler tid til systematisk opfølgning på miljøkrav i kontraktfasen. Når der ikke følges op, kan de grønne krav miste deres effekt, og tilliden til, at kravene faktisk gør en forskel, svækkes. Ligeledes går man glip af vigtig læring om, hvilke krav der virker, og hvor der er behov for justeringer.

Politisk opbakning og ledelse

Regeringen lancerede i oktober 2020 strategien *Grønne indkøb for en grøn fremtid*, som har til formål at reducere klimaaftrykket fra offentlige indkøb. Selvom strategien oprindeligt er politisk forankret, viser erfaringen, at der er udfordringer med at omsætte den til konkret handling. Rådet for Grøn Omstilling har peget på, at der mangler konkrete reduktionsmål og klare krav om at inkludere grønne kriterier i offentlige udbud. Dette har blandt andet betydet, at klimaaftrykket fra nogle offentlige indkøb stadig er højt, især inden for byggeri og anlæg, hvor der ofte prioriteres kortsigtede økonomiske hensyn frem for langsigtede miljøgevinster.⁶⁸

Blandt befolkningen er der bred opbakning til, at miljø- og klimahensyn skal vægtes højere i offentlige indkøb. Undersøgelser fra Dansk Erhverv viser, at tre ud af fire danskere mener, at hensyn til miljø og klima bør være

⁶⁷ "Virksomhederne ønsker flere og bedre grønne offentlige indkøb", DI 2023 <https://www.danskindustri.dk/offentlig-pri-vatsamarbejde/analyser/arkivmappe---analyser/analysearkiv/2023/10/virksomhederne-onsker-flere-og-bedre-gronne-offentlige-indkob/>

⁶⁸ <https://via.ritzau.dk/pressemeddelelse/13738257/radet-for-gron-omstilling-manglende-gronne-krav-i-offentlige-indkob-koster-dyrt-for-byggeriets-klimaomstilling-og-for-danmarks-klimamal?.com=>

et vigtigt parameter, når det offentlige køber ind hos private virksomheder. Dette understreger, at der ikke kun er politisk vilje, men også folkelig opbakning til grønne indkøb.⁶⁹

Organisationer som Dansk Erhverv, Dansk Industri og Rådet for Grøn Omstilling har desuden flere gange appelleret til finansministeren om at intensivere tempoet og skalaen af grønne offentlige indkøb. De peger på, at offentlige indkøb har stor indflydelse på markedet og kan være en drivkraft for grøn omstilling, hvis de prioriteres korrekt og understøttes af klare rammer og kompetencer og at der er behov for centralt at skabe et fælles sprog og tilgang til offentlige indkøb, hvis udviklingen og udbredelsen af grønne og cirkulære løsninger skal fremmes.

Alt i alt er der fortsat et behov for at styrke implementeringen. Dette kan ske gennem konkrete reduktionsmål, tydelige krav i udbud og øget samarbejde mellem offentlige og private aktører. På den måde kan de offentlige indkøb blive et effektivt redskab til at fremme grøn omstilling og cirkulær økonomi. Der er dog også behov for en tydeligere retning og politisk prioritering, har flere aktører tilkendegivet i interviews. Ifølge Hørkram, eksempelvis, bliver dagsorden ellers for bred og for kompleks. "47% af potentielle bæredygtighedsgevinster opnås aldrig, på grund af rebound-effekter. Dertil kommer, at et ændret forbrug også let kan udløse et byrdeskifte. Det er komplekst, og her bør det politiske niveau tage ansvar og sammen med forskerne hjælpe med en fordelingsnøgle til et bæredygtigt sammensat fødevarerindkøb. En prioritering, så vi kan trække i en fælles retning der gavner miljøet", lyder det fra Hørkram.⁷⁰ Der er kort sagt behov for, at politikere ikke kun ser sig selv som lovgivere, men også som aktive drivkræfter, der igangsætter og understøtter de nødvendige udviklingsprocesser for grøn og cirkulær omstilling.

Faglig ledelse, kultur og incitamenter

En udtalt barriere for grønne indkøb i den offentlige sektor ligger i den organisatoriske kultur og den måde, ledelse og incitamenter er indrettet på. Selvom de politiske ambitioner om grøn omstilling generelt er høje, er det sjældent, at bæredygtighed er integreret som et eksplicit succeskriterium i ledelses- og styringssystemerne. De fleste indkøbere og projektledere måles fortsat primært på økonomiske resultater – herunder budgetoverholdelse, effektivitet og juridisk sikkerhed – frem for på miljømæssige eller samfundsøkonomiske effekter. Dermed mangler der reelle incitamenter til at vælge løsninger, der på kort sigt kan være dyrere, men som samlet set er mere bæredygtige og evt. også økonomisk mest fordelagtige på sigt.

Kulturen i de offentlige indkøbsorganisationer er desuden præget af en høj grad af risikoaversion. Der er en udbredt bekymring for at begå fejl i udbudsprocesser og for at blive mødt med klager, hvis nye grønne krav viser sig at være uklart formulerede eller vanskelige at dokumentere. Denne forsigtighed fører ofte til, at indkøberne vælger kendte løsninger og standardprodukter frem for at afsøge nye og potentielt mere bæredygtige alternativer.

En anden del af kulturen handler om prioritering og faglig identitet. I mange organisationer er indkøb fortsat betragtet som en administrativ støttefunktion snarere end et strategisk redskab til at opnå politiske mål. Det betyder, at den faglige ledelse ikke altid ser indkøb som en løftestang for klima og innovation, men som en opgave, der først og fremmest skal sikre forsyning og lave priser. Hvor ledelsen aktivt redefinerer

⁶⁹ <https://www.danskerhverv.dk/politik-og-analyser/analyser/2022/oktober/et-stort-flertal-af-danskerne-onsker-fo-kus-pa-gronne-offentlige-indkob/?com>

⁷⁰ Interview med Hørkram, oktober 2025

indkøbsfunktionen som et strategisk virkemiddel – som eksempelvis i Aarhus og Københavns Kommune – opleves en markant større handlekraft og innovationslyst blandt medarbejderne.

Blandt brugerne er der i højere grad end tidligere opstået en forståelse af, at det er vigtigt og relevant at reducere forbrug og miljøpåvirkninger. I Region Sjælland opleves det bl.a., at brugerne tager positivt imod tiltag fra indkøbsafdelingerne. "Når først de forstår, at man ikke kommer for at se på besparelser og compliance, bliver de glade og positive. De får lov at definere, hvad der skal til for, at få dem til at lykkes." Videre fortælles det dog fra Region Sjælland, at der er en stærk vanekultur, som det kræver en indsats at påvirke. "Det er som om, medarbejderne oftest bare skal have at vide, at "det er sådan det er". Meget er bare vaner og 7/11 kultur, hvor man kan købe hele tiden. Mange af de gamle indkøbsdyder er vasket ud gennem det seneste årti, hvor hurtig leveringstid og gratis levering har været vigtigere end at samle køb. Det er en indsats, vi arbejder på."⁷¹

Også incitamentsstrukturen spiller en rolle. I dag findes der ingen systematiske belønnings- eller anerkendelsesmekanismer, der fremmer grønne valg. Tværtimod oplever mange indkøbere, at grønne løsninger kan medføre øget kompleksitet og arbejdspress uden tilsvarende støtte eller anerkendelse.

Markedsmodenhed, samarbejde og data

Et gennemgående tema i både analyser og interviews er, at den grønne omstilling af offentlige indkøb er tæt forbundet med markedets modenhed og tilgængeligheden af pålidelige data. Mange offentlige indkøbere oplever, at leverandørerne gerne vil levere grønne løsninger, men at markedet endnu ikke er tilstrækkeligt modent til at kunne tilbyde dokumenterede og konkurrencedygtige alternativer på alle produktområder. Særligt inden for komplekse eller specialiserede udbud – fx i sundhedsvæsenet, byggeri og IT – kan det være vanskeligt for indkøberne at vurdere, hvilke løsninger der reelt er de mest bæredygtige, og hvordan de sammenlignes objektivt. Der er et ønske om, at brancher i højere grad selv afdækker, hvor i deres værdikæder miljøbelastningen er størst, og kommunikerer til indkøberne, hvilke miljøkrav der er vigtigst at stille.

Markedet bevæger sig dog i en klar retning. Flere brancher arbejder med at udvikle grønne og cirkulære løsninger, og erhvervsorganisationer som Dansk Industri og Dansk Erhverv fremhæver, at virksomhederne generelt er klar til grønne krav, når de er tydelige, ensartede og forudsigelige. Der er bred opbakning i markedet til at deltage i den grønne omstilling, men en udbredt efterspørgsel efter fælles spilleregler og standarder. Mange virksomheder oplever, at de møder vidt forskellige krav i forskellige kommuner og regioner – fx i forhold til dokumentation, miljømærker og rapportering. Det skaber unødvendig kompleksitet og administrative byrder, især for små og mellemstore leverandører.

Fra indkøberside opleves en tilsvarende udfordring. Der er enighed om, at markedsdialoger og partnerskaber er blandt de mest effektive værktøjer til at fremme innovation og grønne løsninger, men i praksis er ressourcer og kompetencer til den type samarbejde ofte begrænsede. Mange indkøbere peger på, at markedsdialoger er tidskrævende, og at de mangler værktøjer til at strukturere processen og omsætte resultaterne til brugbare udbuds krav. Alligevel viser erfaringerne fra fx Aarhus, Køge og regionerne, at åben dialog og tidlig inddragelse af markedet kan føre til løsninger, som både reducerer miljøbelastningen og skaber bedre konkurrence.

⁷¹ Interview med Region Sjælland, oktober 2025

En anden væsentlig barriere er manglen på valide og tilgængelige data. Der eksisterer endnu ikke et fælles nationalt datagrundlag, der kan måle og dokumentere klima- og miljøpåvirkningen fra offentlige indkøb. Det betyder, at ordregivere risikerer at basere deres vurderinger på ufuldstændige oplysninger, leverandørernes egne data eller generelle livscyklusantagelser. Det begrænser muligheden for at opstille målbare indikatorer og følge op på effekten af grønne tiltag.

Også i kontraktopfølgningen opleves dataudfordringer. Grønne krav formuleres til tider uden klare mekanismer til at verificere, om de faktisk efterleves. Det betyder, at kravene mister deres styrke, og at der mangler gennemsigtighed i forhold til, hvordan de grønne hensyn reelt påvirker leverandørernes adfærd.

Endelig spiller samarbejde på tværs af sektorer og værdikæder en central rolle. Cirkulære løsninger kræver, at kommuner, regioner, leverandører og affaldsaktører arbejder tæt sammen om at forlænge produkters levetid og sikre genanvendelse. I dag er disse samarbejder ofte projektbaserede, men de cases, der findes – fx genbrug af hospitalsudstyr og cirkulære arbejdstøjsaftaler – viser, at resultaterne kan være markante, når samarbejdet organiseres rigtigt.

6. Fra politik til praksis: Læringer fra nabolande og internationale cases

Det er både spændende og afgørende at se ud over landets grænser, når man vil forstå, hvordan offentlige indkøb kan bruges som drivkraft for den grønne omstilling. Mange lande arbejder aktivt med at omsætte politiske mål til konkret handling – og deres erfaringer giver værdifuld inspiration til det videre arbejde i Danmark. I bilag til rapporten præsenteres seks internationale cases, der belyser, hvordan forskellige lande har omsat politiske ambitioner for grønne og cirkulære indkøb til konkret handling. Casene illustrerer, hvordan nationale regeringer og offentlige organisationer har arbejdet med at integrere bæredygtighed i deres indkøbspraksis gennem lovgivning, digitale værktøjer, økonomiske incitamenter og kompetenceudvikling.

I dette afsnit sammenfattes de vigtigste læringer fra de seks eksempler. Formålet er at vise, hvilke virkemidler og greb fra nationalt hold, der har haft størst effekt, og hvordan erfaringerne kan inspirere arbejdet med grønne og cirkulære offentlige indkøb i Danmark.

De seks internationale cases viser, hvordan politiske mål for grønne og cirkulære indkøb kan omsættes til praksis, når der etableres klare rammer, krav og praktiske værktøjer.

Frankrig har gjort offentlige indkøb til et centralt redskab for den cirkulære omstilling gennem artikel 58 i AGECL-loven. Loven forpligter stat og kommuner til, at en stigende andel af deres årlige indkøb skal bestå af varer, der er genbrugte, genanvendte eller indeholder genanvendte materialer. Reglerne er gjort progressive frem mod 2030. Implementeringen har medført ændringer i praksis med fokus på tidlig markedsdialog, fleksible udbudsformer og styrket samarbejde med sociale aktører. Evalueringer peger på, at loven har mobiliseret leverandørmarkedet, styrket indkøbernes kompetencer og øget efterspørgslen efter cirkulære produkter. En revision i 2024 forenkler reglerne og gjorde rapporteringen digital via data.gouv.fr

Holland har udviklet MVI-criteriatool, et digitalt værktøj, der samler over 900 bæredygtighedskriterier på tværs af 46 produktkategorier. Staten anvender værktøjet aktivt, mens kommuner og regioner tilslutter sig frivilligt. Værktøjet understøtter hele udbudsprocessen og gør det muligt at vælge kriterier efter tema og ambitionsniveau. Implementeringen understøttes af PIANOo og Rijkswaterstaat gennem vejledninger, webinarer og netværk. Værktøjet opdateres årligt i dialog med brugere og leverandører, så kriterierne afspejler markedets udvikling. Det bruges i stigende grad også uden for Holland, herunder i Flandern i Belgien

Irland har gennemført et landsdækkende udbud for genfremstillede computere, der dækker omkring 60.000 enheder til en værdi af ca. 224 mio. kr. Aftalen fra 2024 skal reducere klimaaftryk, forlænge produkters levetid og fremme cirkulære forretningsmodeller i IT-sektoren. Udbuddet stiller krav til kvalitet, service og certificerede genfremstillingsprocesser på niveau med nye produkter. Aftalen forventes at reducere CO₂-udledninger med ca. 19.000 ton og give 25–40 % lavere priser end nye enheder. Processen har bidraget til at opbygge viden og tillid til genfremstillet IT-udstyr og styrket markedet for cirkulære løsninger.

Norge har etableret en national rammeaftale for genbrug og genanvendelse af IKT-udstyr, administreret af DFØ. Aftalen dækker hele kæden fra afhentning og datasletning til klargøring, videresalg og rapportering. Et centralt element er en profitdelingsmodel, hvor provenuet fra videresalg deles mellem leverandør og ordregiver. Allerede første år blev 50–90 % af enhederne genbrugt, hvilket resulterede i en reduktion på

ca. 2.000 ton CO₂ og 3 mio. kr. i indtægter til staten. Aftalen vægter kvalitet over pris og kombinerer miljømål med sociale klausuler om arbejdsinklusion.

Sverige har samlet indsatsen i en national handlingsplan for cirkulære og fossilfri offentlige indkøb, udarbejdet af Upphandlingsmyndigheten. Planen omfatter 20 aktiviteter fordelt på fem hovedområder og skal styrke indkøbernes kompetencer og anvendelsen af cirkulære løsninger. Blandt initiativerne er Statistiktjänsten, der giver indblik i data om offentlige indkøb, og Afori, en national videns- og netværksplatform. Handlingsplanen har øget brugen af fælles kriterier, vejledninger og værktøjer og bidraget til en mere struktureret tilgang til grønne og cirkulære indkøb.

Østrig har gjort grønne og cirkulære indkøbskrav bindende for føderale myndigheder gennem naBe-handlingsplanen. Kriterierne dækker 16 produktgrupper og anvendes som tekniske specifikationer og kontraktvilkår. Planen fokuserer især på cirkulære krav i byggeri og IT og er koblet til Østrigs mål om klimaneutralitet i 2050. Implementeringen understøttes af naBe-plattformen, der samler kriterier, vejledninger og markedsinformation. En analyse viser, at planen forventes at reducere CO₂-udledninger med ca. 43.000 ton årligt og skabe 850 fuldtidsstillinger frem mod 2030.

På tværs af landene viser erfaringerne, at der er flere veje fra politik til praksis, men fællesnævnerne er tydelige: en stærk national ramme, konkrete krav og redskaber, tæt dialog med markedet og systematisk opfølgning.

Nabolandstjek – Holland

I Holland har regeringen i en årrække arbejdet systematisk med nationale handlingsplaner og fælles kriterier for at integrere miljømæssige, sociale og økonomiske hensyn i offentlige udbud.⁷²

I de tidligere MVI-programmer (i Holland anvendes betegnelsen MVI – Maatschappelijk Verantwoord Inkopen for bæredygtige indkøb) i 2015–2020 blev der skabt værktøjer og kriterier til at understøtte de offentlige grønne indkøb. De erfaringer og udfordringer dannede grundlaget for en ny og mere ambitiøs tilgang. Som opfølgning lancerede den hollandske regering en ny national MVI-handlingsplan, der skulle styrke den politiske forankring og sikre en mere ensartet implementering på tværs af myndigheder og sektorer frem mod 2025. Den nye nationale MVI-handlingsplan opstillede fælles mål opdelt på centrale temaer som klima, cirkulær økonomi, biodiversitet og social inklusion. Planen ledsagedes af opdaterede MVI-kriterier, et digitalt kriterietool (mvicriteria.nl), vejledninger, træningsprogrammer og partnerskaber mellem stat, regioner og kommuner.⁷³

Den nye MVI plan har haft en positiv kortsigtet effekt på inddragelsen af miljøkriterier i offentlige udbud. Ifølge et peer-reviewet studie af Van Berkel & Schotanus (2023) steg andelen af grønne statslige udbud markant inden for et år efter implementeringen af den relaterede politik Procurement with Impact, hvilket tyder på, at planen fungerer som et effektivt politisk instrument for at fremme bæredygtige hensyn i offentlige indkøb. Den hurtige effekt forklares delvist ved leverandørernes parathed, når en klar, organisation-dækkende politik er på plads.

⁷² Commissioning with ambition, procuring with impact National Plan on Sustainable Public Procurement for 2021–2025

⁷³ Ibid

Planen bygger på en integreret tilgang til bæredygtighed og fire hovedretninger: forankring hos interne "kunder" (opdragsgivere), strategisk fokus på nøglesektorer gennem såkaldte buyer groups, styrkede forpligtelser via MVI-Manifestet og kombinationen af miljø- og sociale kriterier. Manifestet samler offentlige organisationer om fælles mål og markerer overgangen fra frivillighed til mere bindende bæredygtighedskrav. Commissioning with Ambition, Procuring With Impact: National Plan on Sustainable Public Procurement for 2021-2025 bygger videre på den tidligere handlingsplan, der indførte adskillige initiativer herunder et SPP manifest, som relevante parter kunne underskrive, møder og læringsnetværk, træningsforløb, udvikling af forskellige værktøjer til støtte, herunder SPP-kriterieværktøj, som hjælper indkøbere med at formulere indkøbskriterier for 46 relevante produktkategorier.

Initiativerne fra den tidligere handlingsplan er blevet evalueret, og den nuværende handlingsplan tager udgangspunkt i denne. Handlingsplanen indeholder både centrale initiativer og virkemidler, samt supplerende aktiviteter indenfor hver af de involverede ministeriers indsatsområder. Ifølge den statslige evaluering vurderes instrumenter som MVI-kriterieværktøjet, Ambitiweb, buyer groups og PIANOo som værdifulde, og der er fremgang i politisk forankring – men også udfordringer med begrænset udbredelse i praksis og utilstrækkelig effektmåling.⁷⁴

Planen har desuden et eksplicit mål om øget gennemsigtighed i offentlige indkøb, men Open Government Partnership (OGP) vurderer, at potentialet foreløbig er "modest", fordi den nationale kontraktplatform endnu ikke offentliggør fulde data såsom kontraktværdier, trods ambitioner om større åbenhed.

Et vedvarende problem er den lave anvendelse af frivillige miljømærker som EU Ecolabel sammenlignet med EU-gennemsnittet. Ifølge Europa-Kommissionens seneste "Key Figures on the EU Ecolabel" (2023) havde Holland 1.744 certificerede produkter, hvilket er betydeligt færre end mange andre medlemslande. Dog viser nationale tal fra SMK (Stichting Milieukeur) en klar forbedring, med 1.757 produkter i 2022 og 2.085 i 2025, hvilket indikerer en stigende tilslutning siden tidligere år.⁷⁵ Endelig anerkender både planen og evalueringen behovet for standardiserede metoder til at beregne undgåede CO₂-udledninger og sparede jomfruelige materialer, som i øjeblikket udvikles i samarbejde med europæiske partnere.

Nabolandstjek – Sverige

Sverige har en national strategi for offentlige indkøb med syv mål, hvoraf to – innovation og miljøansvar – direkte understøtter den grønne omstilling⁷⁶. Strategien implementeres af den svenske indkøbsmyndighed, Upphandlingsmyndigheten, som også følger op på resultaterne.⁷⁷ Strategiens indsatser implementeres på baggrund af en national handlingsplan for cirkulære og fossilfri offentlige indkøb, udarbejdet af Upphandlingsmyndigheten. Handlingsplanen har til formål at styrke offentlige indkøbsbidrag til Sveriges klima- og miljømål, herunder målet om fossilfrihed i 2045.

⁷⁴ "Evaluatie Nationaal plan MVI '21-'25 & Manifest MVOI '22-'25" (Rijksoverheid, 17. juni 2025)

⁷⁵ <https://www.eu-ecolabel.nl/en/nieuws/34-percent-more-products-and-services-with-eu-ecolabel-in-the-netherlands/?>

⁷⁶ https://www.upphandlingsmyndigheten.se/globalassets/english/procurement/national_public_procurement_strategy_english_web.pdf

⁷⁷ <https://www.upphandlingsmyndigheten.se>

Planen omfatter 20 aktiviteter fordelt på fem hovedområder og skal styrke indkøbernes kompetencer og anvendelsen af cirkulære løsninger.⁷⁸ De fem hovedområder er strategiske betingelser, materialeflows og industrier, støtte i indkøbsprocessen, innovation og kommunikation/samarbejde. I materialefokus-området prioriteres sektorer og materialeflows med stort miljømæssigt potential: fx byggeri, materialer og udstyr, transport. Her har offentlige indkøb stor påvirkning.⁷⁹

For at udnytte offentlige indkøb som et strategisk redskab i den grønne og cirkulære omstilling lægger den svenske handlingsplan vægt på en række centrale forudsætninger. Det kræver bl.a. styrket digitalisering, standardisering og kompetenceudvikling i de ordregivende organisationer samt tydelig ledelse og forankring på tværs af beslutningsniveauer. Handlingsplanen fremhæver behovet for bedre data og statistik, da kvaliteten af eksisterende indkøbsdata i dag begrænser mulighederne for systematisk opfølgning på miljø- og cirkularitetseffekter. En væsentlig præmis er, at indkøbsfunktionen skal ses som en strategisk disciplin, hvor ledelse, faglighed og forretning integreres – ikke kun som en administrativ proces.

Planen bygger på en bred forståelse af cirkulær økonomi som et system, hvor værdien af produkter, materialer og ressourcer bevares længst muligt gennem genbrug, genanvendelse og forlængelse af produkters levetid. Den beskriver fem centrale cirkulære forretningsmodeller: Anvendelse af cirkulære råmaterialer, materialeleganvendelse, produkter som service, forlængelse af produkters levetid samt deling af ressourcer. Offentlige indkøbere opfordres til at vurdere, om behovet for nye produkter reelt eksisterer, om eksisterende varer kan genbruges eller opgraderes, og til at stille funktionsbaserede frem for rent prisbaserede krav i deres udbud.

Handlingsplanen prioriterer udvikling af praktiske redskaber, der kan understøtte implementeringen i praksis. Det omfatter bl.a. udvikling af kriterier, vejledninger og analyseværktøjer – herunder livscyklusomkostningsberegninger og såkaldte "green spend analyses" – som gør det muligt at integrere cirkulære hensyn i alle faser af udbudsprocessen. Derudover fokuseres der på at identificere og reducere barrierer for cirkulære og fossilfri indkøb, herunder juridiske, markedsmæssige og organisatoriske udfordringer. Gennem analyser af de mest ressourceintensive produktkategorier og materialeflows udpeges de områder, hvor potentialet for cirkulær omstilling er størst, så støtten kan målrettes effektivt.

Endelig fastlægger handlingsplanen en struktur for opfølgning og rapportering. Upphandlingsmyndigheden skal løbende afrapportere til regeringen gennem delrapporter og en endelig status. Evalueringen skal måle, hvordan offentlige indkøb bidrager til cirkularitet og fossilfrihed på tværs af sektorer, men planen anerkender samtidig, at det er komplekst at dokumentere effekterne præcist. Der lægges derfor vægt på at udvikle nationale værktøjer til måling, evaluering og videndeling, som kan understøtte læring og forbedring over tid.⁸⁰

For at støtte implementeringen af udbudsstrategien har Upphandlingsmyndigheden udviklet flere værktøjer:

⁷⁸ Ibid

⁷⁹ Procurement that contributes to the transition to a circular economy and a fossil-free society.

Action plan, Upphandlingsmyndigheten, 2023

⁸⁰ https://www.upphandlingsmyndigheten.se/globalassets/english/procurement/national_public_procurement_strategy_english_web.pdf, samt <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/globalassets/dokument/upphandling/uhm-action-plan---procurement-that-contributes-to-the-transition-to-a-circular-economy-and-a-fossil-free-society.pdf>

- Et kriteriesystem, der indeholder en database med kriterier for forskellige produktkategorier, opdelt i tre ambitionsniveauer.
- En risikobaseret analysefunktion, som viser, hvor i forsyningskæden forskellige produkter udgør de største sociale og miljømæssige risici.
- Et livscyklusomkostningsværktøj (LCC), som gør det muligt at beregne omkostningen for et produkt eller en tjeneste over hele dets levetid. Værktøjet medtager ikke direkte miljøhensyn, men giver brugeren mulighed for at vurdere eksempelvis energiomkostninger over et produkts samlede livscyklus.⁸¹

Derudover etableres fireårige rammeaftaler for hyppigt anvendte varer og tjenester, mens kommuner og regioner – der står for hovedparten af de offentlige indkøb – kan vælge at bruge disse gennem den fælles indkøbsorganisation Adda.⁸²

Adda arbejder systematisk med at sikre, at de krav, der stilles i udbud og kontrakter, også efterleves i praksis. Opfølgningen på miljø- og bæredygtighedskrav gennemføres gennem flere metoder, herunder egenrapportering fra leverandører, dokumentgennemgang, målinger og analyser samt regelmæssige møder med leverandører. Når der skal følges op på politikker og procedurer, anvendes desuden kontorrevisioner.

Hvis Adda konstaterer afvigelser, kræves der som udgangspunkt en rettelse fra leverandøren. Ved alvorlige overtrædelser kan organisationen gøre brug af kontraktuelle sanktionsmuligheder, herunder bod eller ophævelse af kontrakten.⁸³

Ifølge Upphandlingsmyndighetens seneste opgørelse indeholdt godt 10 procent af alle svenske offentlige udbud i 2023 konkrete miljøkrav. Ud af i alt 17.025 annoncerede udbud indeholdt 1.757 mindst ét krav med direkte formål at reducere miljøpåvirkningen. Et udbud regnes som miljørelateret, når der i de tekniske specifikationer, kvalifikationskrav, tildelingskriterier eller kontraktvilkår stilles krav, som relaterer sig til miljøhensyn.

Den mest udbredte type miljøkrav var krav om et miljøledelsessystem, typisk i overensstemmelse med ISO 14001 eller EMAS. Denne type krav indgik i omkring en fjerdedel af de udbud, hvor der blev stillet miljøkrav. Den næsthøypigste type handlede om miljømærkning eller miljødeklarationer – som f.eks. miljømærker baseret på ISO 14024 – og blev anvendt i omkring seks procent af de udbud, der indeholdt miljøkrav.

Rapporten understreger dog, at tallene skal tolkes med forsigtighed. For omkring 90 procent af de annoncerede udbud fremgår det ikke tydeligt af annoncematerialet, om der er stillet miljøkrav eller ej. Det betyder, at den faktiske andel af miljørelaterede udbud sandsynligvis er højere end det registrerede niveau. Samtidig påpeger Upphandlingsmyndigheten, at et udbud også kan gennemføres på en miljøtilpasset måde uden eksplicitte miljøkrav – for eksempel ved at stille krav til produkters kvalitet og levetid, hvilket indirekte bidrager til lavere miljøbelastning.⁸⁴

⁸¹ https://www.upphandlingsmyndigheten.se/globalassets/english/procurement/national_public_procurement_strategy_english_web.pdf

⁸² <https://www.adda.se>

⁸³ <https://www.adda.se/upphandling-och-ramavtal/ramavtal-och-kategorier/avtalsuppfoljning/>

⁸⁴ <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/statistik/upphandlingsstatistik/statistik-om-annonserade-upphandlingar-2023/miljokrav-i-drygt-10-procent-av-upphandlingarna/>

7. Metode

Rapporten Grønne offentlige indkøb – fra vilje til virkning er gennemført som en tværfaglig, kvalitativ undersøgelse, der kombinerer dokumentanalyse, interviews og casestudier. Formålet har været at skabe et solidt, praksisnært og anvendeligt vidensgrundlag for politiske beslutningstagere og øvrige interesserede aktører.

Rapporten tager udgangspunkt i to overordnede studier :

1. Kortlægning af status og barrierer for bæredygtige offentlige indkøb i Danmark.
2. Indsamling af gode eksempler og best practice fra Danmark og sammenlignelige lande, særligt Holland og Sverige.

Dataindsamlingen bestod af tre hovedspor:

- Desk research
- Gennemgang af nationale strategier, politikker, evalueringer og analyser. Det omfattede bl.a. den nationale strategi Grønne indkøb for en grøn fremtid (Finansministeriet, 2020), Klimarådets statusrapporter, regionale og kommunale indkøbspolitikker, samt diverse kortlægninger.
- Interviews

Kvalitative interviews:

Der er gennemført 14 semistrukturerede interviews med en række nøgleaktører – herunder indkøbschefer og fagpersoner i regioner og kommuner, brancheorganisationer og leverandører. Interviewene afdækkede oplevede barrierer, organisatoriske og juridiske udfordringer, kompetencebehov samt muligheder for at fremme cirkulær praksis.

Interviewene bidrog desuden til at validere desk researchens resultater og belyse forskelle mellem politiske intentioner og praksis.

Casestudier og international sammenligning:

Der er udarbejdet seks cases, som illustrerer konkrete løsninger og erfaringer fra lande, Danmark kan sammenligne sig med. Casene er udvalgt med henblik på at vise variation i sektor, modenhed og politisk kontekst.

Validitet og afgrænsning:

Der er lagt vægt på triangulering mellem datakilder for at sikre høj validitet. Resultaterne fra desk research, interviews og cases er løbende sammenholdt for at sikre sammenhæng og repræsentativitet.

Analysen fokuserer primært på fire produktområder med stort klima- og ressourceaftryk: byggeri og anlæg, fødevarer, tekstiler samt elektronik/IT-udstyr. Disse områder blev valgt ud fra deres betydning i det offentlige indkøbsvolumen og potentiale for cirkulær omstilling.

Resultaterne af analysen præsenteres som en syntese af status, barrierer, læringer og anbefalinger – med fokus på at omsætte viden til politisk og praktisk handling.

8. Kilder

Aarhus Kommune. (n.d). Aarhus Kommunes krav til transport i indkøb og udbud.
<https://aarhus.dk/media/cihdmajl/krav-til-indkoebt-transport.pdf>.

Adda.se – Uppföljningar. <https://www.adda.se/upphandling-och-ramavtal/ramavtal-och-kategorier/avtalsuppfoljning/>

Broholm Andersen, C., & Skov Jensen, M.-L. (2023). Virksomhederne Ønsker flere og bedre grønne offentlige indkøb. Dansk Industri – Analyse. Dansk Industri.

Broholm, Christian;. (2025). DI Analyse – Snævert fokus i kommunernes indkøbsmål. Dansk Industri.

Circle Economy. (2023). The Circularity Gap Report – Denmark . Circle Economy.

CircularTex. Praktiske anbefalinger for cirkulære offentlige indkøb af tekstiler. Hentet fra https://www.trace-im4.dk/media/tkbjrl/praktiske-anbefalinger_web.pdf

Dansk Erhverv. (2022). Et stort flertal af danskerne ønsker fokus på grønne offentlige indkøb. Hentet fra <https://www.danskerhverv.dk/politik-og-analyser/analyser/2022/oktober/et-stort-flertal-af-danskerne-onsker-fokus-pa-gronne-offentlige-indkob/?com>

Dansk Erhverv. (2023). Danske virksomheder er klar til grønne krav i offentlige udbud . Analysenotat. Dansk Erhverv.

Dansk Industri. 2023. Virksomhederne ønsker flere og bedre grønne offentlige indkøb”. Hentet fra <https://www.danskindustri.dk/offentlig-privatsamarbejde/analyser/arkivmappe---analyser/analysearkiv/2023/10/virksomhederne-onsker-flere-og-bedre-gronne-offentlige-indkob/>

Danske Regioner. (2020). Regionernes indkøbsstrategi 2020-2025 – Vi handler for patienterne.

Danske Regioner. (2023). Grønne hospitaler – en fællesregional strategi.

Danske Regioner. (n.d). Indkøb. Hentet fra Danske Regioner: <https://www.regioner.dk/regional-udvikling/groenne-hospitaler/indkoeb/>

Den Ansvarlige Indkøber. (n.d). Partnerskab for Offentlige Grønne Indkøb. Hentet fra Den Ansvarlige Indkøber: <https://denansvarligeindkober.dk/pogi>

Dutch Ministry of Infrastructure and Water Management. (2021). Commissioning with ambition, procuring with impact – National Plan on Sustainable Public Procurement for 2021-2025

Energistyrelsen. (2023). Danmarks globale klimapåvirkning – Global afrapportering. Energistyrelsen.

Energistyrelsen; Økonomistyrelsen. (2023). Klimaaftrykket af offentlige indkøb. Energistyrelsen, København.

European Environment Agency. (2024). Circular economy country profile 2024 – Denmark. ETC-CE report .

Finansministeriet. (2020). Grønne indkøb for en grøn fremtid – strategi for grønne offentlige indkøb. København: Regeringen.

Finansministeriet. (2025). Aftale om kommunernes økonomi for 2026. Hentet fra Finansministeriet: <https://fm.dk/media/qejffa21/aftale-om-kommunernes-oekonomi-for-2026-a.pdf>

IKA – Foreningen af Offentlige Indkøbere. (25. November 2024). Pressemeldelse: Forum for bæredygtige indkøb fortsætter fra 2025 med IKA som sekretariat – som sikrer forummets fortsatte eksistens. Hentet fra IKA: https://www.ika.dk/nyheder/vis-nyhed?tx_ttnews%5Btt_news%5D=5819&cHash=5a24f6df0413b6f449e209b31e87795c

Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen. (December 2024). Udbudsloven, Vejledning om udbudsreglerne.

Københavns Kommune . (2024). Koncept notat of program for konferencen: The power of public food procurement. https://www.milanurbanfoodpolicypact.org/wp-content/uploads/2024/06/CopenhagenConference_The-power-of-public-food-procurement_Concept-brief_12062024.pdf.

KL. (2024). Sammen om indkøb og forbrug – Fælleskommunal indkøbsstrategi 2024–2030. Strategi.

Klimarådet. (2025). Retningslinjer og værktøjer for grønne offentlige indkøb. Hentet fra Klimarådet: <https://klimaraadet.dk/da/virkemiddel/retningslinjer-og-vaerktoejer-groenne-offentlige-indkoeb>

Kristensen, H., Alberg Mosgaard, M., & Remmen, A. (2021). Circular public procurement practices in Danish Municipalities. Journal of Cleaner Production, Volume 281.

Københavns Kommunes Mad- og Måltidsstrategi https://maaltider.kk.dk/sites/default/files/2021-11/mad_og_maaltidsstrategi_2019_Low.pdf

Miljøministeriet. (2021). Handlingsplan for cirkulær økonomi – National plan for forebyggelse og håndtering af affald 2020–2032. København: Miljøministeriet.

Miljøministeriet. (2023). Vejledning til at stille levetidsforlængende krav i forbindelse med indkøb og udbud. Miljøstyrelsen (Redaktion: Rambøll).

Miljøstyrelsen. (2018). Mapping of textile flows in Denmark.

Nordic Council of Ministers. (2024). Indicators for Circular Construction – The role of public procurement. 2024:029.

Petersen, O. H., Brogaard, L., & Sørensen, B. L. (2023). Offentlige indkøb kan skubbe på den grønne omstilling. Administrativ Debat.

Rijksoverheid. (17. juni 2025). "Evaluatie Nationaal plan MVI '21–'25 & Manifest MVOI '22–'25"

Rådet for Grøn Omstilling. (2023). Grønne offentlige indkøb – en uudnyttet katalysator for klimareduktioner i byggeri og anlæg.

Rådet for Grøn Omstilling. (2023). Manglende grønne krav i offentlige indkøb koster dyrt for byggeriets klimaomstilling – og for Danmarks klimamål. Hentet fra <https://via.ritzau.dk/pressemeldelse/13738257/radet-for-gron-omstilling-manglende-gronne-krav-i-offentlige-indkob-koster-dyrt-for-byggeriets-klimaomstilling-og-for-danmarks-klimamal?.com>

Sørensen, S., Lunkeit, A., & Hougaard, K. (2023). Cirkulær omstilling i Danmark – Barrierer for ansvarligt forbrug af produktion. 2030-panelet.

Social- og Boligstyrelsen. (2024). Byggeriets klimapåvirkning. Hentet fra Social- og Boligstyrelsen – Viden til gavn: <https://www.sbst.dk/nyheder/2024/byggeriets-klimapaavirkning>

Staten og Kommunernes Indkøbsservice. (n.d). Miljømærkedatabasen. Hentet fra SKI: <https://mmdb.ski.dk>

Staten og Kommunernes Indkøbsservice. (n.d). Sådan arbejder SKI med bæredygtighed. Hentet fra SKI: <https://www.danskindustri.dk/offentlig-privatsamarbejde/analyser/arkivmappe---analyse/analysearkiv/2023/10/virksomhederne-onsker-flere-og-bedre-gronne-offentlige-indkob/>

TRACE. Innomission 4, Roadmap update 2025.

Upphandlingsmyndigheten. National Procurement Strategy.

Upphandlingsmyndigheten. (2023). Procurement that contributes to the transition to a circular economy and a fossil-free society. Actionplan. Hentet fra <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/globalassets/dokument/upphandling/uhm-action-plan---procurement-that-contributes-to-the-transition-to-a-circular-economy-and-a-fossil-free-society.pdf>

Upphandlingsmyndigheten. (2024). Miljökrav i drygt 10 procent av upphandlingarna. Hentet fra <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/statistik/upphandlingsstatistik/statistik-om-annonserade-upphandlingar-2023/miljokrav-i-drygt-10-procent-av-upphandlingarna/>

Økonomistyrelsen. (n.d). Overblik over implementering af strategi for grønne offentlige indkøb. Hentet fra Økonomistyrelsen: <https://oes.dk/indkoeb/strategi-for-groenne-offentlige-indkoeb/implementering-af-strategi-for-groenne-offentlige-indkoeb/>

Internationale case eksempler

Cirkulær IT i stor skala – Irlands rammeaftale for genfremstillede computere

Irland går foran i EU ved at gennemføre et succesfuldt offentligt udbud om indkøb af genfremstillede computere med høje kvalitets-, sikkerheds- og servicekrav. En rammeaftale fra 2024 dækker indkøb af ca. 60.000 genfremstillede bærbare computere til en værdi af ca. 224 mio. kr. Enhedsprisen er ca. 30% lavere end en ny computer samtidig med, at de samlede miljømæssige effekter bl.a. indebærer en reduktion på ca. 19.000 ton CO₂e emissioner.

Ansvarlig organisation: Irland – Ministeriet for Offentligt Forbrug, Infrastruktur, Public Service Reform og Digitalisering (Department of Public Expenditure, Infrastructure, Public Service Reform and Digitalisation) og Kontoret for Statslige Indkøb (Office of Government Procurement (OGP))

Baggrund

Forbruget og affaldet fra produkter inden for informations- og kommunikationsteknologi (IKT) er stigende. Sektoren står allerede for 2% af de globale klimaudledninger og forårsager negative miljøpåvirkninger særligt i produktionsfasen⁸⁵. Irland er blandt de lande, der er gået længst i arbejdet med at bruge offentlige indkøb til at fremme cirkularitet i IKT-sektoren. Indsatsen har særligt fokus på bærbare computere og har til formål at reducere energiforbrug, forlænge produkters levetid og holdbarhed samt øge genbrug og genanvendelse. Det er dog ikke uden udfordringer grundet den kompleksitet, der opstår i kombinationen af et relativt umodent marked for cirkulær IT og en sektor præget af hurtig teknologisk udvikling. Det skaber en risiko for forældelse af produkter, samt usikkerhed om kvalitet, pålidelighed og ydeevne af genbrugsprodukter. Der er dog stor interesse i løsninger på området, som kan opfylde de grønne ambitioner, og denne case viser, at markedet er i udvikling og kan levere i stor skala på efterspørgslen.

Policy-virkemiddel i spil

Irland vedtog i 2024 en strategi og handlingsplan for grønne offentlige indkøb (GPP) 2024-2027, hvori der er en målsætning om, at 80% af offentlige organisationers indkøb af ICT-udstyr skal være certificeret med en EPEAT Gold Standard (eller tilsvarende), TCO certificeret (eller tilsvarende) eller være genfremstillet. I handlingsplanen forpligter Irland sig også til at fremskynde tilslutningen til Circular and Fair ICT Pact (CFIT), som flere andre europæiske lande allerede er en del af. Derudover offentliggjorde den irske miljømyndighed samme år en opdateret vejledning med kriterier for grønne offentlige indkøb (GPP) af ICT-produkter og ydelser, som havde til formål at overkomme barriererne for

CFIT sikrer samarbejde og skaber praktiske vejledninger og materialer med et formål om at reducere de negative indvirkninger af IKT-værdikæden gennem cirkulære og ansvarlige indkøb. Blandt andet er der opdaterede guides om bl.a. praktiske strategier for levetidsforlængelse og risikohåndtering i IKT-værdikæder, nationale casestudier og en rapport om muligheden for obligatoriske GPP-kriterier for IKT i EU¹. Danmark er i 2025 blevet medlem via SKI.

⁸⁵ <https://www.oneplanetnetwork.org/programmes/sustainable-public-procurement/ict>

denne type indkøb. Vejledningen bygger videre på forrige version fra 2021, som allerede havde skabt et udgangspunkt for arbejdet med indkøb af istandsatte og genfremstillede produkter.

Tiltag og gennemførelse

I forbindelse med udløbet af den nationale rammeaftale for Windows-udstyr i 2023 igangsatte OGP en udbudsproces med en selvstændig delaftale for genfremstillede computere. Dialog med over 600 offentlige indkøbere på tværs af ca. 160 organisationer viste, at 27% var klar til at købe genfremstillet udstyr, mens yderligere 25% ønskede mere viden. Denne proces, sammen med en struktureret markedsdialog, kvalificerede delaftalens fokus til alene computere og bekræftede både leverandørkapacitet og efterspørgslen blandt offentlige indkøbere. I 2024 resulterede udbuddet i en godkendt delaftale for indkøb af genfremstillede computere med en estimeret værdi på op til 224 mio. kr., svarende til omkring 60.000 enheder over fire år. Aftalen blev indgået med én leverandør; et konsortium bestående af en irsk SMV (Green IT) og et engelsk firma specialiseret i genfremstilling af computere (Circular Computing).

De primære udbudskrav bestod i dokumenteret økonomisk robusthed, erfaring med leverancer i skala, certificerede ledelsessystemer og processer for genfremstilling, samt tekniske krav og servicekrav på niveau med nye produkter, herunder årlig opgradering af minimum processor-version for at undgå forældelse. Konsortiet garanterede dag-til-dag service "on-site", standard 2-års garanti med mulighed for forlængelse til 3 år, separat 1-års batterigaranti, kundesupport og teknisk support efter certificerede standarder og overholdelse af sikkerhedskrav⁸⁶. Bedømmelseskriterierne var de samme som for delaftalen for nye produkter for at understrege, at udbuddet ikke resulterer i indkøb af produkter af lavere kvalitet. Kravene betød bl.a., at en leverandør ikke fik point, hvis tilbuddet ikke levede op til minimumskrav på alle kriterier. Det vindende konsortium var den eneste af to bydere, der levede op til samtlige krav, hvor særligt kravet om certificering af genfremstillingsprocessen var udslagsgivende⁸⁷. Irske ministre fremhæver, hvordan de statslige strategier og handlingsplaner banede vejen og skabte udgangspunktet for delaftalen. De fastlagde forventningerne til, hvordan aftalen skal bidrage til opfyldelsen af både klimamål, affaldsreduktion og reducerede omkostninger⁸⁸.

Resultater

Rammeaftalen forventes at levere målbare resultater på tværs af både økonomiske og miljømæssige parametre. Ét centralt resultat er, at indkøb af genfremstillede computere forventes at levere økonomiske besparelser på 25% til 40% sammenlignet med nye enheder. Dette uden, at der stilles lavere krav til ydeevne, kvalitet, holdbarhed eller serviceniveau. Produktionsfasen for computere står for langt de største negative effekter, herunder 75% - 85% af de samlede CO₂-udledninger for produktet i dets levetid, hvorfor en genfremstillet enhed kan resultere i helt ned til 6% af de CO₂-udledninger, som et tilsvarende nyt produkt ville udlede⁸⁹. Besparelserne er store. Ved indkøb af bare én genfremstillet enhed kan man

⁸⁶ CFIT (2024). Case Study: Framework for the provision of Remanufactured Windows Notebooks

⁸⁷ European Commission (2024). Case Study: Ireland, National framework contract for remanufactured notebook computers

⁸⁸ Government of Ireland (2024). "Ministers Donohoe and Smyth welcome new procurement arrangement for remanufactured laptops"

⁸⁹ European Commission (2024). Case Study: Ireland, National framework contract for remanufactured notebook computers

forventet undgå 316 kg CO₂e i udledninger, undgå 1.200 kg udvundne råmaterialer og spare 190.000 liter vand. Dette svarer til store mængder for den samlede, forventede kontraktmængde: 19 mio. kg CO₂, 72 mio. kg råmaterialer og 11 mia. liter vand⁹⁰.

Rammeaftalen har allerede skubbet kompetencer, kultur og marked i en mere cirkulær retning som konsekvens af udbudsprocessen. OGPs samarbejde med it-eksperter, leverandører, og indkøbere, samt erfaringerne opnået fra de tre udbudsrunder, har blandt andet løftet indkøbsfagligheden omkring istandsat og genfremstillet IKT-udstyr og muliggjort etableringen af relevante krav til kvalitet, sikkerhed og service. Det har bidraget til en kulturændring blandt indkøbere, hvor skepsis over for genfremstillet udstyr er blevet adresseret. Samtidig har den store efterspørgsel fra offentlige købere givet et kraftigt markedssignal og bidraget til at udvikle den nødvendige skala for at forbedre pris og udbud⁹¹. Derudover fremhæver regeringen, at aftalen, der er den første af sin art i EU, er tilgængelig for alle offentlige organer uanset størrelse og direkte bidrager til de nationale cirkulære målsætninger.

Perspektiv for Danmark

For Danmark peger casen på et tydeligt spor, hvor de irske erfaringer kan integreres. En national strategi og målsætninger for grønne offentlige indkøb med fokus på cirkulære IKT-produkter kan give øget anerkendelse af cirkulære løsninger og mobilisering af efterspørgsel. Det giver også et klart markedssignal til både danske og udenlandske aktører, der kan udvikle den nødvendige kapacitet til at efterleve udbudskrav.⁹²

Se også casen om Norges rammeaftale for genbrug og genanvendelse af IKT-udstyr. Den demonstrerer, hvordan en national, standardiseret aftale for håndtering og videresalg af brugt udstyr kan levere dokumenterbare klima- og miljøgevinster, samtidig med at en profitdelingsmodel skaber fælles økonomiske incitamenter for myndighed og leverandør.

⁹⁰ Government of Ireland (2024). "Ministers Donohoe and Smyth welcome new procurement arrangement for remanufactured laptops"

⁹¹ CFIT (2024). Case Study: Framework for the provision of Remanufactured Windows Notebooks

⁹² Allerede i 2021 gennemførte Københavns Kommune et pilotprojekt med den ene leverandør i det vindende irske konsortium, Circular Computing, om levering af 400 genfremstillede computere, hvilket understreger efterspørgslen i Danmark.

Norge viser, at cirkulære krav og incitament i rammeaftale for genbrugt IKT kan skabe både klima- og økonomigevinster

En national indsats i Norge for bedre udnyttelse af IKT-udstyr har omsat cirkulære ambitioner til konkret handling og sikret øget genbrug af brugte enheder. En national rammeaftale dækker således hele kæden for håndtering af brugte enheder og bygger på en incitamentsmodel med profitdeling, der giver både ordregiver og leverandør et økonomisk incitament til at prioritere genbrug. Allerede første år gik høj andel af indleverede enheder til genbrug (50–90 % afhængigt af type), hvilket medførte en samlet reduktion på omkring 2.000 ton CO₂ og 3 mio. DKK i salgsindtægter til staten.

Ansvarlig organisation: Norges direktorat for forvaltning og økonomistyring (DFØ) / Statens innkjøpssenter

Baggrund

Internationale analyser fremhæver elektronikaffald som en af verdens hurtigst voksende affaldsstrømme med store miljø- og klimamæssige konsekvenser. Størstedelen af belastningerne fra produkter inden for informations- og kommunikationsteknologi (IKT) kommer typisk fra udvindingen af råstoffer og i produktionsfasen, hvilket betyder, at genbrug, reparation og opgradering typisk giver større gevinster end at købe nyt udstyr med marginalt bedre energieffektivitet. Beregninger fra det norske Direktorat for forvaltning og økonomistyring (DFØ) viser, at hvis en computers levetid forlænges fra tre til seks år, kan den samlede klimapåvirkning halveres. Simple processer i brugsfasen kan ofte sikre øget gensalgsværdi og en stigning i antal enheder, som kan genbruges eller sælges videre. Derfor kan der opnås gevinster for både klima, miljø og økonomi, når myndigheder forbedrer deres håndtering af IKT-udstyr for at øge produktlevetiden⁹³.

En behovsundersøgelse blandt norske indkøbere viste, at kun halvdelen af statslige aktører havde en aftale for håndtering af brugt udstyr, og at en stor del af disse alene inkluderede genanvendelse. Under 1% havde egentlige genbrugsordninger. Uens aftaler og fraværet af fælles processer førte til ineffektiv håndtering, svækket sporbarhed og højere omkostninger. Samtidig betød usikkerhed om datasikkerhed, at funktionsdygtigt udstyr ofte blev kasseret frem for genbrugt, hvilket reducerede både miljøgevinster og potentielle videresalgssindtægter.⁹⁴ Norge vedtog derfor en række strategier, handlingsplaner og aftaler for bedre håndtering af IKT-udstyr.

⁹³ DFØ (2024). Rammedokument – Statlig fellesavtale for ombruk og gjenvinning av IKT-utstyr

⁹⁴ DFØ (2023). Konkurransestrategi – Ombruk og gjenvinning av IKT-utstyr

Policy-virkemiddel i spil

Med afsæt i en national strategi og en handlingsplan for cirkulær økonomi og grønne indkøb^{95,96}, vedtog Norge i 2021 Kategoristrategi for IKT 2022–2026, der specificerer ambitionerne. I den prioriteres især længere produktlevetid via krav til kvalitet, reparationer, garantier og mulighed for udskiftning af kritiske komponenter, samt højere grad af genbrug før materialegenanvendelse. Strategien peger desuden på behov for fælles retningslinjer i staten for minimum forventet levetid, samt rutiner for udskiftning, genbrug og genanvendelse, så udstyr anvendes i hele deres funktionelle levetid og håndteres sikkert ved udfasning. Strategien er konkretiseret yderligere i en vejledning om miljøhensyn ved køb af IKT-udstyr, hvor der er anbefalinger til forlængelse af levetid, prioritering af reparation over nyanskaffelse, køb af brugt udstyr og brug af miljømærker mv. Kategoristrategien er i dag opdateret med en handlingsplan for 2025–2027, der fastholder fokus på grøn omstilling og cirkulær anvendelse af IKT, herunder med en række prioritetsområder. Derudover er kravene til klima- og miljøhensyn i offentlige udbud skærpet, så disse som udgangspunkt skal vægtes mindst 30% i tildelingskriterierne, om end kontekstspecifikke krav kan bruges i stedet, når de sikrer stærkere effekter⁹⁷.

Tiltag og gennemførelse

Statens innkjøpssenter under DFØ godkendte i 2023 en statslig rammeaftale for genbrug og genanvendelse af IKT-udstyr på ca. 40 mio. kr. (64 mio. NOK) med virksomheden Foxway AS som eneleverandør. Udbuddet byggede på en bred markedsdialog bl.a. med spørgeskemaer til myndigheder, møder med leverandører og en offentlig høring. Det var struktureret i en national og flere regionale delaftaler for at sikre adgang for både større og mindre aktører. Formålet med aftalen er at etablere en ensartet, sikker og cirkulær ordning, hvor udstyr, der ikke længere er i brug, håndteres efter affaldshierarkiet – med fokus på at fremme genbrug frem for genanvendelse. Aftalen omfatter hele kæden fra bestilling og sikker opbevaring til afhentning og transport, certificeret datasletning, sortering til genbrug eller genanvendelse, klargøring og mindre opgraderinger, videresalg, samt sporbar rapportering og økonomisk afregning. Leaset udstyr og enheder med sikkerhedsklassificeret information er undtaget. Den har en varighed på to år med mulighed for forlængelse i op til to år og er pt. forlænget indtil februar 2026⁹⁸.

Der er flere nyskabende elementer i aftalen, der fremmer grønne og cirkulære indkøb. For det første en nyskabende model for deling af profit ved gensalg, hvor provenuet fra videresalg af genbrugelige enheder deles mellem ordregiver og leverandør efter en fast fordelingsnøgle. For det andet bruges der innovative tildelingskriterier, så kvalitet vægter 70% og pris 30%. Inden for kvalitetskriteriet vægtes den foreslåede løsning for opnåelse af målene for genbrug og genanvendelse 80%, mens fordelingsnøglen for profitdelingen udgør 20%. Disse elementer skaber

DFØ har også udviklet en [effektberegner for IKT-indkøb](#) relanceret i 2025, der gør det muligt for ordregivere at beregne både klimaeffekt og økonomi af cirkulære virkemidler. Det understøtter systematisk opfølgning på rammeaftalens cirkulære praksis og gør gevinster mere sammenlignelige på tværs af enheder og tid. Værktøjet består af tre delmodeller målrettet forskellige faser i indkøbsprocessen, dækker de mest relevante produkttyper, kan downloades med en metodevejledning og er tilgængelig på flere sprog, herunder dansk.

⁹⁵ DFØ (2021). Nasjonal strategi for ein grøn, sirkulær økonomi

⁹⁶ DFØ (2021). Handlingsplan for økt andel grønne og innovative offentlige anskaffelser

⁹⁷ Norges Regering (2023). "Nå skal klima og miljø vektas minst 30 % i offentlige anskaffelser"

⁹⁸ DFØ (2025). Fellesavtale for ombruk og gjenvinning av IKT-utstyr

tilsammen et økonomisk incitament til at prioritere genbrug over genanvendelse i tråd med affaldshierarkiet, samtidig med at ordregiver ikke påføres tab, hvis enheder ikke kan sælges videre. De sikrer en balanceret vægtning af pris med kvalitet, da det antages, at den bedste løsning vil fremme indtjening ved gensalg, som samtidig fremmer de cirkulære mål om genbrug over genanvendelse. Endelig indgår en social klausul, der kræver inklusion af personer med nedsat arbejdsevne.

Resultater

I sit første år leverede aftalen en samlet reduktion på cirka 2.000 ton CO₂, en genbrugsgrad på 90% for computere og 70% for skærme, effektiv arbejdsinklusion, og over 3 mio. DKK (ca. 5 mio. NOK) i salgsindtægter tilbagebetalt til staten⁹⁹. I slutningen af 2023 var der 155 statslige virksomheder med i aftalen, hvilket repræsenterer mere end 100.000 ansatte. Halvdelen var kommet i gang med at bruge aftalen, og leverandøren havde modtaget over 23.500 IKT-enheder til genbrug eller genanvendelse.¹⁰⁰ Disse resultater og udbuddets innovative brug af cirkulære krav og tildelingskriterier kombineret med sociale klausuler var med i begrundelsen for, at aftalen i 2024 modtog Procura+ prisen "Sustainable Procurement of the Year"¹⁰¹. Casen fremhæves også af EU Kommissionens Green Forum som en 'Good Practice' case¹⁰².

Perspektiv for Danmark

For Danmark peger casen på relevansen af at iagttage fordelene ved en tydeligere statslig ramme med en strategi og handlingsplan for cirkulær IKT, som samler og fokuserer målsætninger, krav, og indsatser. Casen viser tydeligt, hvordan en stærk national dagsorden kan accelerere implementeringen og skabe resultater på tværs af myndigheder. I Danmark håndteres grønne og cirkulære indkøb i høj grad decentralt, hvor kommuner, regioner og statslige institutioner hver især udarbejder egne retningslinjer og krav. Det giver plads til innovation, men betyder også, at effekten fragmenteres, og at små markeder opstår for de enkelte produktområder. Resultatet er, at leverandørerne møder et uensartet kravsbillede, og at stordriftsfordelene udebliver.

Se også casen om Irlands rammeaftale for indkøb af genfremstillede bærbare computere som et eksempel på, hvordan cirkularitet også kan integreres til indkøb af produkter, hvilket med fordel kan indgå i samme ramme som levetidsforlængelse og genbrug.

⁹⁹ DFØ (2025). Fellesavtale for ombruk og gjenvinning av IKT-utstyr

¹⁰⁰ DFØ (2023). "Suksess for ombruksavtale for ikt-utstyr"

¹⁰¹ Procura+ Network (2024). 2024 PROCURA+ AWARDS

¹⁰² European Commission (2024). Reuse and recycling of ICT government devices

20 aktiviteter der fremmer omstillingen til cirkulær økonomi og en fossilfri fremtid gennem offentlige indkøb i Sverige

Sverige fremskrev med en ny handlingsplan for cirkulære og fossilfri indkøb 20 forskellige aktiviteter på tværs af fem hovedområder: strategiske forudsætninger, brancher og materialestrømme, støtte i udbudsprocessen, innovation i udbud samt kommunikation og samarbejde. Med årlige indkøb på over 800 mia. SEK omsætter planen nationale mål til praksis med fokus på kriterier, analyser, vejledninger og kommunikationstiltag. Formålet er at øge relevante organisationers kompetencer til at kunne medvirke til omstillingen mod cirkulær økonomi og et fossilfrit samfund.

Ansvarlig organisation: Den svenske Upphandlingsmyndighet har udarbejdet og implementeret handlingsplanen og fungerer som national videns- og statistikmyndighed for offentlige indkøb. Arbejdet for at implementere aktiviteterne beskrevet i handlingsplanen er sket i samarbejde med Naturvårdsverket, Kemikalieinspektionen, Trafikverket, Boverket og andre relevante aktører.

Baggrund

Sverige beskriver i deres klimapolitiske handlingsplan fra 2019 offentlige indkøb som et effektivt værktøj til at nå deres klimamål ved at bidrage til mindskede udledninger og fremme innovative og klimasmarte løsninger og modeller¹⁰³. Den svenske nationale strategi for omstillingen til cirkulær økonomi fra 2020¹⁰⁴ fremhæver ligeledes offentlige indkøb som et vigtigt aspekt, både som del af ét ud af fire fokusområder, men også som et kerneaspekt af de offentlige aktørers handlerum. I 2022 afsatte den svenske regering 15 millioner SEK til at øge tempoet af omstillingen i de offentlige indkøb ved at styrke den svenske indkøbsmyndigheds indkøbsstøtte til udbudsforpligtede organisationer¹⁰⁵.

Policy-virkemiddel i spil

Den svenske Upphandlingsmyndighet yder støtte til udbudspligtige organisationer gennem analyser, vidensdeling, værktøjer og målrettet kommunikation¹⁰⁶. I 2022 gav den svenske regering myndigheden opgaven (M2022/00439) at styrke og udvikle de offentlige indkøb, så de i højere grad driver omstillingen til cirkulær økonomi og et fossilfrit samfund. Opdraget omfattede både udarbejdelse og implementering af en handlingsplan samt delrapportering i 2023 og 2024 og en slutrapport om indsatser og resultater i 2025. Opgaven er forankret i internationale og nationale rammer, herunder Agenda 2030, klimamålet om nuludslip i 2045, den svenske klimapolitiske handlingsplan og Sveriges strategi for cirkulær økonomi. Målet for

¹⁰³ Sveriges Riksdag (2019): *En samlad politik för klimatet – Klimatpolitisk handlingsplan*. Regeringens proposition 2019/20:65

¹⁰⁴ Regeringskansliet (2020): *Cirkulär ekonomi – strategi för omställningen i Sverige*.

¹⁰⁵ Upphandlingsmyndigheten (2022): *Ökat fokus på cirkulär och fossilfri upphandling*. Udgivet 28. februar 2022:

<https://www.upphandlingsmyndigheten.se/dold/2022/okad-fokus-pa-cirkular-och-fossilfri-upphandling/>

¹⁰⁶ Upphandlingsmyndigheten.se: <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/>

opgaven er trestrengt: At øge viden og kapacitet hos indkøbere og leverandører, at styrke evnen til at gennemføre udbud, som fremmer nye løsninger og cirkulære forretningsmodeller og at øge andelen af cirkulære løsninger i offentlige kontrakter. Handlingsplanen bygger på en indledende dialog med Naturvårdsverket, Kemikalieinspektionen, Trafikverket og Boverket, etableringen af en referencegruppe på omkring 60 organisationer, en undersøgelse af situationen og behov samt en intern kortlægning af eksisterende viden og ressourcer. Planen udpeger 20 aktiviteter fordelt på fem fokusområder: strategiske forudsætninger, brancher og materialestrømme, støtte i udbudsprocessen, innovation i udbud samt kommunikation og samarbejde¹⁰⁷.

Tiltag/gennemførelse

Den første delrapport udkom i marts 2023 og gav et samlet overblik over de mange initiativer, der er sat i gang. Her beskrives både udviklingen af selve handleplanen, de tværgående indsatser og en lang række konkrete aktiviteter under de fem fokusområder¹⁰⁸.

Upphandlingsmyndigheten har på kort tid formået at gøre strategien levende gennem en række målrettede værktøjer og samarbejder. Et centralt initiativ er Statistiktjänsten, lanceret i 2022, som giver et hidtil uset indblik i data om offentlige indkøb. Samtidig har myndigheden udvidet og opdateret kriteriebiblioteket og udviklet nye vejledninger og uddannelsespakker til ledere og medarbejdere, der ønsker at arbejde mere bæredygtigt med indkøb i praksis. Derudover tilbyder den juridiske Frågeservice¹⁰⁹ hurtig og præcis rådgivning til offentlige indkøbere om alt fra udbudsret til grønne krav, mens Afori, en national videns- og netværksplatform, samler og formidler erfaringer med innovationsfremmende indkøb.

Samlet giver handleplanen en tydelig og sammenhængende ramme for arbejdet. Den sikrer, at indsatserne fordeler sig på tværs af brancher og virkemidler – og at erfaringerne fra de mange initiativer kan deles, forankres og opskaleres. På den måde fungerer planen som både kompas og katalysator for en mere bæredygtig offentlig indkøbspraksis i Sverige.

Resultater

Det blev i 2023 besluttet at omprioritere midlerne for at finansiere andre reformer. Der er derfor ikke publiceret delrapporten for 2024 eller den afsluttende rapport i 2025¹¹⁰. Alligevel ses der resultater af arbejdet, som følge af den overordnede handlingsplan.

Arbejdet har blandt andet medført en styrket anvendelse af fælles kriterier, vejledninger og værktøjer, som anvendes bredt af statslige og kommunale indkøbere. Initiativer som Statistiktjänsten har øget gennemsigtigheden og gjort det muligt at følge udviklingen i grønne og cirkulære indkøb på tværs af sektorer.

¹⁰⁷ Upphandlingsmyndigheten (2022): *Upphandling som bidrar till omställning till en cirkulär ekonomi och ett fossilfritt samhälle. Handlingsplan*.

¹⁰⁸ Upphandlingsmyndigheten (2023): *Delrapport: Regeringsuppdrag om cirkulär och fossilfri upphandling* (1. marts 2023).

¹⁰⁹ Se Frågeservice på: Upphandlingsmyndigheten: <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/frageportalen/>

¹¹⁰ Riksdagen. *Offentlig upphandling. Betänkande 2023/24:FiU34*: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/betankande/offentlig-upphandling_hb01fiu34/html/

Derudover har etableringen af Afori styrket samarbejdet mellem offentlige indkøbere og leverandører og bidraget til at udbrede viden om konkrete løsninger. Disse tiltag har tilsammen skabt muligheden for en mere struktureret og professionel tilgang til grønne og cirkulære indkøb i Sverige, hvor både data, viden og kompetenceopbygning spiller en central rolle.

Selvom den endelige evaluering ikke er offentliggjort, fremhæves handlingsplanen i svenske policy-kredse som et vigtigt skridt mod at gøre offentlige indkøb til et aktivt instrument i den cirkulære omstilling – og som et eksempel på, hvordan en national myndighed kan koordinere og skalere indsatsen på tværs af sektorer.

Perspektiv for Danmark

Med handlingsplanen og en fælles udførende myndighed, er det muligt at samle relevante indsatser, data, formidling og værktøjer under samme paraply, der giver mulighed for prioriteringer ud fra en helhedsorienteret forståelse. Indsatsen viser også fordelene ved større sammenhæng mellem politik og praksis, hvor handlingsplanens kobling til nationale klima- og cirkularitetsmål gør indsatsen mere målbar og forpligtende.

Bindende grønne og cirkulære indkøbskriterier på føderalt niveau i Østrig

I Østrig er miljø- og socialkriterier gjort bindende for føderale myndigheder og for den centrale indkøbsorganisation. Formålet er at udnytte den offentlige sektors købekraft til at fremme grønne og cirkulære løsninger og skabe et mere bæredygtigt marked. Den seneste opdatering af handlingsplanen fra 2021 styrker især integrationen af cirkulære krav i 16 indkøbsgrupper og bidrager til Østrigs ambition om klimaneutralitet og en fuldt cirkulær økonomi inden 2050.

Ansvarlig organisation: Bundesministerium für Klimaschutz, Umwelt, Energie, Mobilität, Innovation und Technologie (BMK), Bundesbeschaffung GmbH (BBG) og øvrige ministerier, forskningsinstitutioner og civilsamfundsaktører.

Baggrund

Udgangspunktet for Østrigs nationale handlingsplan for bæredygtige offentlige indkøb (naBe-Aktionsplan) var erkendelsen af, at den offentlige sektors efterspørgsel udgør en væsentlig økonomisk drivkraft og kan anvendes strategisk til at fremme den bæredygtig omstilling¹¹¹. Der var behov for at skabe et fælles grundlæggende niveau for bæredygtighed i offentlige udbud og for at konkretisere, hvordan miljøhensyn kunne indarbejdes i udbudsprocedurer, som påkrævet i Bundesvergabegesetz (BVerG 2018, §20, stk. 5)¹¹².

De første kriterier blev indført i 2010, og staten var forpligtiget til at anvende de. Efterfølgende erfaringer viste behov for en harmonisering på tværs af forskellige østrigske myndigheder, samt en opdatering af kriterierne i henhold til gældende teknisk viden. Opdateringen i 2021 præciserede derfor den juridiske ramme og udvidede kriterierne med eksplicite cirkulære krav i de mest ressourceintensive produktkategorier¹¹³.

Policy-virkemiddel i spil

naBe-Aktionsplanen udspringer af EU-Kommissionens opfordring fra 2003 til medlemslandene om at udarbejde nationale handlingsplaner for grønne offentlige indkøb. naBe-Aktionsplanen er samtidig et centralt redskab i Østrigs Cirkulære Økonomi-strategi fra 2022, der skal understøtte overgangen til en klimaneutral og ressourceeffektiv økonomi senest i 2050 og bidrage til FN's verdensmål 12.7 om bæredygtige offentlige indkøb¹¹⁴.

Planen er juridisk forankret i indkøbslovgivningen og gør brugen af de harmoniserede naBe-kriterier bindende for føderale myndigheder og for BBGs rammeaftaler. Dermed fungerer naBe ikke kun som en

¹¹¹ https://www.nabe.gv.at/wp-content/uploads/2021/06/naBe-Aktionsplan_barrierefrei_26092024.pdf

¹¹² https://www.nabe.gv.at/wp-content/uploads/2021/06/naBe-Aktionsplan_barrierefrei_26092024.pdf; https://www.gpp4build.com/wp-content/uploads/ENG_Guideline-for-naBe-Projects.pdf

¹¹³ https://www.nabe.gv.at/wp-content/uploads/2021/06/naBe-Aktionsplan_barrierefrei_26092024.pdf

¹¹⁴ https://www.wifo.ac.at/wp-content/uploads/upload-5739/s_2023_nabe_aktionsplan_71306_.pdf

frivillig vejledning, men som et krav. Med opdateringen af handlingsplanen blev det besluttet, at indkøb i ressourceintensive kategorier skal opdateres med cirkulære krav¹¹⁵.

Tiltag og gennemførelse

naBe-kriterierne dækker 16 produktgrupper, der spænder fra forbrugsvarer til investeringsgoder og byggeri. De anvendes som egnethedskriterier, tekniske specifikationer og kontraktbetingelser i udbudsprocessen¹¹⁶. I byggeriet stilles der f.eks. krav om, at nybyggeri og renoveringer som minimum opnår Klimaaktiv Sølv-standard (750 point), som sikrer både energi- og ressourceeffektivitet. Desuden skal der udarbejdes et nedrivnings- og genanvendelseskoncept for at maksimere genbrug af byggematerialer. I anlægsarbejder anvendes desuden krav om brug af genanvendt asfalt og recirkulerede tilslag i beton¹¹⁷. Derudover anbefales det, at indkøb baseres på totaløkonomi (TCO), især ved indkøb af elektronik og belysning, for at fremme energieffektive og holdbare løsninger. På IT-området fokuserer kriterierne på reparérbarhed, adgang til reservedele i mindst fem til syv år og genanvendelse af komponenter¹¹⁸.

Implementeringen understøttes af naBe-Plattformen, der drives af BBG og fungerer som en national "one-stop"-portal for kriterier, vejledninger og markedsinformation. Plattformen koordinerer desuden med regionale initiativer som ÖkoKauf Wien og Nachhaltige Beschaffung Niederösterreich¹¹⁹. Kommunale og regionale myndigheder opfordres også til at anvende kriterierne i deres i deres udbudsprocesser.

Resultater

En effektanalyse fra WIFO (2023) viser, at naBe-planen både har økonomiske og miljømæssige gevinster. I 2030 forventes en samlet positiv effekt på BNP på omkring 123 mio. euro, selvom de øgede bæredygtighedskrav medfører en merudgift på cirka 111 mio. euro. De største effekter ses i bygge- og anlægssektoren, hvor indkøbene forskydes mod mere arbejdskrævende og cirkulære aktiviteter¹²⁰.

CO₂-besparelsen forventes at være ca. 43.000 ton årligt i 2030, primært opnået gennem anvendelse af grøn strøm og øget genanvendelse i anlægsprojekter. Samlet set forventes 850 fuldtidsstillinger at blive skabt som følge af omstillingen¹²¹.

Kvalitativt har initiativet styrket markedet for bæredygtige produkter og tjenester, øget efterspørgslen efter innovation og givet indkøbere et klarere juridisk grundlag for at stille grønne og cirkulære krav¹²².

¹¹⁵ https://www.nabe.gv.at/wp-content/uploads/2021/06/naBe-Aktionsplan_barrierefrei_26092024.pdf; https://www.wifo.ac.at/wp-content/uploads/upload-5739/s_2023_nabe_aktionsplan_71306_.pdf

¹¹⁶ https://www.gpp4build.com/wp-content/uploads/ENG_Guideline-for-naBe-Projects.pdf; https://www.nabe.gv.at/wp-content/uploads/2021/06/naBe-Aktionsplan_barrierefrei_26092024.pdf

¹¹⁷ https://www.nabe.gv.at/wp-content/uploads/2021/06/naBe-Aktionsplan_barrierefrei_26092024.pdf

¹¹⁸ Ibid.

¹¹⁹ https://www.bmluk.gv.at/dam/jcr%3A0d5f5c80-c63a-4c81-ab81-7126d187d003/Progress_Report_The%20Aus-trian%20Circular%20Economy%20Strategy.pdf; https://www.nabe.gv.at/wp-content/uploads/2021/06/naBe-Aktionsplan_barrierefrei_26092024.pdf

¹²⁰ https://www.wifo.ac.at/wp-content/uploads/upload-5739/s_2023_nabe_aktionsplan_71306_.pdf

¹²¹ Ibid.

¹²² Ibid

En udfordring er, at de bindende naBe-kriterier kun gælder for de føderale myndigheder og Bundesbeschaffung GmbH (BBG), mens delstater og kommuner formelt ikke er forpligtet til at følge dem. Det kan føre til uensartet implementering og begrænse den samlede effekt af de grønne og cirkulære krav¹²³. Samtidig er arbejdet med at opdatere de cirkulære kriterier i de mest ressourceintensive kategorier – særligt byggeri og IT – fortsat under implementering, og den offentlige rapportering om konkrete resultater er endnu begrænset¹²⁴.

For at imødegå disse udfordringer understøttes naBe-planen af et nationalt samarbejde og en fælles platform, der samler kriterier, vejledninger og eksempler. Den juridisk bindende karakter for staten sikrer en høj grad af implementering, mens tiltag som Reparationsbonussen bidrager til at fremme cirkulære løsninger i markedet og øge fokus på reparerbare og levetid i produkterne¹²⁵.

Perspektiv for Danmark

For Danmark viser casen tre relevante greb på nationalt niveau. For det første et bindende kriterieregime for statslige myndigheder og den centrale indkøbsorganisation, som mindsker variation på tværs af ministerier. For det andet en løbende, kategori-specifik opdatering, hvor cirkulære krav prioriteres dér, hvor materialeforbruget er størst (byggeri) og hvor levetid/energi er kritisk (servere/datacentre). For det tredje en national "one-stop"-platform, der gør kriterier og implementering praktisk anvendelige for indkøbere. Tilsammen illustrerer naBe, hvordan staten kan standardisere cirkulære minimumskrav og samtidig styre optrapning i strategiske kategorier.

¹²³ https://www.bmluk.gv.at/dam/jcr%3A0d5f5c80-c63a-4c81-ab81-7126d187d003/Progress_Report_The%20Austrian%20Circular%20Economy%20Strategy.pdf

¹²⁴ Ibid

¹²⁵ https://www.nabe.gv.at/wp-content/uploads/2021/06/naBe-Aktionsplan_barrierefrei_26092024.pdf

Offentlige indkøb som katalysator for cirkulær økonomi – en case om Frankrigs artikel 58

Frankrig har gjort offentlige indkøb til et centralt værktøj i den cirkulære omstilling gennem artikel 58 i AGECLoven om cirkulær økonomi. Den pålægger staten og kommunale myndigheder, at en stigende andel af deres årlige indkøb skal bestå af varer, der – afhængigt af produktgruppen – er genbrugte, genanvendte eller indeholder genanvendte materialer. Det har ført til et praksisskifte og har fået indkøbere til at gentænke deres tilgang, øge efterspørgslen efter cirkulære løsninger og skabe nye forretningsmuligheder.

Ansvarlig organisation: Commissariat général au développement durable (CGDD) under Ministeriet for Økologisk Omstilling. Loven omfatter stat, kommuner og interkommunale sammenslutninger¹²⁶.

Baggrund

Den franske AGECLov – loven om bekæmpelse af affald og fremme af cirkulær økonomi,¹²⁷ – udspringer af erkendelsen af, at den lineære økonomi baseret på ”producér -> forbrug -> smid ud”, ikke er bæredygtig, og at især udvinding og forarbejdning af råmaterialer udgør en stor klima- og miljøbelastning. I arbejdet med køreplanen for, hvordan den franske økonomi kan omstille sig til en cirkulær økonomi, blev offentlige indkøb identificeret som en væsentlig løftestang¹²⁸. I Frankrig udgør offentlige indkøb ca. 10 % af BNP. Denne økonomiske vægt og købekraft blev set som et redskab til at drive en strukturel omstilling mod en mere ressourceeffektiv økonomi, der både kan sende et stærkt signal til økonomiske aktører og skabe afsætningsmuligheder for mere bæredygtige produkter. Samtidig forventes det, at en omstilling af offentlige indkøb vil få en afsmittende effekt på det private marked¹²⁹.

Policy-virkemiddel i spil

Cirkulær økonomi blev officielt introduceret i Frankrig med loven om energiomstilling for grøn vækst (2015), der anerkendte omstillingen til en cirkulær økonomi som et nationalt mål¹³⁰. I forlængelse af EU's første handlingsplan for cirkulær økonomi offentliggjorde den franske regering i 2018 en national køreplan for cirkulær økonomi. To år senere blev flere af forslagene fra køreplanen gjort juridisk bindende gennem AGECLoven. Artikel 58 i AGECLoven (2020) forpligter offentlige indkøbere til, at de varer, der årligt anskaffes, skal bestå af produkter der enten er genbrugte, genanvendte eller indeholder en andel af genanvendte

¹²⁶ Commissariat général au développement durable (CGDD) (2023): Rapport d'évaluation de l'article 58 de la loi AGECL; Commissariat général au développement durable (CGDD) (2024): Guide de mise en œuvre de l'article 58 de la loi AGECL

¹²⁷ <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000041553759/>

¹²⁸ République Française. Ministère de la Transition écologique et solidaire. (2018). *Feuille de route pour l'économie circulaire (FREC)*.

¹²⁹ Commissariat général au développement durable (CGDD) (2023): Rapport d'évaluation de l'article 58 de la loi AGECL; Commissariat général au développement durable (CGDD) (2024): Guide de mise en œuvre de l'article 58 de la loi AGECL

¹³⁰ <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000031044385>; <https://www.notre-environnement.gouv.fr/themes/economie/article/l-economie-circulaire?utm>

materialer fra 2021. Dekret 2021-254 fastlagde produktkategorier, procenter og rapportering ¹³¹. Efter erfaringer med kompleksitet blev reglerne forenklet i 2024¹³².

Artikel 58 og AGECL-oven indgår i et bredere sæt af grønne politikker i Frankrig, herunder den nationale strategi for bæredygtige indkøb (PNAD 2022–2025) ¹³³ og Loi Climat et Résilience, som kræver miljøhensyn i alle offentlige kontrakter senest i 2026¹³⁴.

Tiltag og gennemførelse

Et centralt tiltag ved implementeringen af artikel 58 har været en styrkelse af den tidlige markedsdialog, hvor offentlige købere opfordres til systematisk at kortlægge og engagere leverandører. Den tidlige dialog gør det muligt for indkøbere at forstå markedets kapacitet, tilpasse kravene i udbuddene og udforme kontrakter, der kan understøtte lokale og sociale værdikæder¹³⁵.

For at imødekomme et begrænset udbud af genbrugte produkter fremmes fleksible udbudsformer som opdeling af kontrakter, så mindre virksomheder og sociale aktører lettere kan byde, samt dynamiske indkøbssystemer i brancher med hurtigt skiftende markedsudbud – eksempelvis brugt IT-udstyr og køretøjer. Samtidig styrkes samarbejdet og konsortiedannelsen blandt mindre aktører, der samler kapacitet og derved kan levere større mængder¹³⁶.

Der er flere konkrete eksempler på, hvordan loven er blevet anvendt i offentlige udbudsprocesser. Toulouse har indgået en rammeaftale om indkøb af skoleartikler. Efter at have gennemført en markedsafdækning har Toulouse udarbejdet særskilte pris- og produktlister for AGECL-kompatible varer for at tilskynde leverandører til at tilbyde konkurrencedygtige priser, der lever op til lovkravene, og opmuntre kommunale brugerenheder til at vælge disse produkter. Dunkerque har valgt at anvende et dynamisk indkøbssystem for køb af brugte køretøjer, der giver mulighed for i en periode på fire år (2021–2025) at indhente tilbud fra godkendte virksomheder på leverancer inden for den produktkategori¹³⁷.

Resultater

De første officielle evalueringer viser, at implementeringen af artikel 58 har haft effekter på både indkøbspraksis, markedsudviklingen og den sociale økonomi. En evaluering fra 2023 fremhæver, at loven har bidraget til en opkvalificering af indkøbere, som nu arbejder mere strategisk med livscyklustækning, miljøstandarder og samarbejde med leverandører¹³⁸.

På markedsniveau har ordningen haft en mobiliserende effekt: 34 % af leverandørerne rapporterer nye forretningsmuligheder og et mere struktureret marked for cirkulære produkter. Særligt aktører i den sociale

¹³¹ <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000043231546>

¹³² <http://legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000049184670>

¹³³ <https://achats-durables.gouv.fr/plan-national-achats-durables-2022-2025-422>

¹³⁴ https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/article_jo/JORFARTI000043957012; https://www.ecologie.gouv.fr/sites/default/files/documents/2021.02_FrenchClimateLaw_PressKit.pdf

¹³⁵ Commissariat général au développement durable (CGDD) (2024): Guide de mise en œuvre de l'article 58 de la loi AGECL

¹³⁶ Ibid.

¹³⁷ Ibid.

¹³⁸ Commissariat général au développement durable (CGDD) (2023): Rapport d'évaluation de l'article 58 de la loi AGECL

og solidariske økonomi (ESS) oplever vækst og bedre adgang til offentlige markeder, mens samarbejder mellem kommuner og lokale virksomheder har fremmet innovation og udviklingen af nye produkter og servicekoncepter baseret på genbrug og reparation¹³⁹.

De samlede resultater viser, at artikel 58 fungerer som en strukturel drivkraft for den franske cirkulære økonomi. Ved at koble lovgivningsmæssige krav med praktiske værktøjer og opfølgning har ordningen både styrket markedet for cirkulære produkter og ændret den offentlige sektors rolle fra passiv indkøber til aktiv medskaber af den grønne omstilling¹⁴⁰.

Implementeringen af artikel 58 mødte også en række barrierer, særligt i de første år. En væsentlig udfordring var et begrænset og ustruktureret udbud af produkter, som ofte ikke matchede de standardiserede behov i offentlige kontrakter¹⁴¹. Mange indkøbere, især i mindre kommuner, manglede desuden viden og kompetencer til at identificere cirkulære leverandører og anvende de relevante kontraktværktøjer. Brugen af de fælleseuropæiske CPV-koder blev også kritiseret af indkøbere, der ikke er vant til at arbejde med disse¹⁴². Myndighederne reagerede med flere justeringer og støtteinitiativer. Med dekret nr. 2024-134 blev CPV-koderne afskaffet og erstattet af produktbeskrivelser, og de procentmæssige andelskrav blev gjort progressive frem mod 2030, så markedet kunne tilpasse sig gradvist. Samtidig blev donationer fra offentlige institutioner anerkendt som gyldige bidrag til målopfyldelsen. Regeringen understøttede desuden indkøberne gennem vejledninger, digitale værktøjer og uddannelsesinitiativer og flyttede rapporteringen til den nationale platform data.gouv.fr¹⁴³.

Perspektiv for Danmark

Erfaringerne fra Frankrig viser, at bindende minimumskvoter skaber volumen og markedsincitament. Når staten og kommunerne pålægges at købe bestemte typer varer, bliver efterspørgslen mere struktureret og forudsigelig. Det giver virksomheder incitament til at udvikle cirkulære produkter, og netværk af leverandører inden for genbrug og istandsættelse begynder at tage form. I Frankrig blev digitale platforme og obligatoriske indberetninger en del af løsningen, hvilket gjorde det muligt at følge op på effekten og tilpasse indsatsen – eksempelvis revision af dekretet i 2024.

Note: Franske artikler og rapporter er maskinoversat af Google.

¹³⁹ Ibid.

¹⁴⁰ Ibid.

¹⁴¹ Ibid.

¹⁴² Commissariat général au développement durable (CGDD) (2024): Guide de mise en œuvre de l'article 58 de la loi AGECE

¹⁴³ <https://www.economie.gouv.fr/daj/lettre-de-la-daj-publication-du-decret-dapplication-de-larticle-58-de-la-loi-relative-la-lutte?utm>

MVI-criteriatool: Et digitalt værktøj for bæredygtigt offentlige indkøb i Holland

Det hollandske MVI-criteriatool samler over 900 kriterier fordelt på 46 produktkategorier for bæredygtige offentlige indkøb i én digital platform, der gør det let for indkøbere at vælge de rette krav. Staten går forrest og anvender selv værktøjet, mens kommuner og regioner tilslutter sig gennem frivillige aftaler. Casen viser, hvordan tydelig politisk retning kombineret med praktiske redskaber kan omsætte bæredygtighedsambitioner til konkret handling.

Ansvarlig organisation: MVI-criteriatool forvaltes under ansvar af to ministerier: Ministeriet for Infrastruktur og Vandforvaltning og Ministeriet for indenrigsaffænder. Førstnævnte står for opdatering af kriterierne.

Baggrund

MVI-criteriatool (Maatschappelijk Verantwoord Inkopen-criteriatool) er et digitalt værktøj udviklet af den hollandske regering til at fremme bæredygtige offentlige indkøb. Værktøjet blev lanceret i november 2018. Før lanceringen blev miljø- og bæredygtighedskrav distribueret via PDF-dokumenter for hver produktkategori – et system, der var tungt at vedligeholde og besværligt for indkøbere at bruge¹⁴⁴. For at løse denne udfordring blev der på vegne af Generaldirektoratet for Offentlige Arbejder og Vandforvaltning (Rijkswaterstaat), Ministeriet for Infrastruktur og Vandforvaltning og Ministeriet for Indenrigsaffænder udviklet et brugervenligt online værktøj, der samler de nationale kriterier for bæredygtige indkøb ét sted og gør det nemt at vælge relevante krav¹⁴⁵. Værktøjet dækker i dag hele spektret af samfundsansvarlige indkøb (MVI) – både miljømæssig, cirkulær og social bæredygtighed.

Policy-virkemiddel i spil

Udviklingen af MVI-criteriatool blev muliggjort af en stærk national politisk ramme for bæredygtige indkøb. Hollands regering har i flere år sat en klar retning om at udnytte den offentlige indkøbskraft til at fremme den bæredygtige omstilling¹⁴⁶. I 2018 i den daværende regerings koalitionsaftale blev det understreget, at det offentlige skal udnytte sin enorme indkøbsvolumen til at accelerere grønne og sociale hensyn i markedet. Allerede i 2018 forpligtede den hollandske regering sig til at anvende de fælles MVI-kriterier for udbud inden for 45 forskellige produktgrupper¹⁴⁷.

¹⁴⁴ <https://www.denkdoeduurzaam.nl/actueel/nieuws/2024/06/25/succesvolle-mvi-criteriatool-nog-beter-door-samenwerking-met-vlaanderen#:~:text=Voordat%20de%20MVI,het%20inkopen%20van%20producten%20en>

¹⁴⁵ <https://www.duurzaam-ondernemen.nl/online-criteria-tool-voor-maatschappelijk-verantwoord-inkopen-mvi-live/>

¹⁴⁶ <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-f4e437f9-a78a-4066-bc48-31212462eebb/pdf>; <https://www.pia-noo.nl/nl/document/18050/evaluatie-plan-van-aanpak-maatschappelijk-verantwoord-inkopen-2015-2020>; <https://www.pianoo.nl/sites/default/files/documents/documents/netherlandsactionplanresponsibleandsustainable-procurement20152020.pdf?utm>

¹⁴⁷ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-26485-315.html#:~:text=De%20rijksoverheid%20en%20veel%20andere,de%20lancering%20in%20november%202018z<<>

Den nuværende politik er forankret i den gældende nationale handlingsplan for bæredygtige indkøb (2021–2025), der har til formål at stimulere alle offentlige myndigheder til at bruge indkøb strategisk til at nå både miljømæssige og sociale mål. Desuden har over 160 lokale og regionale offentlige enheder underskrevet det såkaldte Manifest MVI, hvor de forpligter sig til egne handlingsplaner for grønnere indkøb¹⁴⁸. Fundamentet for kriterierne er de fælleseuropæiske GPP-kriterier (Green Public Procurement), som er tilpasset hollandske forhold¹⁴⁹.

Tiltag og gennemførelse

MVI-criteriatool stilles frit til rådighed for alle offentlige indkøbere. Brugeren kan vælge kriterier efter tema (energi, materialer, cirkularitet) og ambitionsniveau (basis, væsentligt eller ambitiøst). Databasen indeholder over 900 kriterier fordelt på 46 produktkategorier, og gør det muligt at søge via produktkategori, søgeord eller CPV-kode. For hver kategori præsenteres standardiserede formuleringer, som kan indsættes direkte i udbudsmaterialet¹⁵⁰.

MVI-criteriatool understøtter hele udbudsprocessen. Indkøbere kan vælge mellem færdige udvælgelseskriterier, tekniske krav, tildelingskriterier og kontraktvilkår, der tilsammen gør det lettere at integrere bæredygtighed systematisk¹⁵¹. Flere kriterier og tildelingsmodeller fokuserer på livscyklusomkostninger frem for kun indkøbspris, fx ved at give point for energieffektivitet eller holdbarhed som sænker de samlede omkostninger over tid¹⁵². Den hollandske udbudslovgivning muliggør specifikt tildeling på laveste levetidsomkostninger som et kriterium¹⁵³.

Implementeringen er blevet understøttet af det hollandske ekspertisecenter for offentlige indkøb (PIANOO) og Rijkswaterstaat, som tilbyder vejledninger, webinarer og netværk for at styrke kompetencerne hos indkøbere. Et selvevalueringsværktøj (MVI-ZET) blev også lanceret i 2018 for at hjælpe organisationer med at måle fremskridt¹⁵⁴.

Resultater og udbredelse

Implementeringen af MVI-criteriatool i Holland har resulteret i en markant udbredelse af bæredygtige krav i offentlige indkøb samt målbare effekter på miljø og sociale forhold. Værktøjet er hurtigt blevet et populært

¹⁴⁸ https://www.pianoo.nl/sites/default/files/media/documents/2021-02/plan_mvi_opdrachtgeven_met_ambitie_inkopen_met_impact_2021-2025-jan2021.pdf?utm

¹⁴⁹ <https://www.pianoo.nl/nl/themas/maatschappelijk-verantwoord-inkopen/mvi-criteria/onderhoud-mvi-criteria#:~:text=De%20Maatschappelijk%20Verantwoord%20Inkopen%20%28MVI,beoordeeld%20en%20waar%20nodig%20aangepast>; <https://www.pianoo.nl/nl/themas/maatschappelijk-verantwoord-inkopen/productgroepen-en-mvi-criteria#:~:text=De%20MVI,beoordeeld%20en%20waar%20nodig%20aangepast>

¹⁵⁰ <https://www.mvicriteria.nl/nl/over-webtool>; <https://www.denkdoeduurzaam.nl/instrumenten/mvi-criteriatool>

¹⁵¹ Ibid.

¹⁵² <https://www.mvicriteria.nl/nl>

¹⁵³ <https://www.pianoo.nl/nl/document/12795/factsheet-levenscycluskosten-als-gunningscriterium>

¹⁵⁴ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-26485-315.html#:~:text=Steeds%20meer%20overheden%20gaan%20aan,is%20de%20MVI%20ZET%20geworden>

redskab: I 2019, kort efter lanceringen, var hjemmesiden allerede blevet besøgt over 17.500 gange¹⁵⁵, i 2023 blev kriterieværktøjet vist ca. 30.000 gange på et år¹⁵⁶. I en evaluering af, hvilke supportværktøjer og initiativer for grønne offentlige indkøb, regeringen skal prioritere at vedligeholde, pegede 72 % af de adspurgte indkøbere på MVI-criteriatool¹⁵⁷.

Selvom MVI-criteriatool ikke er juridisk påbudt for kommuner, har staten forsøgt at motivere alle offentlige aktører gennem frivillige aftaler og synliggørelse af best practice.¹⁵⁸

I 2024 blev en tilpasset version af værktøjet lanceret i Flandern, Belgien¹⁵⁹. Det hollandske MVI-criteriatool anvendes også af brugere uden for Holland¹⁶⁰. Værktøjets hjemmeside forefindes på engelsk: <https://www.mvicriteria.nl/en>.

Løbende opdatering og læring

Nogle offentlige indkøbere (og leverandører) udtrykte bekymring for, om bæredygtighedskravene kunne blive urealistisk strenge eller administrativt tunge, især hvis man forsøgte at dække alle grønne og sociale hensyn i hvert udbud. For at imødegå dette indeholder MVI-criteriatool forskellige ambitionsniveauer, og PIANO har udviklet flere vejledninger; bl.a. til hvordan man bedst fastsætter ambitionsniveau, så det passer til udbuddets proportioner¹⁶¹. I praksis viser erfaringen, at indkøberne typisk fokuserer på 1-2 hovedtemaer per udbud, hvor de forventer størst effekt, frem for at inkludere mange forskellige krav¹⁶².

En udfordring ved faste kriterier er at holde dem opdateret i overensstemmelse med den teknologiske udvikling, markedets formåen og nye politiske mål. For at løse dette har Holland etableret et årligt opdateringsprogram for MVI-criteriatool¹⁶³. Hvert år gennemgås alle kriterier af ekspertgrupper. Her inddrages erfaringer fra brugerne (indkøbere) og feedback fra brancher og leverandører for at justere formuleringer, fjerne barrierer og hæve ambitionerne, hvor det er muligt¹⁶⁴.

¹⁵⁵ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-26485-315.html#:~:text=De%20rijksoverheid%20en%20veel%20andere,de%20lancering%20in%20november%202018>

¹⁵⁶ <https://www.denkdoeduurzaam.nl/actueel/nieuws/2024/06/25/succesvolle-mvi-criteriatool-nog-beter-door-samenwerking-met-vlaanderen>

¹⁵⁷ https://www.piano.nl/sites/default/files/media/documents/2021-02/plan_mvi_opdrachtgeven_met_ambitie_inkopen_met_impact_2021-2025-jan2021.pdf?utm

¹⁵⁸ Ibid.

¹⁵⁹ <https://www.denkdoeduurzaam.nl/actueel/nieuws/2024/06/25/succesvolle-mvi-criteriatool-nog-beter-door-samenwerking-met-vlaanderen>

¹⁶⁰ <https://www.denkdoeduurzaam.nl/actueel/nieuws/2024/06/25/succesvolle-mvi-criteriatool-nog-beter-door-samenwerking-met-vlaanderen>: https://www.piano.nl/sites/default/files/media/documents/2021-02/plan_mvi_opdrachtgeven_met_ambitie_inkopen_met_impact_2021-2025-jan2021.pdf?utm

¹⁶¹ <https://www.piano.nl/nl/themas/maatschappelijk-verantwoord-inkopen/mvi-criteria/ambitieniveau-bepalen-mvi-criteriatool>

¹⁶² <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-26485-315.html#:~:text=In%20de%20meeste%20geval-len%20blijken,thema%27s%20per%20inkoop>

¹⁶³ <https://www.afvalcirculair.nl/actueel/nieuws/afvalnieuws/2020/geactualiseerde-rijksbrede-mvi-criteria-helpen/#:~:text=Om%20de%20MVI,en%20aansluiting%20op%20Europese%20criteria>

¹⁶⁴ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-26485-315.html#:~:text=Om%20de%20MVI,vernieuwde%20criteria%20voor%20catering%20gepubliceerd>

Perspektiv for Danmark

Erfaringerne fra Holland viser, hvordan et systematisk og løbende opdateret kriterieværktøj kan styrke arbejdet med bæredygtige og cirkulære indkøb. Selv om anvendelsen er frivillig, er effekten stor, fordi staten går foran som rollemodel og konsekvent anvender værktøjet i egne indkøb, samtidig med at der er etableret understøttende initiativer som Manifest MVI, hvor offentlige organisationer forpligter sig til at benytte værktøjet, samt et selvevalueringsværktøj, der gør det muligt at måle og følge udviklingen i organisationernes bæredygtige indkøbspraksis.